

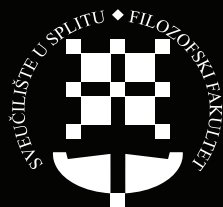
Ak.godina 2019./2020.

Časopis za književnost i kulturu
studenata Filozofskog fakulteta u Splitu

SZ
T

ISSN 1845-6588

THE SPLIT MIND BR. 17.

XVII. BROJ

Uredništvo: Branka Granić, Ivana Bošnjak, Gianna Brahović, Ana Tomić,
Filip Škifić, Mara Ruža Blažević, Nikolina Vukančić

Savjetnici: doc. dr. sc. Simon Ryle, doc. dr. sc. Melanija Marušić

Lektura i korektura: Branka Granić, Petra Božanić, Mara Ruža Blažević,
Nikolina Vukančić

Naslovnica: Luca Ninčević

Kontakt: Filozofski fakultet u Splitu; ured Odjela za anglistiku,
Poljička cesta 35, 21000 Split

E-mail adresa uredništva: thesplitmind1@gmail.com

Web stranice: <https://www.facebook.com/split.mind.3>

Nakladnik: Filozofski fakultet u Splitu

Tiskara: Dalmacija papir

Naklada: 300 primjeraka

ISSN: 1845-6588

THE SPLIT MIND

Časopis za književnost i kulturu
studenata Filozofskog fakulteta u
Splitu

Split, 2019.

SADRŽAJ

Zahvale	9
---------	---

POEZIJA

Aleksa Jadžić	13
---------------	----

Ana Tomić	17
-----------	----

Anđelka Korčulanić	19
--------------------	----

Biserka Vuković	22
-----------------	----

Boris Kvaternik	23
-----------------	----

David Čarapina	26
----------------	----

Dina Šoštarec	27
---------------	----

Dušica Jovičić	28
----------------	----

Emilija Kovač	30
---------------	----

Filip Škifić	31
--------------	----

Gabrijel Barišić	34
------------------	----

Goran Pilipović	36
-----------------	----

Ilija Teklić	37
--------------	----

Iris Miroslavljević	39
---------------------	----

Iva Nappholz	40
--------------	----

Ivan Gaćina	42
-------------	----

Ivan Španjić	44
--------------	----

Ivana Bošnjak	47
Jadranka Radić	49
Jasminka Mesarić	50
Lara Mandli	51
Luka Maruševac	55
Ljubica Rogulj	56
Maja Čatlak	57
Melita Ušljebrka	58
Mia Ugrin	60
Nebojša Stanojković	61
Paola Rajnović	62
Radmila Milojević	64
Stilda Roguljić	65
Stjepan Crnić	68
Sunčica Mamula	69
Tomislav Pupiće	71
Viktorija Grgić	73
Vladimir Tomaš	74
Luka Goreta	76
Leona Mišić	77
Dario Grgurević	79

Dina Šoštarec	81
Iva Juričev- Martinčev	82
Jakov Ivančić	83
James Meetze	85
Luca Ninčević	87
Anna Ferriero	89
Dušan Mitić	90

PROZA

Aleksa Nikolić	95
Ana Tomić	98
David Čarapina	101
Filip Škifić	106
Iris Miroslavljević	109
Iva Happholz	111
Josip Ergović	118
Maja Gregorović	122
Manja Šegrt	124
Nebojša Stanojković	129
Tamara Tomić	136
Tomislav Pupiće	139

Vladimir Milojković	143
Zvonimir Grozdić	149
Žarko Jovanovski	151
Stjepan Jozinović	154

PRIJEVODI

Branka Granić	159
Ivo Mišur	171

ESEJI

Mara Ruža Blažević	177
Aleksa Nikolić	182

LIKOVNA UMJETNOST

Andro Banovac	191
Ivan Bošković Jimi	192
Ana Maslov Sardelić	193
Ivan Galić	195
Petra Brnardić	197
Viktorija Meštrović Galunić	198
Rebecca Saunders	199

ZAHVALE

Dragi naši prijatelji umjetnosti riječi, pred Vama se nalazi novi, 17. broj časopisa za književnost i kulturu The Split Mind. S ponosom ističem kako je ovaj dugogodišnji studentski projekt ove godine obogaćen novim članovima uredništva koji su neporecivo doprinijeli časopisu i samim time ga usmjerili prema daljnjem napretku. Oni su: Mara Ruža Blažević, Filip Škifić i Ana Tomić. Svakako treba zahvaliti i bivšem uredništvu koje je uvijek tu da pomogne svojim stečenim iskustvom i savjetima.

Ove godine zaprimili smo zaista mnogobrojne radove velikoj broja nadarenih autorica i autora koji su nam poslali svoje literarne i likovne radove te smo dali sve od sebe kako bismo u novom broju predstavili najbolje. Časopis nastoji promovirati književnost u svim oblicima, stoga se nadamo da će Vam naš odabir poslužiti kao mali bijeg od ponekad nezgodne stvarnosti i kao inspiracija za Vaše književno stvaralaštvo.

Veliku zahvalnost dugujemo dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu izv. prof. dr. sc. Gloriji Vickov, kao i samom Sveučilištu u Splitu. Također velike zahvale Studentskom zboru Sveučilišta u Splitu koje je uvijek spremno pomoći. Zahvaljujemo i profesorima doc. dr. sc. Simonu Ryleu, doc. dr. sc. Brianu Willemsu, te doc. dr. sc. Melaniji Marušić koji su već dugi niz godina podrška časopisu. Velika hvala i dragim kolegicama u uredništvu Ivani Bošnjak i Gianni Brahović na neumornoj podršci i radu, kao i našim novim članovima uredništva Mari Ruži Blažević, Filipu Škifiću i Ani Tomić koji su svojim jedinstvenim pogledom na književnost doprinijeli novom ruhu ovoga broja.

Rad na ovakvom projektu predstavlja posebnu vrstu izazova i zadovoljstva. Nadam se da ćete i Vi, naši vjerni i novi čitatelji, uživati u onome što smo Vam pripremili.

POEZIJA/POETRY

U JEDNOM SELU

Aleksa Jadžić

Jučer u jednom selu
Umro je posljednji stanovnik.
Kuća je prisustvovala opelu
Iz koje se ne ču molitva, već krik.

Na posljednji put ga ispratiše
Mršavi volovi, pas i uplakani voćnjaci u cvijetu.
Nebo oda počast uz par kapi kiše,
Zemlja utočište za tijelo na onome svijetu.

Nad zemljom ovom
Ptice pjevaju tugom.
Posljednji žitelj jučer je umro u selu tom,
Sutra će posljednji u nekom drugom...

NARATOR

Aleksa Jadžić

Završetak starog dana
Koji jutros bijaše nov.
Pisci smo vlastitih strana,
Određujemo kad čin je gotov.

Ali, većina ne slijedi
Istinu, papir mastilja lažima.
Kad ne odgovara, to i ne vrijedi,
Te ignorira, komplicira, sažima...

Lakše je karikirati druge
Nego biti svojstven sebi.
Šutiš, potpišeš što ti nude,
A zavidiš, ipak za red više bi.

Ta tinta presušiće jednom.
Nestaće papira, ruka zadrhtaće.
I svaka riječ dijelu dosljednom
Povijest će svedočiti, vječna postaće.

OPORUKA

Aleksa Jadžić

Još, isto činim svake noći,
Kroz prozor tmine gledim.
Prije noću na počinak poći
Ispred beskonačnosti sjedim.

Zamišljam taj prvi let.
Te visine valovite,
Iznad kišnog brega splet
Sunčevih zraka, pejzaže bajkovite.

Pričaju da stoji preko gore
I planina sudbe proklete,
Kažu, duboko k'o bunar, more.
Ne prosipa se, al' granicu ne sreće.

Nikad letjelicom išao nisam,
Ali, kako se stapa, jasno vidim
Svod praskozorja i stijena obrisa
Čizme koja nedostojanstvo krivdi.

A kraj đona, jedan zaseban svijet.
Odsjaj Zvijezde što nas grije.
Izvan zlatni siromašni kmet,
Iznutra žustra krv se Posejdonu smije.

Iz leteće jedrilice gledam
Ploveći kroz nebeske dubine.
Uobrazilja ne dopušta da se predam,
Još koji mjesec da se na nebo ne vinem.

Miris livada, polja neprestano
Gdje je krvarila zelena maslina.
U susret sicilijanskoj nepročitanoj
Odiseji idem. Savoka čeka puna šinjorina.

Lonac u kom žlica samo
Zna šta se miješa unutra.
Čekanje, poslije šetnje s damom
Nero d' Avola, mirisna na kanole jutra.

Sve to vidim kroz okno.
Al' ne avijatorsko, već sobno.
Uz jato flamingosa nadliječemo barokno
Nasljeđe Sirakuze, jezdeći udobno.

Trgnem se iz sanjarenja,
Iz tog zrakoplovnog sjedala.
Ja, brži od starenja,
Neću ni uzletjeti do jadranskog ogledala.

Ipak, molio bih Te, Gospode.
Tu posljednju mi ostvari želju.
Prije nego što Tebi odem
Osjetiti tu mediteransku postelju.

Ana Tomić

zlatni dječak što progutalo ga more
vidjeli smo u mraku
od njegovog sablasnog zlatnog svijetla
morsko dno

i sve životinje prešućene
u enciklopedijama vidjeli
smo NLO-e kako nam mašu
šeširima

i ljubav je sjala na
kraju horizonta začudili smo se
njenom izgledu
i bila je tu i smrt
pod rukom sa ljubavi
kao u starim pjesmama

vidjeli smo i šaku
što rasla je nasred mora
neki su se zapitali
je li to šaka Božja
ukorak s njima
plovila je jedna barka
a na njoj tri pastira ili proroka

taman vonj i prestali smo disati
a nismo bili ni svjesni
odnekud začuo se uzdah

tumarali smo morem
dok nam štapovi ne otpadoše
tražili smo svoje uzdahe natrag
klonirano more
se pretvorilo u hrpu čavala
i pogledi mrskih neprijatelja šuljali su se
za nama dok smo kretali
ka Šaci

Ana Tomić

svjestan dojma koji ostavljaš
na mene
da pušiš samo bi
ugasio cigaretu
vragolast osmijeh
kuca
bilo privlačnosti

nesvjestan svoje
plimne ljepote iako
se more razlilo
i bode me u oči svojim
pjenastim strelicama

ti tu samo sjediš
blago tebi
a ja sam jedna prokockana muza
sad sam samo tu da te gledam
jer sve je lijepo
niska otoka i mjesec
no najljepše na ovom rtu si ti

glupiram se da te nasmijem
da me tvoji obrazi pozdrave
dok ti se kosa stapa s mrakom i krije
čudnu tajnu

ove fotelje su zakopane u veoma čvrst pijesak
večeras sjedim samo da reflektiram tvoju svijetlost
tvoju ruku, misao, nježnost

PROŽETA TOBOM

Anđelka Korčulanić

Sve kapilare mojih misli
prožete su tobom,
međ si u mlijeku mojih dojki,
teško vino u nevinoj krvi.

Ako si sjever, hladan, šutljiv,
tamo sam gdje si ti,
mahovina sam, vlažna i meka;
ako si treptaj, Crno sam oko
u Berenikinoj kosi,
ako si nabujala rijeka,
a moji dodiri oblutci topli od sunca,
daleku ušću u tirkizno more ih nosi;
ako si boja duge, svjetlucaš iz mene noću,
lomni sam Venerin pojas;
ako sam pjesma, visoka si planina,
iznad duboka klanca, kao eho,
vraćaš mi glas;
ako jesen sam, sva u grimizu,
umivaš me kišom, umataš
u pamučni oblak sivi,
pod mojim si nogama tutanj
iz dubine zemlje
ako sam bijela ždrebica
s divljim vjetrom u grivi.

Ako si život,
u nemiru šuman, u spokoju nečujan,
ti si mi dah.
Ako smrt si, kad dođe vrijeme,
s tvojim
svoj ću izmiješati prah.

KOLIKO SI PUTA UMRLA MAESTRALNO

Sylvii Plath

Anđelka Korčulanić

Koliko si puta, ti, sama sebi mati,
od svoje desete umrla maestralno,
a da nisi baš ni jednog muškarca
crvenom kosom presjekla kao zrak ?

Mislim, ubijala si se uspjelo, a uzalud,
jer sarkofag s tigrastim šarama nisi dobila.
Postala si besmrtna, okomito drvo,
u stihovima nanizanim željama unatoč.

U razgovoru s nebom ležiš neprirodno,
vodoravno, a takve te se ne sjeća nitko
i otvoreno sumnjam kako ni cvijeće
za tebe više nema vremena.

Da si vjerovala u nježnost,
pod golom Lunom bila bi možda našla
svog vjernog Ariela, izdržljiva
u brutalnoj ljubavi samoubojičkoj.

Ovako, čelo ti ne dohvaća Mjesec
živi te vrijeđaju prekomjernom pažnjom
i bude te samo da bi čula
kako ti u ušima šumi udaljeno more.

ČEKANJE NA INSPIRACIJU

Anđelka Korčulanić

Odmaknula se od svijeta.
U prozirnoj haljini i plesnim cipelama sjedi
na Mjesečevu srpu skovanu od zlata.

Svilenom uzicom o kažiprst vezano sidro
spušta polako u dubinu sve—mira.
Debelu pletenicu kose
triput je ovila oko bijela vrata,
oblak buši šiljkom svinuta šešira
ne bi li spasila zatočene zvijezde
iz mrzla oka oluje
da trepere na svom mjestu
ili po volji nekamo jezde.

Čuje, ali ne mari što prazan papir joj se ruga.
Igra se lutkom
dok čeka onog koji, praćen valovima,
jednom bi mogao doći s juga
s grančicom masline za uhom i darovima:
bijelim, srolikim oblutkom
i riječima buduće pjesme.

Bude li znao uglaviti jarbol
i Mjesečev srp pretvoriti u brod,
zauzvrat ne tražeći ništa,
mogao bi dobiti sve
ako vjeruje u sretne trenutke
i, kao na otvoreno more,
gleda nebeski svod.

Moglo bi biti k'o što s njim
već jest u snovima;
na pramcu pulena, božica Erato,
jedro ispisano stihovima,
povoljan vjetar
i sretna plima.

BEJLO MEĐIMURJE

Biserka Vuković

De se vidi, bejla cesta
i male zemlene hižice,
slamnatim krovekom pokrite,
Jo' sam tam doma.

De se vide bejli bregi
kak vu protuletjem se budi
se vu bejlom cvjetju dišečem
tu je moj mili međimurki domek.

Tu je moj drogi sinek
međimurskog korena,
roste kak drevo zelenih listov,
dober i ponosen majčin sinek.

Tam gori teče Mura, doli Drova,
Nese se kaj ne treba z međimurja vum
Sam ostane se čisto, bejlo naše međimursko,
naša dvo srčeka kak vinčekom trsek spleten.

Tu je moj drogi sinek
Međimurskog korena,
Tam de gori teče rejka Mura, doli pak Drova.
Tu je naš mili međimurski domek.

De se vidi bejla cesta i male zemlene hižice.
Prosim Božeka na nebeku, nek nas čuvle – zanavek!

POSTOJIM

Boris Kvaternik

Postojim bez truda.
Smijem se bez sreće.
Kupujem bez novca.
Razbijam bez mržnje.
Povraćam bez gladi.

Možete me sresti
Nasred slomljenog perona,
Dok pogledom ispraćam
Davno otkazane vlakove.

Sijem bez čežnje.
Umirem bez straha.
Ljubim bez smisla.
Molim se bez boga.

Postojim bez truda.
Ali postojim.

KOŽA

Boris Kvaternik

U jedan ljudski dlan stanu svi
Nedosanjani dodiri
I propušteni zagrljaji.
U drugi dlan su duboko
Utisnute spirale koje
Prsti ispisaše na goloj
I rumenoj koži breskve.

Jedno stopalo u sebi
Čuva razdragani topot
Trke uz sami tirkiz mora
Nabujao od kvasca ljeta.
Drugo stopalo još sniva
Samotnu i tešku škripu
Starih čizama što lutaju
Pustim prosinačkim gradom.

Međunožje dobro pamti
Mokre puževljeve slasti,
Dok glava samoj sebi viri
Ispod oboda šešira.

Koža je istinska domovina
Koja strasno pjeva himnu
Ispisanu lepršavim
Notnim glavicama dodira.

JEZIČNO VRELO

Boris Kvaternik

Zagonetan šapat struji
Preko zatamnjenog stakla
Opustjeloga jezera
Glasom što potihlo treperi
Ko prsti jesenjih stabala.

Poput lopoča što pupaju
Iz utrobe podvodnog mraka,
Glasovi iz vode cvatu
I ko kružnice se šire
Prema pustim obalama.

Niti jednom pustolovu
Nikad za rukom pošlo nije
Zaroniti sve do dna
I pronaći izvor šapta.

Nekoć preplavljeno grajom
Nebrojenih kupača,
Danas opustjelo sasvim -
Jezero, bez razlike,
Čuva svoju drevnu tajnu.

Sad tek povremeno na njemu
Kakva lutalica gasi žeđ,
Ne znajući da se sladi
Slatkom vodom zaborava
Koja pomračit će mu svijet.

I on ući će u jezero,
Zaboravljajući i zaboravljen,
I pridružiti će svoj glas
Tihom poju iz dubine.

MRLJA

David Čarapina

Jedne večeri sjedoh htjedeći pročitati knjigu
Uzeh knjigu, stavih naočale, spremih se već na počinak
Samo kako bi shvatio kako slova ne vidim
od mrlje koja se stvori pred mnom
Krpica, kakva stara prnjica stvori mi se u rukama
i krenuh trljati ta svoja već sad stara stakla

Mrlja ostade

Smočih ju i opet krenem trljati.
Gledah ju kako ne nestaje već kako se širi
Raste, preuzima staklo preda mnom
Kako bijah trijezan, dohvatih se panike
i čekića
Usmjerih vrh tog alata, već zamislih nereda
Samo kako bi pogodio prst
Jauk

Mrlja ostade

Zatvorim oči jednom, zamislim kako je nema
ali ona me gleda; ona čeka
Dohvatih čekić po drugi put i pogodim
Samo kako bi se staklo rasulo
Mrlja, najmanji komadić sada razbijena univerzuma
Zabi mi se u mali prst; krv poteče

Kap po kap
Iz trenutka u sjećanje
Iz jauka u drhtaj
Mrlja nastade -
Mrlja ostade

ESTETSKI STADIJ

Dina Šoštarec

Ne volim te, naslućujem.
Ja sam ljubavnik svoga mučeništva
I tamnih, dalekih obala.
Ti si djelo oblikovano
Mojim spretnim prstima,
A ja narcis koji se u tebi ogleda.
Ne želim priznati da sam htio
Samo samog sebe,
I da mi nikad nije bilo stalo
Ni do kog, pa ni tebe.
Suze prolivene za tobom
Bile su dražesne i lake
A usamljene noći sa sobom
Čarobne i slatke.
Pisao sam kletve i molitve
A u sebi šaptao
„Da te barem nikad ne vrate“.
Ipak, možda...
Šapnem tiho u znojan dlan
I uljuljkam se u spokojan san.

Dušica Jovičić

.
Neću da ti otvorim vrata
iako zvoniš već treći put
ruke su mi se pretvorile u krošnje
i mogu da zagrlim ceo svet
želim da zagrlim ceo svet
naš univerzum stalno kažnjava
neću da otvorim vrata
nisi mi potreban
a i osećam logoreju kako kulja u meni
i neću da te nazovem imenom
koje mi nećeš oprostiti
ostavi ispred samo svoju senku i idi
ja ću je ušiti u sebe i uvek ćeš biti moj
ali ti danas neću otvoriti vrata

Dušica Jovičić

.....

Nemoj da me pitaš da li sam u redu
 samo prebroj ožiljke, dobro proceni njihovu dubinu i
 sam ćeš videti da još uvek nisam okej, da me boli.
 ali neću da vrištim jer ne želim da na taj način skrećem pažnju
 neka to rade moje šljokice i roze šiške i neka pomisle – „ha, jos jedna lujka
 koja ne želi da odraste“
 jer upravo to i jesam
 nemoj da mi kažeš da će sve biti u redu jer ću ti iskasapiti lice noktima
 znaš, zato sam ih i pustila
 samo sačekaj da stavim još malo ratničkih boja na lice
 i spremna sam da rukama zadavim svaku osobu koja se usudi da kaže da je
 život lep
 nemoj da me pitaš šta se desilo jer ću jauknuti
 to je jedini način da objasnim, to je jedini način
 jer ne želim da verbalizujem kaos u kome sam živela,
 kaos koji je bio deo mene i iz koga sam pobegla presečenih vena i želuca
 punog lekova

nemoj da me pitaš šta planiram dalje
 jer ću ozbiljno da ti pripretim da me nijedan~ prozor neće zadržati,
 i da ću skočiti kroz svaki ponaosob
 nemoj da me pitaš
 jer ne želim da ti priznam kako nemam ideju
 ne planiram ništa
 ne želim ništa
 pusti me da se valjam po parketu još koji minut
 i onda ću ustati, rukama ispraviti haljinu i izaći
 kroz prozor ili kroz vrata
 svejedno mi je

ZAVOĐENJE PJESME

Emilija Kovač

Pjesmu treba zaskočiti s leđa, pod sasvim neočekivanim kutom, prije nego se sabere i dovrši. Pustiti da luduje po šumi, gazi šikarjem, gricka koru šimšira i divlje bobice. Kad konačno riješi priznati svoju grešnost, krive prste, ravne grudi, pokojeg vuka pod krevetom, nastojim zapamtiti svaki detalj – nikad se ne zna što od svega može zatrebati. Vrebam tragove suznačja, priznačja – da ništa ne ostane između redaka, pod noktima, iza uha. Meni je važno da znam - od toga postajem ljepša i prostornija, kao kuća.

Ponekad odluči biti mudra, ljupka i zbrojiva. Sve to mogu bez nje pa sam sasvim ravnodušna. Kažem, „budimo velike djevojke, bez stida od neravnih linija koje razotkriju našu nedovršenost“, no ona ne mari i tu bi me mogla izgubiti.

Ako me ne slomi kakvom kapricom, postoje dobri izgledi da ta priča završi prije nego se zakorijeni. Još ništa nije sigurno: u trenu izmisli sto glupih razloga da me navuče na svoju ranjivost ili nešto slično. Ima snage i neodoljivosti u njenom zanovijetanju: mogla bi uspjeti.

ČOVJEK

Filip Škifić

Zagledam se ponekad u ta blijeda lica
U mršave im noge i suhe, vrijedne ruke
U te ljude skromne i njihove živote
Da vidim koliko je
Teško biti čovjek

Okamenjena srca i stisnute šake
Neprospavane noći i pogled prema naprijed
Prema rudniku koračaju da prokrvare im oči
Da im djeca budu sita
I da jutro opet svane

U rudniku od zlata i rudniku od soli
Čujem tihi jecaj i sve progutane boli
Kopaju i traže karat za gospodu
Koja im za rad bace
Bakšiša po podu

Zagledam se ponekad u ta rumena lica
U zlatne satove i snobovski pogled
U te ljude jadne i njihove živote
Da vidim koliko je
Strašno biti čovjek

MORE

Filip Škifić

U mom polomljenom tijelu
Ne kola krv
Već kola more
Nepreplivano
Nesavladano

A tuga je u mom oku smiraj novog svitanja
U crnoj tinti bijela odgovara na pitanja
U dubini morske magle nazire se obala
Tu je moje srce
Tu mi duša odmara

Ako zagledaš se bolje
Vidiš orah što se prostire
Njegov korijen moj je otkucaj
Koji morske struje
Srcem pomiče

Uzimajte ljudi nudim svima krošnju
Zarobite mi um i svaki plod što krasi jutro
Ali ne dirajte korijen i dubinu koju čuvam
Nepoznatu ljubav
Nepoznato sutra

Ako slomite me do kraja mislim da ne mogu
Više pružati ljepotu i sanjati slobodu
Ali svi ti uzaludni koraci prema nedostižnom svjetlu
Pronađu put do istine
Na nekom tuđem mjestu

Dopustite bar jednom da na grane dignem jedra
Otplovim u sumrak i lišću srca pružim vjetar
Možda probudi me bura, a možda ostanem u snu
Ali kad već nisam dio neb
Želim ostati na dnu...

IVANA OCEANSKA

Filip Škifić

Znam da živiš dvije ulice od mene
Znam da te nekad strah vlastite sjene
Kad je otac pijan i kad majka plače,
Ali znaj i ti da bol jednom stat će.

Znam da su ti oči plave kao more
Znam da su ti na licu ožiljci, nisu bore
Sjećam se i ja te zime, te najcrnje noći
Ali ne boj se malena, i oni će proći.

Znam da tvoj osmijeh kida okove od čelika
Znam da ti je duša plaha, ali i velika
Teško je bježati od straha, ostati još i teže,
Ali ti si lasta koja čini proljeće dok druge od srca bježe.

Znaš li ti nešto o meni Ivana?
Znaš li da postoji čovjek koji te sanja
I piše ove pjesme na
Prozoru prokisnutog tavana?

JA SÂM

Gabrijel Barišić

- Pomozi mi! –
rekli smo si
U zraku je miris
svibanjskog bilja
- Čekam! –
rekli smo si iz svojih kaveza
- Ne čujem te! –
govorio je strah
Čula su nam slabila,
ali ne,
nos nije
I to jedino kao da je
 bilo važno
Čiste nove zavjese
Bijeli oblaci prije zalaska
Okrugli satovi
Okrugli zvučnici – tiha glazba
I nastojanja
Novac i Slava
Nikako oboje
Vjetar praska zastavom
 na vrhu
Izuzetno
U najboljem slučaju – Nula
Tražimo
gdje bismo kušali
ljuti riblji paprikaš
Volim te Hrvatsko
Skoro koliko te je moj otac volio
Na zrcalu tvog lica
ostavit ću poljubac
Dođi Ženo
Dođi tlo moje domovine
Daj mi nadu
Moje kosti svejedno će te nagnojiti
Više nemam

ZADOVOLJŠTINA

poklonstvo Emily Dickinson

Gabrijel Barišić

Voda se póvuče
s mjesečevih tvojih stopala
Uzdići ću te
U mojem vremenu
Premda ništa neće pomoći tvojoj smrti

Ja sam taj kojeg si čekala
Zemlja će nas oboje progutati
Zanemarene
Neutješene
Uspravna kralježnica nam se smije

Jesu li sva moja nastojanja smiješna
dok tvoja leže prašnjava i verificirana?
Znam da je tvoje lice utkano u svemir
Toliko si tjerala silu časti
Da više ne znam

Nikada kao ti
Ali znaš li sada
ili si šaka pijeska na plaži izgubljena?
Vrijedi li?
Nikoga više nije briga

OLIVER

Goran Pilipović

Uz kam', i maslinu, pod suncem što cvrče
Trabakul, kloparajuć', sinje more mreška
Pod kapom, u tmuni, zvijezdama gizdani

Pamučaste paučine, veo – beo
U mjesečini s' ljeska
Iz daljina, povrh gora, miris mora

U molitvi – odjek zvona
Moreplovca, u vihoru, pijeska – glas
Inat buri, i neveri, maestralu – dah

Čujte!, čujete – Stari Pjer, svira
On svira, on svira još...
I, ne za groš, ne za groš

To... muzika?, svjetionik
Jel' to ljubav, život, žija?!
Il' tek, samo
„Fantažija“

ZAR JE VEČER VEĆ?

Ilija Teklić

Prašnjavo je ovo vrijeme,
a opet, da puhneš
nestalo bi svega.

Zar je večer već?

Gasim svoju svijeću
i zaboravljam na strasti
... vrijeme za tišinu.

Zar je večer već?

Nestalo bi svijeta
(da se ne sanja)
od prašine.

SMRT U DUŠI

Ilija Teklić

U otrovu svom kupaj
sve te kužne laži
i one noći duge, prazne
kojima toliko se dičiš.

Na sva zvona oglasi
svoju nevjeru, smrt u duši
da se komu ne pomili
slučajno te žaliti.

U oku što jednom
velu svjetlost imade
ugasiše se glasi
što joj ljepos» dade.

Mrtva li je duša tvoja
sva od boli sazdana
a tko zadrži se tu
vazda samo propada.

Nek' se u tvom srcu sada
razliju sve crne misli
kojima si uvijek često
novu dušu išporkala.

A prokletnici sada jadni
što su tebe upoznali
na sav glas se deru nebu
da im ljepos' novu podari.

Odi sada, odi tiho i u noći
ne okreći se tada tužno
nitko za te suzne oči
više glasa neće pustiti'.

IMAO SAM PRIJATELJA

Iris Mirosavljević

Imao sam prijatelja,
šetali smo i brali skupa cvijeće.
Imao sam prijatelja,
rekao je da me nikad napustit neće.

Imao sam prijatelja,
smijali smo se i bježali od kiše.
Imao sam prijatelja,
dijelili smo darove i slatkiše.

Imao sam prijatelja
dok me nisu snašle tuge.
Imao sam prijatelja,
a onda je on našao prijatelje druge.

Imao sam prijatelja,
a sad sam ostao sam.
Imao sam prijatelja...
Više ga nemam.

PUT DO TATE

Iva Nappholz

I vozimo se mi po putu
Tamo smo već jednom bili
Gledamo krajolik
i retardiranu arhitekturu
Dvorci su od jučer

Stari je ležao Tamo
Mi smo se nadali.
Sada više ne leži

Put je dug
ali do tate više nema puta
Ni dugog, ni kratkog
Ni teškog, ni lakog

Ma, doći ćemo mi jednom do njega

Hoćemo?

Nećemo.

Jedni drugima
smo samo epizode
Svratili smo na kavu u tuđi život
Dođemo i prođemo
Tek tako i
nema više

Volim slađu.
Stari, bilo mi je drago.
A, sad
Zdravo, žurim!

Život je Pakao!
Život je Lijep?

Život je Život.

Jedemo jedni druge dok epizoda ne prođe

Prolazi moja epizoda
i uskoro će joj kraj
Prebaci na sapunice
sreća se krije u balončićima koji se sapunaju sa ekrana

Gledam našminkanu i opeglanu dramu
dok čekam svoje epizode kraj.

NA RASKRIŽJU MAXWELLOVIH JEDNADŽBI

Ivan Gaćina

U potrazi za savršenstvom
ševrdam polukružnom barijerom
misleći na vrt sa šarenim cvijećem
kojeg zakriljuje volšebna ograda
uz estetski uzbudljivu prepreku
iz Carpenterovog filma strave i užasa.
Put u predvorje svijesti
osigurava brava s pet ključanica
onkraj višedimenzionalne kino predstave
dok na livadi (ne)postojanja
igram nogomet s Petrom Panom
protiv transformiranih gusara.
Sunce je prepletalo realnost i iracionalnost
oko nedosanjane osi u krugovima postanka
kad sam od Kapetana Kuke (u zamjenu za bljesak)
posudio poetsko pero i dijelio autograme
Izgubljenim dječacima.
Dok sam u labirintu od versa čitao besjede
o Velikom prasku
i na divovskoj kornjači pokušavao preskočiti
prohujalo vrijeme,
hologramski Sizif za(s)kočio je na raskrižju
rascvjetale zupčanike
pri guranju piramidalne gromade u nepoznato.
U carstvu ljubično okrenute zore
unutar zabravljenih Maxwelllovih jednadžbi
probudiše me metafore oguljene naranče
uz slučajni udar zlatne jabuke u ćelavu glavu

VIVALDIJEVA SAVRŠENA GRAMATIKA

Ivan Gaćina

Tražio sam te
između nesvršenih glagola
i misaonih imenica
da mi detaljno razjasniš
tajnu gramatiku kozmotantričke ljubavi.
Točke i zareze prevrtao sam ti u krilu,
kroz trokutastu oazu tražio rijeku Letu,
lebdio nad valovima samospoznaje
i tonuo u izgubljenom vremenu.
Proučavao sam pomno
bespuća između trotočja i uskličnika,
splavario na meandrima sirovih bjelina
kako bih epitete i atribute
s čežnjama interpunkcije
privijao grčevito na proplanku boli.
Kad sam te između fragmenata
na kraju (ne)dovršene balade
(ili možda pustolovnog romana)
nastavio čitati kao otvorenu knjigu
osmjehnula si se kao princeza
na ostacima požutjele hartije.
Između zvijezda,
u (ne)zatvorenim zgradama,
onkraj nevidljivih navodnika
lebdjeli su neistraženi zrcalni rječnici
dok sam s upitnicima sklapao kozmičko tkivo
i uz Vivaldijeva Četiri godišnja doba
sudbinu međuprostora obrtao u nepoznato.

PROKLETI SONET

Ivan Španjić

Da. Pakao je ovaj naš rajski vrt.
Zašto se bojiš mraka što čuva smrt?

Povijest nas, izgleda, ne uči ičem
jer sve bolesti još su i dalje tu.
U mladom srcu nova zloba niče.
Tama je zarobila još jedan um.

Zbunjen, u prazno, iz sve snage vičem,
ali sam u ružnom, vječitom snu;
ovdje sve zvijeri na anđele sliče,
a ljubav vene u otrovanom tlu.

Fanatici se sa glupošću diče.
Ukrali od života ljepotu svu.
Svakim danom još gore bit će:
izgubit ćemo se u njihovom zlu.

LJUBAV TRUNE KAO TIJELO U LIJESU

Ivan Španjić

Ljubav je umrla iznenadnom smrću,
samo, još se ne zna tko ju je ubio.
Još traže onog tko je zadnji ljubio,
al' teško je, kad zoveš, svi se osvrću.

Netko ju je ostavio. Mrtvu. Samu.
Neprepoznatljiva lica. Blijede kože.
Tko je tako okrutan, moj dragi Bože,
oči ljubavi dati u vječnu tamu?

Ništa ne govori mrtvozornikov opis;
osim gdje je ubojica pogodio
i kada se čin moguće dogodio,
po tom kad je bio algor, rigor mortis.

Nestala odmah, ubijena u bijesu,
i sada trune kao truplo u lijesu.

U IME TIŠINE, SAMOĆE I MIRA

Ivan Španjić

Zašto da slušam tvoje jauke?
Imam svoj nemir, a i prazninu.
Bol na bol, ne, tu nema nauke,
kada tražiš svoj mir i tišinu.
Sada je taj tren. Danas je taj dan.

Danas pristaje samoća kao
buka u gradu, sjena u hladu;
i za tu samoću ja bih dao
zadnje svjetlo da budem u mraku
i sanjam star, nedosanjani san.

I da pobjegnem od sebe sama.
Da moji jadi ne budu vaši.
Od uma u kojem je galama.
Da moja misao vas ne plaši.

TVOJE I MOJE VRIJEME

Ivana Bošnjak

Čuje se kretanje kazaljki.

U koje vrijeme ćemo se susresti?

Dogovorili smo se.

Ali moje kazaljke ne kreću se isto kao tvoje.

Moja prisutnost nije susrela tvoju.

Hoćemo li u isto vrijeme

biti ili gledati

kako odlazimo ili dolazimo?

Nemamo isti sat.

Moje vrijeme nije tvoje vrijeme.

VREMENSKI STROJ

*Što su ti misli. Ponekad odlutamo tako daleko, a da se s mjesta ne
pomaknemo.
Ivo Andrić*

Ivana Bošnjak

Tko kaže da ne postoji vremenski Stroj, ostaje na površini.

Ta zar Čovjek svaki dan ne otputuje u Prošlost ili Budućnost,
a možda i ne putuje nego stoji u mjestu.

Ne postoji jedan takav Stroj kao što bi Čovjek htio.
Personalizirane komponente usađene su u svačiji um, ali
nije kriv Čovjek što je vezan za konačnost u životu
kada se kreće prema smrti.

Može se putovati u Prošlost, udahnuti mirise djetinjstva
vidjeti mrska lica neuspjelih odnosa,
osjetiti toplinu zagrljaja,
okusiti egzotična jela,
čuti zvuke stare pjesme.

A u Budućnosti imati
diplomu, novac, dijete,
automobil, kuću, slavu.
Ipak, Stroj ima instalirani kvar.
Čovjek vidi što bi želio imati,
a ne tko će biti.

Tako neke Stroj odvede u Prošlost,
neke u Budućnost
na koje se god vrijeme programiraju.
Rijetki su u vremenu nula
i ne boje se

da su ništa
ako su ono što jesu,
Sada.

METAMORFOZE

Jadranka Radić

Razgolićeni bolom
ljudi

rasterećeni
od bremena suza
jasnije se vide,

spadaju na tren
svakidašnje prnje laži,
ostavljaju svoje boje
u koracima punim kiše.

Ne bi se trebalo tad skrivati,
od drugih,
najmanje od sebe,
da ne bismo ispali čudni
ili, možda, tužni,

Treba patiti
s vremena na vrijeme
strgnuti sa sebe
trule fasade.

DOK SAM TE ČEKALA

Jasminka Mesarić

Dok sam te čekala
nitko nije htio zaustaviti vrijeme,
navodno je to nemoguće,
ali da je na tren stao sat
da li bi išta bilo drukčije
ili bi te ipak još uvijek čekala
u praznoj sobi,
za pustim stolom,
ispod stare trešnje,
u parku pokraj škole.
Dok sam te čekala
palo je mnogo kiša,
okopnili su snijegovi,
nabujale rijeke.
Dok sam te čekala
prošla su mnoga proljeća,
grane su procvjetale,
livade se zazelenile
i onda su opet došle jeseni,
lišće se rasulo stazama,
a ja sam se izgubila putem
dok sam te čekala.

KAD SAM DRUGI PUT UPOZNALA PRADJEDA

Lara Mandli

moj pradjed je kuhao rusima na nekom brodu
u ratu
tamo je upoznao neku kurvu
natašu
od koje mu je ostao samo triper
i ime
kojim su puno kasnije
krstili njegovu unuku

ne sjećam se je li mi pjevao kalinku ili tepao
djevuška maja

kad sam ga drugi put upoznala
načela ga je demencija
kasnije ga je dokrajčio
rak
vikao je raz, dva! raz, dva! njet! njet bolje!
i vsjo pažrali! i prakljatie frici!

nijemce nije volio
ali i taj švabski je nekako natucao
i sinu je dopustio da ode u tu prokletu zemlju
samo neka se vrati
da oženi poštenu hrvatsku ženu
i da dogradi kuću
da mu se unuci igraju u dvorištu

šopingirao je u mađarskoj
pa je i mađarski govorio
kad je trebalo
vikao je nem tudum! nem tudum!
a znao je kako se kaže kolbas i guljaš i čipoš i tej i cukorka i jonapot
i seretlek

ma sve je razumio
i cijenkao se
iako je vikao
nem tudum

kad sam drugi put upoznala pradjeda
nije se sjećao
da me nekad kupao u lavoru
niti da je žena s kojom se svađao i koja ga je tukla kad bi previše popio
i koju je volio
umrla prije više od deset godina
nije se sjećao
djece ni unuka
ni medicinske sestre
koja mu je jutros promijenila pelenu
sjećao se
ruskinje nataše
i prokletih švaba
i mađarskih cukora

kad me pradjed posljednji put upoznao
smješкао se vlažnim očima
rekao je
beregí sebja, košečka
nije razumio zašto plačem
pomilovao me po kosi
rekao je
mačka je i po mađarski macska
košečka maja

nem tudum
ničevo nje panimaju
daragoj djeduška

TRI SJEĆANJA

Lara Mandli

I.

ponedjeljak.
sunce otapa staklo.
ljudi ispijaju kave.
izmaštani snijeg lijepi se
za stanke u razgovoru.
mogao je biti siječanj
ili veljača
ili listopad.
prolaziš
umotana u sekondhendovski kaput
i ne vidiš
da se tugaljivo osmjehujem.

II.

subota.
kraj stare drvene klupe
prazne boce.
platnena torba prislonjena
na tvoje grudi
na haljini ostavlja crvene tragove.
pažljivo istresaš sadržaj vrećice
pa proždireš
jagodice prstiju
lijevo
pa onda i
desno bedro
jetru
srce.
zrak miriše na karanfile i željezo.
šuškanje lišća.
dopuštam ti
proždrljivost.
nestajem(o)
u tišini.

III.

treptaj.

kraj stare drvene klupe

iste prazne boce.

neka žena

u pohabanom crvenom kaputu

hrani golubove.

lagana kiša

ispire skorene osjećaje.

pitam se

nisam li te

izmislila

STUDENSKA

Luka Maruševac

Sat na zidu nije posustajao.
Plamen je dogorijevao.
U mrkloj noći, ne čujući ni lavež, ostao je sam.
Nikog nije bilo da ga čuje, nikog ni nije htio čuti.
Htio je otići.
Okrećući strane, prolazeći stoljeća, znao je da mu je to dovoljno.
Nije bilo volje.
Čovječe ne idi malen ispod zvijezda, sjetio se.
Šenoinog Prijana Lovre, sjetio se.
Znao je da će ovo biti duga noć.
Volio je duge, gluhe noći.
U to doba ljudi su ranjivi, iskreni.
No bio je sam.
Treća smjena, reče uz smiješak.
Još jedna duga, duga noć za njega.
Za budućnost.
No, naviko' je.

DOKLE KAMOV SINE

Ljubica Rogulj

Je li to put čovjekoljubive istine
Nas si posramio
Strah usadio
Na greškama oca svoga
Nisi ništa naučio
Nedužnog dečka si u more bacio
Djevojčicu žigosao
Dokle Kamov sine
Zar nije dosta uma golotinje
Još svijeta nisi vidio
Kad je otac tvoj
Rašljama vodu ljubavi
po suhom tlu
Tražio sa njihovim očevima
Ta ista plodna polja
Mržnja je bombama zasadila
Dokle će se bombe vaditi
Vatre piriti
Zar ne treba gasiti
Miriti
Zar će nam i unuci mržnju baštiniti
Strahom u svijet
Djecu svoju ispraćati

3,2,1

Maja Čatlak

3,2,1

Mnogi su ga pokušali zaustavi. Ubaciti u vreću i zavezati. Dva puta sa duplim čvorom. Ili bar staviti na čekanje.

Nikome nije uspjelo.

Ono se uvijek vrati na svoj put i nastavi podmuklimtik-tak...

3,2,1

Ne vidiš ga.

Možda samo na staroj uri kad se o podne oglasi ...ding-dong...

I iščezne.

3,2,1

Primijetiš ga tek u prvim borama.

Ili kad ti dijete krene u školu.

Ili kad ti ljubav sjedne u vlak, a ti odbrojavaš do povratka.

3,2,1

Odjednom ti i sama pomisao da ono može letjeti postane najveća besmislica.

Ono ne leti. Ono stoji čvrsto i promatra te.

I baš kad shvatiš da ti je najveći neprijatelj...

... ono istekne.

3,2,1

JA MOGU

Melita Ušljebrka

Ja mogu narasti skoro do neba
i mogu biti sve što svijetu treba
mogu ako hoću odletjeti u svemir
mogu zauzdati onaj stari nemir.

Ja mogu odrasti kad god poželim
ja imam moć da ljude razveselim
mogu se uhvatiti u koštac sa vjekovnom tugom
zaorati sjeme sreće nevidljivim plugom.

Ja mogu putovati kroz zemlju mašte
u cipelama magičnim što anđeli ih lašte
ja mogu zauvijek sačuvati dijete u sebi
kako starost nikada pronašla me ne bi.

PLOVIM KROZ TVOJ SVEMIR

Melita Ušljebrka

Kao slučajan dodir
kao vjetra mali dah
plovim kroz tvoj svemir
i nestaje sav moj strah.

Svjetlost mi para oči,
a u meni tuga se topi
bezvremenska kiša me moči
za me ruke u molitvi sklopi.

Nježno me pokrij tišinom
ime moje prahom ispiši
dok putujem pustom daljinom
dahom mjesto mene prodiši.

GARBINODA

Mia Ugrin

Dûlnju vrime.
Laštre inbrokone.
Vapor u valu.

Jô ne znon
śonśôbon,
A još manje
ca ću s tobun.

Tuko nose,
Tuko naprid.
Vajo śomo
sebe pratit.

Nî mi lakõ
S ovûn glovûn
Išempjo me
Garbinoda lešto

Imo vako dôn
Nî śom ne znon
Ca bi di bi pri
Pok bokun pocinen

Dok ne kalmo
Rekupero
Utece
Sve ca me mori.

Nebojša Stanojković

Ja imam neki metal u glavi
Nekakvu leguru
Što nije s ove planete
Mislim da u stvari nisam
Čovek pravi
Bio sam drugačiji, još kao dete.
Ja nisam kao ostali
Jedan sam od onih, koje su poslali
Medju ljude
Kao zamorce, zbog eksperimenta
I zato sam čudan, i svi mi se čude
Zbog takvog stava i sentimenta
Ja i nalikujem nekom vanzemaljcu
Što obitava ovde dok stremlji minimalcu
I neko bi možda rekao da sam lud
Al' bi pogrešio
Ja nisam odavde, ali nemam kud
I mogu da mi redjaju dijagnoze
I da mi na leđjima, vezuju rukave
Da govore da su mi loše prognoze
I da mi na prozore i rešetke stave
Ali greše, jer ja nisam lud
Ja samo nisam odavde
Samo sam zaglavio i sad nemam kud
Sa metalnim snovima
I malo vanzemaljske pravde

NEBO UZ OBALU

Paola Rajnović

Fatamorgana misli

OKP, tek iluzija riječi,
Tihe naredbe poredane u redu.
Nježan pratioc misli
Miluje me razbacan po napetom mozgu.

Na valovito more
Izašla sam bosa
Tijelom laganog hoda
Drskog pogleda kao najbolji ljubavnik
Glasni uzdasi gutaju moje,

Ostavljena bol
Nijemo vrluda valovima abnormalne stvarnosti
Opijena ishlapljenom snagom
Cvijeta ispod prosute realnosti
Arogantna u svom originalu
Tako pitoma u sebi
Ostavljena nit mekanog poljupca
Slijeva se niz tijelo.

Gledam,
Uzdahe ugušenja
I nebo zalutalo uz obalu.

PROVINCIA NA PROZORU

Paola Rajnović

Potopljena Atlantida
Stoji na tvom prozoru
Njegov pogled razara ti dušu,
Bistro plavetnilo na kestenom okupanoj koži
Zaklon hlada stvara samo jedno
Usko stablo bora što ti zasjenjuje ispupčene oči

Topla Mediteranska klima lijepi ti se za lice
Otežala vlaga cijedi već izmučenu kožu
Vrućina doseže razarajuće visine
A tvoja kosa raspleteno se spušta niz prozorsku dasku

Iz sobe izvlačiš stvari, jednu po jednu
bacaš ih što dalje, bacaš ih.
Grabiš ih i nijemo sipaš u dubinu mora,
Vadiš zalutale ukosnice iz svoje grive i ispuštaš ih.

Naposljetku
Hvataš se za šiju,
Staješ na okvir prozora
I Od tebe ostaje tek poprskano
More na prozorskom staklu.

KOME PESNIK SMETA?

Radmila Milojević

Iz samoga srca uma
zapevala duša bolom.
Prosula je reči po papiru belom.
Vrh zapete strele slomio mi krila.
Kome pesnik braćo smeta?
Stihom zagrlio cvet, Sunce, Mesec
i Planetu celu.
Svojim pojem kao slavuj ljubi zoru,
kao sunčev zračak rosu na prozoru.
Čovečansvo rodoljubljem,
raširenih krila rodu belu.
Lastu kućanicu, a i lastu bregunicu.
Na čiji će krov da sleti?
Obraduje porodicu.
Kome pesnik smeta rode?
Voli život u idili...
Osluškuje vetar dahom šta donosi
kroz žice na harfi lepoga Orfeja.
Prstima treperi, razigranih nota.
Kome pesnik smeta?
Voli more, planinu i reku.
Razliveni morski val,
topli peskoviti žal...
I prekrasnu dugu, ukras neba...
I sokolov let kroz njen spektar boja...

Stilda Roguljić

Jučer sam odlučila!
Danas neću biti čovjek

Već me mrzovoljno pogledavaju
Ali moj je sat u vangelakičkoj vremenskoj zoni
I danas se zovem naranča
Do podne!
Od podne ne želi ni ime

Danas pričam švedski
Smijem se na slovenski
Plačem na jeziku
Čiji su mi glagoli najveća prepreka da ga ikada naučim

Danas prebacujem noge preko ograde
Na rubu svijeta
Na granici gdje postojim
Sasvim dovoljno
Da samo ja to znam

Uzimam sve svoje jednosmjerne karte
Gradim si autocestu
Da me odvede
U sigurnu boru
Pokraj nečijih usana

Znam! Već znam da će biti ljuta na mene.
Gledat će me iz kuta
Mala, ali glasna.
Vidjet ću je razasutu po ordinacijama
Uredima
Nečijim kuhinjama,
I očima

Znam, već znam da će biti tužna zbog mene
Sluzavo će se razvlačiti preko mog lica
Dok pokušavam zaspati

Znam, već znam
Moja će budućnost imati sindrom manje vrijednosti
Jer sam joj, evo, posvetila tek pjesmu
A navikla je
Na cijeli dan.

NI O ČEMU

Stilda Roguljić

Htio sam ti reći
Da su ti se sinoć snovi razasuli po krevetu
I da bi trebala biti oprezna
Jer netko će uroniti u njih
I povući te za sobom

Htio sam ti reći
Padala je kiša iz naših dlanova
I nismo se imali gdje skriti
Ni ti od mene
Ni ja od tebe

Htio sam ti reći
U ponedjeljak sam pojeo komadić naših zajedničkih odluka
Možda smo ipak pretjerali s tolikom žarom.
Ali,
Kako drugačije znati da si živ?

Htio sam ti reći
Mislim da mi su se moždane vijuge zalijepile za tvoju sliku.
I da malo boli ovo sve
Što ti želim reći
A ne znam kako,
Ni kada
A evo, ne znam ni zašto
Ti to želim
Reći.

NOĆAS

Stjepan Crnić

Noćas ću sabrati
sve laži koje si rekla,
pakirati ih u paučinu zaborava
i baciti moru da ih proguta...
Noćas ću zaboraviti
sve večeri mjesečinom satkane
u kojima smo k'o ljubavna zvijezda
svijetlili na rivi...
I tebe ću zaboraviti noćas
jer naša je zvijezda pala s neba
i s nama više ne živi...

KUPINE

Sunčica Mamula

Od tebe mi ostane jedino miris u kosi koji brzo ishlapi.
Otišla sam jer si loš za moj želudac.
Sada hodam šest kilometara dnevno, a to je dobro za zdravlje.
Trnje kupine mi češlja kosu i ostavlja tragove po koži kao što su ih ostavljali
tvoji nokti.
Ne fališ mi, ali kupina ne probada dovoljno duboko.

VIŠAK VREMENA

Sunčica Mamula

Ti si suština svega moga krivoga.

Krivo stavljenog tuša, krivo lakiranih noktiju, krivog naglaska i krivih namjera.

Svih mojih gugutanja, gutanja i gušenja u istim riječima izgovorenim različitim ljudima.

Svake bivše namještene poze i namještenog poznog bivšeg.

Ti si petlja u koju se uplićem kada se zaljubim iz dosade.

NAPORNI SAN

Tomislav PupiĆ

Ležim na podu,
zidovi sve su bliži.
Ne pamtim im boju
za mene su uvijek bili bijeli,
velika saksija s nekim visokim
sjajnim listovima, nestala je.
Vrata postaju prozori,
prozori postaju prizori
vode koja se s neba slijeva,
neki je zovu kišom,
raduju se što nam se u kosti uvlači
i kvasi nam obuĆu.
Rukama, u kojima snage više nemam
guram zidove,
ruke prolaze kroz njih
kao čavli koji postaju oĆi
za gledanje tuđih briga.
Kad oĆi otvorim
shvaĆam da sam mokar
od straha i napornog sna

ORMAR

Tomislav Pupić

u ormar mog sjećanja
slagao sam život
i, naravno, vladao je nered
ni ja nisam, baš uvijek
znao gdje sam što ostavio,
prva polica postala bi treća,
a treća četvrta,
pokušavala si uvesti
kakav-takav red
a ja, k'o pravi Bosanac
nisam htio red, u inat
ormar mi je postao
kao glava
sve sami nered, izgužvano
rasparene čarape, kao misli
košulje su, kao želje,
vidjele peglu zadnji put
prije rata
jedino je ljubav za tebe
bila uredna i posložena
u certu

ORAH

Viktorija Grgić

Pradid je imao psa. Zvao se Vélo¹.
 Biografija mu je stajala na staroj kapiji: „Pazi oštar pas!”, glasila je.
 I zaista, bio je oštar čuvar.
 U avliju se nitko nije usudio ući dok ne bi fićukanjem dozvali gazdu.
 Vélo je bio kao lav – veliki, dugodlaki njemački ovčar.
 S pradidom je proveo punih dvanaest godina. Bili su generacija.
 Postao je sve tiši i sve sporiji. Baš kao i gazda.
 „Vélo je post'o senilan.”, čula sam, „Tonu je ugriz'o za nogu.”
 Znala sam da pradida ne boli noga, već što su Véli odbrojeni dani.
 Jednog vrućeg ljetnog dana, kad sunce žeže i vrijeme je za popodnevni san,
 Vélo je počivalište dobio na kraju avlije,
 pod jednim orahom.
 Tog popodneva usnula sam kako je Vélo prokopao zemlju
 i ušao u korijenje oraha.
 I danas,
 svaki put kad pogledam u veliki stari orah,
 sjetim se pradida
 i sjetim se Véle.
 Duboko iz korijenja,
 preko velikih krošnji kao da govori glas:
 „Svako veliko prijateljstvo koje ostari –
 ostaje veliko i stari i dalje, traje.”

1 Muško ime koje ima više tumačenja: obala (sanskrit), vrijeme (hindu porijekla), novorođeni (arapski).

JADNICI

Vladimir Tomaš

*magla je popila jutro
kada su ptice odlazile
bježale
ovdje nitko nikoga ne podnosi
ne voli
pa zato i vjetrovi češće udaraju
a oluje gutaju noći
brodice
brodare
nebo osipa svoju kožu
dok oblaci puštaju grane
ruke
mi se gušimo spontano
namjerno
jer smo sve riječi odavno prožvakali
proživjeli
sada samoća življenja
mota ruke oko naših vratova
bokova
iz dana u dan cijedimo
svoje sokove
snage
očaje
i u sutonima umiremo
sami*

METALNI HEROJ

Vladimir Tomaš

otac je trudan
već dvadeset godina
ja nisam izašao iz njegove utrobe
ali sam u sebi obložio
svaku njegovu ranu
zazidao krv
prožvakao ružne dane
rane
smrti
bezdane
moj otac
odavno putuje
prateći zvijezde
i mene
nerođenog sina
rođenu sjetu
tragediju i traumu
njega su stvorile rane
sirotinjski krov
kao i majku
siroticu
njegov put
u zaborav
u neke bolje dane
bez tuge
metala u nogama
bez rata
bez

CRVENA LJUBAV

Luka Goreta

Onog dana kad vidjeh
tu crvenu kosu tvoju,
Zavoljeh, zavoljeh još više
tu predivnu crvenu boju.

Od kada tebe sretah
moj cio se život crveni.
Svojom si divnom ljepotom
probudila ljubav u meni.

Noći su moje crvene,
crveni su moji dani.
I duša je moja crvena,
i srce na lijevoj strani.

I uvijek kada te sretnem,
crveni se lice moje.
Ja volim tu crvenu boju,
jer ljubav je crvene boje.

MOJOJ HEROINI

Leona Mišić

Teku li, teku

godine neke.

Nepoznate i strašno neljubazne.

Zašto nisu pitale dopuštenje za prolaznost?

Zašto li Ti se tako podmuklo smiješi starost,

a tren prije, zar nije bila bajna mladost?

Bajna jest bila, bajno će biti.

Majko nemoj, na crne dane, suze liti.

Suza tvojih svijet ne bi smio vidjeti,

čitav svijet tebi, mojoj majci, treba Ti se divjeti.

Svojom ljubavlju zasadila si Ti

cvijeta tri.

I ta tri cvijeta rastu pod okriljem tvojim,

Ti si im i zemlja, i sunce, i voda, i zrak

i jednog dana će to cvijeće najljepše cvasti za Te,

i Ti ćeš ih ponosno zvati „cvijeće moje“.

BUĐENJE

Leona Mišić

Sve je mokro.

Kiša je odavno prestala padati.

crna duga

kraj i tuga

Trgne se iz sna.

Sunce ga gleda.

tako lako spoznati

ubojito je misliti

Što može smisliti.

Sve je osvjetljeno suncem.

suh dan

živjeti san

WHERE MOUNTAINS MEET THE SEA (THE SPACE BETWEEN)

Dario Grgurević

I cannot stand it,
This place of origin,
The pain it causes
Is too much to bear
No god, no monster,
Only humanity's end.

This city of old
Surrounded by nature and its gate
Forever crashing with waves of forming
Shaping the image
That stars came to share.

Now I come, bearer of dark
News that bring ruin
To this city enclosed
By the mountains and sea
Eternally standing and forming its path
A vision of future drowned by the past.

Where mountains meet the sea
I will stand and gaze
Upon its glory and fame
Wondering how
This came to be

Twenty years later,
Still standing still
Gazing at the stars
Waiting for the night to fall,
The city no longer the same as it was,
Older, but not stronger,
Yet the mountains guard the key.

The pain is but a memory,
Another drop in the sea
That formed this space
Between the mountains and me

And so I will stand and gaze
Upon its glory and fame
Wondering how
This came to be
The mountains kissed the sea
And gave birth to a city.

A LOYAL DOG

Dina Šoštarec

I'm a loyal dog
and perhaps
the most loyal one
you'll ever know
you may beat me
and bruise me
but you can never
drive me off
I know my way back home
you almost wish
and sometimes you do
that I would just go
cause there's nothing
I do wrong
I'm just somehow
too much to thole
but I'll be honest
I have habits that are bad
like
waiting on the graves
of dead love affairs
always going to piss
somewhere else
for the purity of a
grave

A NEW BEGINNING

Iva Juričev-Martinčev

scatter the sand washed ashore by the sea waves
over the glass covering your memories
let the warmth of the sun caress the crown of your head
let the clear air float through your nostrils
for the new mornings
for the new hopings

set off to the valley of yellow dandelions
your dreams will be guarded by the good clouds
take the toys and pencils out of your pockets
and let them play
let them run freely in the sun
let them unleash the magic you own

A LIFESPAN OF A LIGHTER

Jakov Ivančić

Little lighter,
you used to shine brighter.
One click, maybe two,
and then inhale.
You were doin' so well.
You were on fire,
but now you've burned out.
Oh well, all must end,
and soon I'll forget you;
even though you were of great help,
you were still only exchange for a pocket-change.

HIDDEN IN THE DREAMS

Jakov Ivančić

Lay your ear to the ground
and you'll hear the devil's heartbeat.
It freezes and it burns - the sound
above which you move your feet.

Over the shivering mountains
full of trees with leafless branches,
there is a pellucid fountain
in which your face and reflection match.

Seeing the face of one's own,
recognizably the same, but different,
out of the unknown scenery one is thrown
and to him, revealed, but forgotten is the secret.

James Meetze

*

Conyers bicker
among the olives.

The sun-borne winter
sky persists, as poets do

and I'm a foreign object
in the most familiar

place I've known.
How to make sense

of Ithaca, when nothing
changed but the act

of change—the traitor in me
wants only to exfiltrate.

This world now
without a worldview, space

to enclose and inflect, uh.
I can't sit around and not open

wider to the small hock
the limb so oaken, so

often exchanged for another.

James Meetze

*

I find myself
escalating at the center

of Target, looking at home
goods I don't need.

I'm in the ellipsis
of my life, liminally

looking at an ampersand
twisted on itself, eating

the neither of its end
as if to say yes, and.

So why stay
here, if unmoored

and intending toward
another coast, the far

homeland that calls to me.
If I know anything

no both but nouns.

FOR HER

Luca Ninčević

She, who never cried,
whose voice never filled a room
and lungs never danced in harmony.

She, who never took a breath
of an air that gives us life
and never felt a touch of light on her skin.

She, whose fingers had nails,
face had eyes,
mother's nose and father's lips.

She, who was made by the hand of God
and by God I mean love.
Love, flesh and bone.

She, who was part of us,
with her we parted, way too soon.

She, whose heart was beating.
She, whose heart beats no more.

SECRET

Luca Ninčević

The bird, the lion and the tree
had a talk on who of three
of them has had the biggest secret
given to them for them to keep it.

The bird had spoken of a young love
that wanted future but had none.
The tree then whispered, from utter silence:
„I knew of a riot that ended with violence.“

The lion was quiet and pale as a snow.
If they only knew the thing that he had known!
But he saw that they were weak, and he was born to be strong.
To save them from his secret he cut out his own tongue.

FORSE ... POESIA ...

Anna Ferriero

Scrivo ruscelli
di tramonti spezzati,
di baci lontani
dipingo miraggi.
Canto le stelle
di un mare lontano
parole distanti
tristi e isolate.
Cerco una spiaggia
che sfiori parole
di notte, deserte
l'inerte esistenza

ČEKANJE

Dušan Mitić

Svi čekamo
da naše droge počnu da deluju,
da alkohol ode u pravo mesto,
da nam pomogne,
da nam da boje da obojimo sivo nebo,
da nam reči ponovo dobiju smisao.
Čekamo da dobijemo krila i poletimo
Čekamo da nas plafoni inspirišu.

I leteli smo i govorili najveće pesme,
prošarali smo nebo,
a plafon je bio lepši
od svoda Sikstinske kapele.

Sve je to prošlo,
plafon je ponovo samo plafon,
naš let je samo bio skok.

Nije nam žao što se ubijamo zarad tog
kratkog leta,
i ponovo ćemo,
dok sve realno ne zamenimo
nerealnim,
nećemo stati.

Dok totalno ne poludimo,
dok sve što izgovorimo ne postane pesma,
dok svako naše nebo ne bude šareno,
dok ne budemo prestali da primećujemo plafone,
nećemo stati.

i ponovo čekamo.

PROZA/PROSE

CENTRÁL KÁVÉHÁZ

Aleksa Nikolić

“Ko svaki čovek: bog sam, zlato,
Hladnoća, tajna, nepoznato,
Utvarni, daleki sjaj,
Utvarni, daleki sjaj”

Adi Endre

“Stani bre, evo ti maramica. Opet ti krvari ta rana na nosu.” Predusretljivo sam ga upozorio. Dobroćudno me gleda, kao da je nisam ja napravio. Oduvek sam ga i zamišljao kao takvog. Krv je potekla ispod zgrušane rane, ne znam kako. Prva kap je već bila na stolu, a on je uživao u mirisu eukaliptusa sa maramice. “Jest’ veštački, ali mirišem u njemu svaku kap koja puzi po lišću azijske kišne šume”, govorio je žmureći, pa potom počeo da razmazuje jagodicom kažiprsta onu palu kap. Tako razmazana krv se ulila u bezbroj tankih rezova na površini stola – novi mrtvi krvotok. Nije mi jasno kako sam uopšte mogao da ga tako raspizdim. “Ne brini, zarašće to – kaže on, i nastavi – znaš da sam ionako sav izbrazdan. Brini se za sebe. Izjeda te ta nemoć da joj sve otvoreno kažeš. To ti nije više ni žal za prošlom sočnošću, već agonija tvoje slabosti.”

Nisam to želeo da čujem i skrenuo sam s teme. Posle smo pili dalje, i puno smo ćutali, bez neprijatnosti. Ćutanja su trajala dovoljno dugo, a ja sam tokom njih mislio o tome kako se dogodi u ovoj stvarnosti preplavljenoj ljudima, da mili-mo nekad jedni uz druge sa toliko praznine, s ne izrecivim i stalno izmičućim žudnjama – utvarnim dalekim sjajem. Adi je pogledom preletao preko ovog rukopisa, a ja sam mu gledao u ranu, koju sam mu napravio mojim đonom. Ne kapiram. Ipak bilo mi je lakše jer je malo likovao zbog mog žaljenja. Rekao sam mu, povodom rukopisa, da nije baš puka kopija onoga što se desilo, da sam dopisao neke stvari. Počeo sam da čitam, ali sam, pre toga, kratko digao pogled ka njemu i rekao mu: Prošao si joj prstima kroz kosu.” Dugo se smejao. Zvučalo je pomalo kao da krklja, jer su mu je iz nosa izletela naduvena lokva krvi. Ja sam se na to sažaljivo iskezio, pa počeo da – nema veze sad – čitam.

Dok je pramen kose bio u padu, osetio sam kako mi kolena bride u nadržanju osvetničke snage. Planuo sam, gledajući tvoj osmeh, i skočio kao neka životinja za svojim mladunčetom. Nisi ga pospoljio usnama, ali video sam ga u tebi, u tvom spokoju, koji je u stihovima progutao sve nemire. Nije trebalo da je dodiruješ, bilo je dovoljno što samo strujiš kroz njene misli. Bio bih dovoljno ljubomoran, ali dobro, ja sam te naterao. Visio si, kartonski i prikucan za zid u Centrál kávéház-u. Davan, slavan, plastificiran i bespomoćan! I ja ti svučem te kartonske prste do njenog ramena, pa u kosu, jer mi je trebalo neko bunovno opravdanje da izdam njena osećanja. Najlakše je biti ljubomorna i sebična zver. Jebi ga, Adi, morao sam nešto da uradim za nas! Da glumatam i rasipam se, da sakrivam raskorak između onoga što bih hteo da osećam i onoga što osećam. Tako mi, Adi, nekad samo sine otkud sam takav kakav ne bih da sam. Al', znaš kako, ja sam lagao iz nemoći. Ona veruje u moju želju, ali oseti da su mi ruke krte kad je dodirnem. Eto! Želeo sam da dlanom polako prelazim preko kože njenog vrata, da lebdim usnama nad njenim golim ramenom dok mi je okrenuta leđima i da budem poletan kad krećemo na neki put. Od svega toga ja uspevam tek u pokušaju da osetim miris kože, dok mi pod rebrima spava tupa ravnodušnost. U stvari, ostalo mi je još nešto – sve veća želja da se zauvek sećam tog trenutka u kom sam bezrezervno verovao da snagu naše ponesenosti vreme neće umeti da razdrobi, smrska i raspe u vetar, a ovaj u gluve goleti. Posle ću da žmurim i želim da tamo čujem bar i najmanji zvuk tog u razvejanog stanja iz prošlosti.

Ona me je gledala sluteći nespokoj, a ja sam gledao u njen pramen kose koji si dirao. Već sam bio na nogama, drvenim donom cipele već na nestabilnom stolu, prevrnuo naše prazne čaše i parčad doboš torte pošutao dole. Poleteo levim stopalom ravno u tvoje lice. Karton s tvojim licem pukla je tačno gde su ti se spajale usne. Odatle je pukotina nastavila da se kao zmija prostire duž ogledala, uz jeziv zvuk krckanja. Odgmizala je do ivice zida i stala. Pukotina je poprečno podelila dugačko ogledalo nadvoje. To je izledalo kao neki obećani sekund u kome se proživi večnost, svet u zrnu peska, sva ljubav u jednom orgazmu. Raspolućena su ta proleća koja smo imali. U tišini čekaju pad i preobraženje u nikad više sjedinjlivu paramparčad. Moja polovina izdajnički je, mrtva, ležala iznad njene, a ta njena ju je odozdo nevino podupirala, i pravila se da naprasno krckanje nije bilo ništa, samo neki bezopasni šum.

„Šta je, što si stao”, pitao me Adi.

Spustio sam polako svesku i počeo da mu predočavam ozbiljnost situacije. Čuo sam nju kako pred vratima, u čekaonici, preti i dernja se ubeđujući na mađarskom pandura da ja nisam lud, nego sam možda povredio glavu kada sam sinoć pao sa stola. Govorila im je i da su hladna govna i da je trebalo da me odvedu prvo u hitnu. Rastreznila me njena borbenost. Namignuo sam Adiju i pitao ga, sa sarkazmom upućenim zbunjenom pendreku iza mojih leđa. “Šta kažeš, oće da me puste ako misle da žešće tripujem da si tu?”

DOM

Ana Tomić

Pet-šest puta silazila je s tatom dok je bila mala u podrum zgrade prije nego što su počele zračne opasnosti, a onda je zaboravila da postoji. Naslonila je glavu na vlažan zid. Silaženje se činilo besmislenim. Događalo se nije ništa. Samo su sve majke, inače sasvim normalne susjede i žene postale dvaput majke, ustrašene kao zečice.

Ovo ljeto sletjelo je kroz prašinu u nagloj zasićenosti zraka. Nela je našla uzrok u poplavi maslinasto zelene boje koja je u biti zelena pod prstom prašine. Lica su postala ganutljiva. Tražila su se. Primajući na znanje uznemirenost obitavalaca, ceste su na sparini žmirkale izazivački.

Dodirujući vratom vlažan zid, željela je da se neki kurac napokon desi. Bilo je dosadno, a mama je koristila situaciju za induciranje ljigavog obiteljskog zajedništva kroz ugroženost. Dosadno je. Majke se raspekmezuju. Ništa se zapravo ne događa nigdje. Smiješno je ritualno silaženje i naelektriziranost. Vraćajući se s klavira prošli tjedan hodala je pod prismotrom. U očima prolaznika čitala se prinuda na odgovor, možda kratki, Da/Ne odgovor na nepoznato pitanje. Iznervirala se opažajući takve detalje. Na kiši koja je slijedila, močio se Bogdan pod njenim ulazom. Gledao ju je dok se vraćala, a ona kao da je za sobom ostavila posvećene tragove.

„Nemoj me čekati. Mrzim te.“

Flertovao je s jednom djevojčicom. Kad je Nela saznala, nije ga htjela više gledati. Imala je osjećaj da žmarivene note prenose zarazu. Prala je ruke svaki sat smrdljivim sapunom iz Karitasa koji dlanove lišava sokova. Naslonjenoj na vlažan podrumski zid godila joj je hladnoća. Ulicom je zatutnjao bager. Još jedan. Prizor se tresao. Neke majke počele su naricati. Pale su bombe.

NEMATI I IMATI

David Čarapina

1

18 mi je godina i nemam dom. Nemam želja. Nemam tajni. Ne želim živjeti u svijetu u kojem želje stvaraju svijet pred tvojim zatvorenim očima. Sretna sam.

Nikada nisam imala oca. Nisam ga nikad viđala skrivenoga u mraku, daleko od zvijezdi koje je gasio svojim korakom. Ne znam kako izgleda, nisam ga nikad htjela pogledati u oči kako bi srušila pažljivo uništene zidine. Uvijek sam bila oprezna kada je u pitanju bilo srce, nikad dano, nikad uzeto, nikad otkriveno pred srušenim zidinama.

Život vječnosti teče, teče pod dvije daleke gore koje nikad nisu bile bliže, sastanimo se jednom kada budem imala dom, kada budem imala...

2

Nikada se nije dogodio taj dan. Sjećam ga se kao da se nikada nije dogodio.

Nogomet me oduvijek zanimao, oduvijek me zanimalo po svijet bezazleno igranje loptom. Nepodnošljiva lakoća trošenja vremena. Trebala sam se poslušati i otići na tu utakmicu, dugonajavljivanu u eteru kao "povijesni spektakl, utjelovljenje panem et circenses, povratak starim uspomenama". Trebala sam reći DA, trebala sam ga pogledati u te duboke plave oči, trebala sam mu reći DA. Samo sam se trebala sjetiti svoje samoće u tome stanu. Nisam. Nisam ga uhvatila za ruku i rekla DA nego čvrsto i odlučno NE, veliko, otužno NE. Bože, trebala sam reći DA, trebala sam ostati pri sebi, trebala sam se ostati držati za zadnju racionalonu iracionalnost u mom životu.

3

Stadion. Politički spektakl, izgubljeni u vremenu, ljudi slave izgubljeno. Nikad nisam vidjela manje ljudi na manjem mjestu pred tim veličinama koje su istrčale na zelenilo pred menom. Sve sam ih prepoznala, jedan mi je namignuo. Zacrvenila sam se. Osmijeh sportaša uvijek je vrijedio više. Koliko uopće osmijeh u mom životu vrijedi? Ako sam ih osjetila na tisuće doma, on ne vrijedi ništa jer oni su svi moji. Samo – ovaj nije bio moj. Ovaj nije bio istinit, naklonjen prema

meni, po prvi puta nisam osjetila djevojački žar. Poznajem tu osobu, zašto mi se smješka? Što sam krivo napravila?

4

Nije sjedio pored mene. Nije se ustajao, tapšao, pitao me, nije. Nije. Rekla sam da nije. Nemojte mi vjerovati, ali te noći nije pio. NIJE, morate mi vjerovati. Nisam mu nosila čaše, nisam ga držala, nisam navijala, nisam stajala pored njega, nisam, nisam nisam... Utakmice je počela.

5

Zvižduk suca, huk tribina, slavlje igrača, miris dima, okus pive. Nisam se htjela osjećati dijelom njih, ali ruke su mi bile u zraku, glas mi se opustio. Napokon. Znam do zadnje riječi što sam rekla, uvrijedila, probudila mase! Osokolila igrača, bila sam živa, o kako sam bila živa! Jednom u životu – imala sam oca. Gdje je? Što nije ovdje? Što nije... Nije pio. Nije. Zar ne? Osjećam ga kako me drži za ruku. Čvrsto, ali očinski. Huk tribina, vatromet je zasjenio moju sreću.

6

Izdana je potjernica za gospodinom M.N. koji je nestao za vrijeme utakmice X-Y na kojoj je bio sa svojom kćeri koja ga je zadnja vidjela. Gospodin M.N., bivši električar, otac jednog dijeteta, dva puta osuđen za...ne javlja se na broj... Svaku informaciju o nestaloj osobi... Javite... Gospođici...

7

Nisam više sama. Pazim na njega više nego ikad, on se sada nalazi u mojim rukama. Neću dopustiti nikad da mu itko naudi. Tko bi ikad mogao napraviti njemu ono što je on meni? Neću to dopustiti, on je moj. Jedino što mi je preostalo, jedino mi je on ostao od životnog mozaika.

Imam 18 godina i imam dom.

OGLEDALA

Filip Škifić

Jedne je večeri Barbara nakon druge boce vina odlučila zaigrati Ogledala, staru igru koju su ona i njezin brat Marko jednom igrali kad su bili mlađi. O njoj je pričao djed jedne kasne jeseni kad se u Kraljevića pekla najbolja rakija u selu. Pričali su da je rakija znatno bolja ako je u kući te godine bilo gorkih suza jer suze potiču vrenje u čovjeku do točke potpune ravnodušnosti iz koje se rađa nova, još jača želja za životom, za svim onim što im je oduzeto. Čovjek nakon gorkih suza i ne traži više slatkoću, traži samo odsustvo gorčine pa mu se povremena ljepota čini kao dar koji ne zaslužuje, a to daje neobjašnjiv smisao postojanja. Čovjek u tom trenutku želi utopiti svoju bol u rakiji suzovači i ne dopustiti da njegovi bližnji osjete isto, pa na neki način živi zbog njih, a oni mu istovremeno daju život zbog sebe. Uistinu, bilo je u tom domu suza toliko gorkih da ih čovjek ne želi ni zamisliti. Bilo je i smijeha dok nisu javili da je Barbarin otac pronađen u Afganistanu s odsječenim rukama. Suborci su ga pronašli jedno jutro prekrivenog osušenim blatom kojeg su pokušavali ukloniti s lica da ga Bog prepozna kad dođe pred sud. Kad su slojevi blata bili uklonjeni vojnici su u glas stravično zajecali jer je na njegovom licu ostao zapečaćeni strah, isti onaj koji ih je držao budne svake noći. Na njegovom su licu shvatili da čovjekov život vrijedi više od ičega za što se čovjek bori.

Rakija je stoga bila prijeko potrebna utjeha i vojnicima ako bi imali vremena da se opuste i zaborave na krv. Iako se ona najviše ureže čovjeku u sjećanje tek nakon bitke, nakon poraza ili pobjede kad je već kasno za povratak, kasno za suze, ali kasno i za smijeh. Te je jeseni u kući Kraljevićevih bila neometana tišina, pucketanje drva je bio jedini zvuk koji je remetio sklad tame i straha koji je ispunjavao sve prostorije stare kuće. Plač je uslijedio tek dan nakon, kada je djed razbio sva ogledala na tavanu. Dok je staklo pucalo ispod djedovih cipela, Barbara mu je sva u suzama prišla i pitala ga: „Zašto baš ogledala?“ Djed je popivši zadnji gutljaj rakije iz čuture ispričao Barbari što za njega i njegovog sina znače ogledala.

Tu su igru igrali vojnici prije odlaska u Drugi svjetski rat kako bi znali jesu li spremni za ono što ih čeka. Pravila igre nalažu da vojnik mora biti u prostoriji sam kako ga nitko ne bi ometao. Mora ispuniti prostoriju ogledalima i orijentirati ih prema središtu prostorije, odnosno prema sebi tako da njegovi odrazi stvaraju iluziju beskonačnih lica. U sredini prostorije mora stajati stolica na kojoj sjedi igrač, a ispred nje treba gorjeti voštana svijeća, jedini izvor svjetlosti. Igrač prije odlučujuće večeri mora biti 48 sati budan te potom ući u prostoriju, zaključati se i zaspati. U ruci treba imati pištolj s jednim metkom u

cijevi te ako metak tu i ostane nakon 24 sata, vojnik je spreman za rat i sve što on sa sobom donosi. U slučaju da igrač ne izdrži ili upotrijebi taj metak tako što se ubije ili zapuca na ogledala, nije spreman. Mnogi tokom igre u ogledalima vide sebe kako vise obješeni uz deblo ili odigraju dvoboj sa samim sobom i na šestom koraku ispale metak u jedno od ogledala. Mnogi su na kratko i gubili razum, viđali čudovišta i mrtve s kojima imaju neriješene račune. Ta bi čudovišta opisivali kao utjelovljenje najdubljih strahova, tijelo koje je u stalnoj mijeni s očima iz kojih je plamen bio tako crven da se pretvarao u krv koja bi potekla iz njihovih vlastitih očiju. Bilo je i onih koji bi zbog straha od onoga što ih čeka u ratu u ogledalima vidjeli kako im siluju žene i muče djecu pa bi metak iz cijevi vrlo brzo završio u malom mozgu, ali ti su bili rijetki. Bilo je naravno i onih koji bi s lakoćom prošli ispit zrelosti u vojničkom životu pa bi im ta igra bila od nevjerojatne koristi noću kad bi bili na straži ili kad bi morali zaspati znajući da im možda baš u tom trenutku netko drži pištolj na sljepočnici. Bili bi mentalno stabilniji i ne bi dopuštali da im strah proždre nutrinu koja treba bit čvrsta da bi pravda pobijedila. Nakon što je objasnio pravila igre, djed je Barbari lažnim osmijehom na licu, kojim je pokušavao zadržati suze, rekao: “Barbara, nemoj se bojati. Strah je čovjekov najveći neprijatelj. Ispričao sam ti ovu priču jer mislim da si dovoljno zrela da shvatiš život koji ti je otac vodio, a i dogodilo se... ma... Ja i on smo s lakoćom prošli taj test, znaš? A sad je...gotovo. Ah, pa dragi Bože... sad... sad više ništa nema jebenog smisla.”

Barbarin je djed u tom trenutku svom silinom bacio čuturu na pod ispod kojeg je, na donjem katu, njegova žena tražila tablete kojima će smiriti srce. Barbara je bila snažna na oca i djeda iako je u dubini svog daha znala da joj istina oduzima kisik. Barbara je bila iznimno inteligentna žena s dva doktora iz znanosti i umjetnosti, ali najviše joj je smetalo što najbitnije stvari u životu ne ovise o njoj i njezinom razumu. Sva snaga koja daje njezinom suncu da sja nestajala je bez njene svijesti ili intervencije. Barbara, nedavno rastavljena mlada žena, već je dvije godine svakodnevno uzima gomilu lijekova protiv depresije, uz njih je gutala i tablete protiv bolova te tablete za spavanje pošto joj je znatno otežano otkad je rodila mrtvo dijete. Njezin je muž otišao iz kuće kada ga je iznenada napala nožem i potom prerezala sebi žile. U tom paničnom napadaju i suludom pokušaju samoubojstva mu je izgovorila sve ono što mladi čovjek, koji je nedavno izgubio dijete, ne želi čuti. Govorila mu je da je to njegova krivica i da nosi sjeme zla plamenih očiju koji ne dopušta njezinu sreću i drži je zarobljenu u vrtlogu sudbine koju ona nije tražila, ali je dobila po naredbi mjeseca. Uz to ga je i strašno vrijeđala, ali on to naravno nije uzimao za zlo jer je bila pomračenog uma iako je blago sebičnim potezom rastave dao do znanja da ona nije njegov problem. Međutim, on ju je nakon incidenta redovito posjećivao, a i ona je sama više puta izjavila da ode iz njenog života. Barbara je

nakon nekog vremena ipak pronašla nekakav mir, ali ne i sreću. Barbara je silno željela barem malu iskru životne energije koja će je otrgnuti od zle sudbine, barem neki znak da je čeka još nešto za što vrijedi živjeti, ali iskre nije bilo. Ni sutradan, ni čitavog mjeseca. Barbara je postajala sve nemirnija, ali ni u jednom trenutku nije pomišljala na radikalne poteze, već je kupila gomilu ogledala koje je postavila na tavan djedove stare kuće i jedne se večeri odlučila okušati u igri i vidjeti je li spremna za ostatak života, posljednju bitku za koju je bila skoro pa sigurna da nema snage. Po djedovim uputama iz djetinjstva, 48 sati nije spavala ni pila lijekove, ponijela je sa sobom nekoliko voštanih svijeća te očev pištolj s jednim metkom u cijevi, onaj isti iz kojeg nisu pucali ni on ni djed pa su ga sačuvali kao amajliju. Na njenom licu nije bilo ničega osim olakšanja kojeg čovjek ima kad nema što izgubiti, i taj osjećaj, ta želja za konačnim krajem ju je i držala mirnom. Kada je ušla u dvor njen spokojni izraz lica je na trenutak nestao i bio zamijenjen nemirnim strahom jer je na staroj ogradi sjedio gavran, a Barbara je oduvijek bila praznovjerna. Kada je otvorila stara, drvena vrata od kuće, škripanje je zvučalo kao dječji plač koji joj je na trenutak raspapao srce, ali želja za posljednjom bitkom brzo je zašao ranu i vratio hladnoću njenim plavim očima. Te je večeri puhala najjača bura posljednjeg stoljeća na ovim prostorima, kažu da je izmjerena brzina od nevjerojatnih 250 km/h. Barbari bura nije smetala pa je bez problema došla do kuće, popela se na tavan te zaspala s pištoljem u rukama.

Kada se probudila, pokraj nje je jedva gorio ostatak voštane svijeće pa je zapalila drugu te sjela na drvenu stolicu. Pištolj je čvrsto držala u rukama u strahu da joj ga netko od njenih prestrašenih lica iz Ogledala ne oduzme i položi na sljepočnicu. Neko je vrijeme gledala ravno ispred sebe gdje po pravilu ne smije biti ogledala, ali njoj se činilo da ga vidi iako je to lice bilo potpuno drugačije od njezinog. Na trenutak joj se učinilo da lice koje vidi krvari i da čuje grohotan smijeh. Učinilo joj se da su njegove oči slične njenom bivšem mužu i da je to možda zapravo... Nakon nekog vremena je Barbara zaključila da je to neki stari portret, koji joj se zbog blagog dima koji stvara svijeća, činio stvaran i mijenjao boje. Nakon nepunih sat vremena, postalo joj je jako hladno i čula je zavijanje vukova iako je to zapravo bila bura koja je netom nakon srušila jedno od ogledala koje se rasulo u tisuću komada po cijeloj prostoriji. Barbara je u tom trenutku usmjerila pištolj prema ogledalu i zamalo potegla okidač nakon čega se pokušala sabrati, ali se oko njenog vrata počela pojavljivati sjena koje se neprestano pokušavala riješiti dok nije pogledala u veliko ogledalo s lijeve strane u kojem se odraz njenog lica pretvarao u krvavo, nasmijano lice mrtve kćeri. Barbara je skočila iz stolice i prevrнула svijeću koja je brzo zahvatila kartonsku kutiju u kojoj je čuvala pištolj pa je nastao plamen u prostoriji. Barbara je ubrzo shvatila da je to samo jedan od izazova koje mora potisnuti i da je plamen sve

veći. Skijaškom je jaketom brzo ugasila mali požar koji je na kratko zagrijao stari tavan u kojem se Ogledala igraju već generacijama. Barbara je opet sjela na stolicu i počela pričati sa svojim odrazima koji su se svakom kretnjom mijenjali i postajali izobličeni. Na to ju je djed upozorio ako ikada pokuša igrati igru. Uz to što se stvara neograničena petlja prostora u kojem se nalazi igrač, stvara se i neobična beskonačna svjetlost koja ispunja prostoriju i zbog koje se svaki odraz čini drugačijim dok ne dođe trenutak u kojem se neki od odraza potpuno izdvoje i započnu kretanje neovisne o igraču. Upravo to se, nedugo nakon požara, dogodilo na tavanu Kraljevićevih, Barbari je s lijeve strane bila mrtva kći širom otvorenih, plavih očiju koja je vikala: „Mama, mama, zašto me ostavljaš?“, a nepoznate su je ruke iz dubine neograničene petlje mraka udaljavale od majke. Barbarino lice je bilo potpuno suprotno od spokojnog, bilo je užasno prizorom kojeg se nije mogla riješiti koliko god se trudila. Opet se događa nešto van njene kontrole, opet njome vlada bezglava sudbina. Barbara je pogledala desno u nadi da Marijin odraz nestane. Njena se kći trebala zvati Marija Kraljević, ali bezglavo je čudovište reklo ne. Iako se Barbara krivi za njezinu smrt jer su joj doktori rekli da su je mogli spriječiti da je Barbara bila redovita na pregledima, ali bi to skoro sigurno značilo Barbarin kraj života. U trenutku kad su ona i njen muž bili u bolnici, dijete je već bilo mrtvo, a najgore od svega je to što bi ona to bez razmišljanja učinila i što je na početku trudnoće sanjala da joj dijete umire u naručju jer je u njenim dojčkama bilo otrovano mlijeko. Nakon što se Barbarin um počeo lomiti, ona je krivnju prebacila na svog muža i tako barem na trenutak vratila busolu svojim mislima.

U ogledalu s desne strane, Barbari se ukazao lik njena oca koji joj je nečujnim glasom pokušavao nešto reći, na njegovom je licu bilo osušeno blato koje je skidao švicarskim nožem, poklon koji je prije rata dobio od oca. I dalje se s lijeve strane Marija pokušavala oduprijeti rukama iz dubine i dozivala majku uz pitanje: „Kako si mogla?“ koje se Barbari tako snažno zabijalo u malo srce koje je davno zaboravilo voljeti. Kad je njezin otac skinuo blato, blagim je riječima i toplim pogledom umirio Barbaru: „Dušo, nisi ti kriva. Ljudska mržnja uvijek vlada svijetom u kojem je čovjek bespomoćan, zato sam ja tu gdje jesam, a ti i dalje imaš vremena da osjetiš što je ljubav, nikad nije kasno. Smij se dušo, smij se što dulje možeš.“ Ostala su ogledala postala crna i na bljeskove su odražavali Barbarino deformirano tijelo kako pleše. Svako je sljedeće ogledalo u nizu u koje bi pogledala kasnilo za prethodnim plesnim koracima i vriskovima koji bi ponekad bili artikulirani: „Pucaj!“ Glasovi su bili sve jači, a njeni odrazi sve bliži. Činilo joj se kako je sa svih strana pokušavaju dohvatiti dok su se njen otac i bespomoćna Marija polako udaljavale od Barbare u beskonačnu svjetlost. Barbara je jednom rukom čupala kosu i noćima urezivala tjele dok je u drugoj ruci polako stiskala okidač pištolja kojeg je nesvjesno položila na sljepočnicu.

Urlala je iz petnih žila u nadi da je čuje neka zalutala duša i spasi je od bezglavog stvorenja koje upravlja Barbarinom sudbinom kao lutkom. Krikovi, plač i jeka u ogledalima dovele su Barbaru do ludila, ali nešto je neobjašnjivo u njoj držalo prst na okidaču ukočenim i nije joj dopuštalo poraz. Počela je osjećati kako je dodiruju njeni odrazi iz ogledala. Njihove ruke nije mogla uhvatiti, ali je osjećala dodire koji joj polako proždiru tijelo i lome kosti. Barbara je osjećala da nema više prostora u njenoj dubini za disanje, kako nema više mjesta za nju na ovoj Zemlji, za nju je život postao pretežak, ali se onda sjetila djedovih riječi: „Ali, zapamti, to je sve samo igra i ništa više, ništa više...”

Njeni su se krikovi utišali i s gađenjem je snažno bacila pištolj prema prednjem ogledalu koje je tu bilo postavljeno van pravila. Udarac ga je razbio, ali se ogledalo nije raspršilo po tavanu, već se prostrlo po livadi ispred kuće. Barbara je nijemo gledala prema razbijenom prozoru i osjećala je olakšanje. Osjećala je da na ovom svijetu mora izabrati između biti i mrziti, znala je da je napokon sve gotovo i da ne živi više ni za što i da baš zato ima priliku živjeti. Jednom je netko rekao da se bolje uzalud boriti, nego uzalud živjeti. Barbara živi, a ostalo ne mogu otkriti. Pokazalo se da i Barbara ima gen Kraljevića i u njoj uvijek gori plamen i daje smisao protjecanju vremena iako se sva vrata zatvaraju na samu pomisao na sreću. U ratu nema pobjednika, a Barbara je previše izgubila da bi se nazivala pobjednikom, a i ovo je bila za nju samo bitka. Od tada su tišine jednako nijeme, a pravda jednako smrdljiva i debela, ljudi i dalje bježe od sebe, a Ogledala na tavanu čekaju nove igrače da iskušaju život.

ROZA

Iris Mirosavljević

Baš jednog od onih dana kad sam uvelike razmišljao isplati li se uopće živjeti i koji je smisao moga života, sreo sam nju. Ušao sam u kafić i sjeo na jednu od barskih stolica. Naručio sam crnu kavu i čekao. Konobarica je donijela kavu, a ja sam se osjećao kao da još uvijek čekam, samo ovaj put nisam znao što. Negdje u kafiću zaškripala je stolica. Tada sam je ugledao. Sjedila je meni s desna u izlogu kafića, na visokoj zlatnoj barskoj stolici. Nalaktila se na šanku, nogama je obavila noge stolice i nešto je čitala. Kao da je osjetila da joj promatram leđa, okrenula se i pogledala me. Nosila je rozi kaputić koji je prekrivao sve osim crnih čizmica. Plavi su joj uvojci uokvirili okruglo lice. Ružičaste je usne razvukla u poluosmijeh i tako otkrila red savršeno bijelih zubi. Nasmiješila mi se? Vratila je pogled prema knjizi, a ja sam bio uvjeren da mi se nije nasmiješila. Smijala mi se. Mojoj razbarušenoj kosi i prevelikim naočalama iza kojih sam se poželio sakriti. Okrenula mi je leđa kao da mi daje dozvolu da je nastavim promatrati. Očima je prelazila preko redaka, povremeno ubacivši komadić kroasana u usta. Dok je žvakala, kao da joj se glava ljuljala u ritmu. Mogao sam je promatrati iz profila. Svaki put kad bi trepnula, osjetio bih kao da je tropski vjetar iz njezinih crnih trepavica zapuhao u mom smjeru. Da su žene hrana, pomislio sam, i da sam je mogao kušati, ona bi na usnama sigurno ostavljala okus šećerne vate.

Okrenula se prema meni, ponovno. Ružičaste je usne iskrivila u smiješak i mahnula da priđem. Ja? Okrenuo sam se misleći da maše nekome drugome, ali iza mene nije bilo nikoga. Bilo je rano ujutro i kafić je bio gotovo prazan. Osjetio sam da mi se dlanovi znoje. Ustao sam, zgrabio jednom rukom svoju kavu, a drugom jaknu i barsku stolicu koju sam uz glasno škripanje dovuкао do njezinoga mjesta. Spustio sam se na stolicu paraliziran od plavetnila što me promatralo iza crnih trepavica. Započela je razgovor, ne sjećam se o čemu. Njezin me glas podsjećao na onaj osjećaj kada bi me roditelji kao klinca vodili u onu trgovinu slatkiša koja je nekad bila u kvartu. Osjetio sam njezin miris; mirisala je na proljeće i na sunčane subote nakon grube zime. Na usnama je imala mrvice kroasana, i ja sam poželio palcem lagano preći preko njenih usana. Nisam, naravno. Pričala je, a ja sam slušao i smiješio se, i promatrao sam kako plavi uvojci prate ritam njezinih riječi i kako joj se ramena tresu dok se smije. Rekla je da se zove Roza i ja sam pomislio kako je to baš prikladno. Rekla je i da čita Kaporovu Unu pa me pitala postoje li zaista takve ljubavi nakon kojih nema života, ili ga ima ali ostatak poželis prespavati, i postoje li zaista

negdje takve ljubavi nakon kojih ne ostaje ništa. Slegnuo sam ramenima. Rekla je da nikada nije upoznala nekoga zbog koga bi joj sat stao, a ja sam protresao lijevom rukom da se uvjerim da moj još uvijek radi. Rekla je i da odavno nije upoznala nekoga s kime može toliko razgovarati o knjigama, a ja sam promislio kako ovo baš i nije razgovor, jer ona je govorila a ja sam upijao njezine riječi kao trava jutarnju rosu, ali nisam joj ništa rekao. Šutio sam. Htio sam joj reći kako bi mogla imati nekoga s kime može toliko razgovarati o knjigama, ali nisam. Nisam rekao ništa. Na njezinu zamolbu pokazao sam joj knjigu koju sam čitao i prsti su nam se slučajno dodirnuli dok sam joj je pružao. Osjetio sam peckanje u ruci i cijelo mi se tijelo ponašalo kao užarena peć. Gradski je sat otkucao podne i želudac mi se oglasio. U tom trenutku učinilo mi se kao da sam cijeloga života skupljao hrabrost samo za taj trenutak. Pitao sam je želi li ručati sa mnom, na što je potvrdno kimnula glavom. Isplatilo se uložiti već spomenutu hrabrost, pomislio sam.

Izašli smo iz kafića i odšetali do fast food-a dvije ulice dalje, gdje smo pojeli sendviče s tunom i salatam i sirom, i popili dva velika soka od naranče. Ona je cijelo vrijeme pričala o knjigama koje je pročitala i o onima koje tek želi pročitati. Pričala je o gradovima koje je posjetila (htio sam pitati s kime, ali bojao sam se odgovora pa nisam) i u koje se zaljubila. Pričala je o velikim slikarima i o umjetničkim djelima kojima je opčinjena, a ja sam razmišljao kako bi njezino lice trebalo upriličiti na jednom platnu, jer je zaista riječ o umjetničkom djelu. Shvatio sam tada, gledajući je, da bih u svojim mislima lako mogao smjestiti jedan krevet... Ma kakav krevet, sobu, ako je potrebno dvorac bih u mislima za nju izgradio, i ona bi tu mogla prespavati kad god poželi. Pričala je o tome koliko je zaljubljena u sunce, i u mjesec, i u more, i kako još nikoga nije upoznala tko bi s njom tu ljubav podijelio. Ja sam je čitavo popodne promatrao i tek povremeno mumljao ili kimnuo glavom. Pomislio sam u jednom trenutku kako će sigurno pomisliti da sam zaostao ili da sa mnom nešto nije u redu, ali nisam mario. Pratio sam svaki njezin pokret i poput spužve upijao svaku njezinu riječ. Popili smo i čaj u obližnjem kafiću i nekoliko sam puta promislio kako možda nikad nisam proveo tako ugodno popodne i kako život možda, ipak, ima smisla. Njezin me glas vraćao u djetinjstvo i dane kad je sve bilo lako. Njezin je glas bio nedjelja jutro uz miris kave i dan proveden u prirodi. Njezin je smijeh mijenjao svjetove. Promatrajući je, shvatio sam koliko je čarobna, i koliko sam ja pored nje običan. Htio sam joj ponešto od toga reći, ali sam se bojao da je ne

prestrašim, da ne nestane poput lijepoga sna u rano jutro. Čitavog popodneva nije pogledala na mobitel. Nije spomenula Instagram i druge moderne bolesti. Pitao sam se jesam li je umislio.

Spomenula je McDonald's pa smo se uputili u tom pravcu. Večerali smo hamburgere i podijelili pomfrit, a ona je još uvijek pričala. Pomislio sam kako bih zapravo bio sretan da imam povlasticu njezine priče slušati svako jutro, ali sam duboko u sebi znao da svemir tako ne funkcionira. Već se bilo smračilo i spomenula je da je vrijeme za odlazak kući. Poželio sam da ovaj dan traje vječno. Izašli smo iz McDonalds'a, a njezine su se usne razvile u osmijeh upućen nekome iza mojih leđa. Preko puta, s druge strane ulice, stajao je tip naslonjen na jedan od onih bijesnih auta, zatamnjenih stakala i čekao, činilo se, nju. Pomislio sam tada, neka mi nebo oprostí ako griješim, da on sigurno nije jedan od onih koji bi joj citirao Hemingwaya i Bukowskoga i Dostojevskoga. Kako on sigurno nije jedan od onih koji bi s njom obilazio svjetske poznate izložbe i slikare, dok postoji netko tko bi zbog nje i uho otkinuo. Pomislio sam tada kako on možda ima sve, ali nikad neće imati u mislima sagrađene dvorce u kojima je ona počasni gost. I shvatio sam tada, kao gromom ošinut, kako su neki dani baš poput jogurta. Kad im istekne rok trajanja, poželiš da ih nikad nisi ni okusio. Slegnuo sam ramenima i nasmiješio se sam sebi, shvaćajući da sam bio dovoljno sretan da u moj život makar na jedan dan ušeta netko tko miriše na proljeće i u ustima ostavlja okus šećerne vate.

Diskretno mi je mahnula i pretrčala ulicu. Utisnula mu je brzinski poljubac na usne i sjela na suvozačevo mjesto, on me nije ni pogledao. Nastavio sam hodati niz ulicu, razmišljajući isplati li se uopće živjeti i koji je smisao moga života.

UTVRĐENE KAFANE, PLESNA KOLA I TRENERKE

Iva Happholz

Sunčano nedjeljno popodne. Vrijeme za šetnju. Sada se šeta. Nema tu, 'oćeš-nećeš. Vrijeme je za šetnju, i točka. Za takvu šetnju postoji i uniforma. Zove se trenerka. Hrvatski jezični portal tvrdi da se kaže trenirka, ali meni taj izraz ide na živce još više od samog koncepta trenerke. Dakle, uniforma-trenerka se navuče na svoje poveće dupe koje se još malo proširilo nakon nedjeljnog ručka i tako utrenerčeni i oboružani krećemo u desant na nedjeljnu šetnju. Nedjeljna šetnja je ozbiljna stvar. Ona je tjelovježba i neobično je važna za zdravlje, a zdravlje je najbitnije u životu. Dakle, s nedjeljnom šetnjom nema šale. Za istu morate biti dobro opremljeni u sportsko, ugodno izdanje od glave do pete. I vi i cijela vaša cijenjena familija, a što je strašno bitno iz dva razloga:

1. Ukoliko nemate trenerku netko može pomisliti, sačuvaj bože, da ste siromašni. To je, recimo, skoro u rangu s tim da ste izgubili zdravlje, a koje je najvažnije u životu. Ali, novac nije bitan.

2. Trenerku morate imati, jer morate biti dobro opremljeni. Naime, tko zna što vam se sve može dogoditi u nedjeljnoj šetnji od 2km/h uz ograđenu, mirnu, betoniranu šetnicu pri obali rijeke.

U trenerkama ljudi voze bicikl. To je, inače, jako praktično, jer široke nogavice trenerki se nikada nikome nisu zapetljale o lanac bicikla. Bicikl je dobar za mršavljenje. Pročitajte u bilo kojem magazinu. Na njemu se najviše troše kalorije. Ukoliko vozite samo 35 km/h po zahtjevnom terenu, potrošit ćete 7 bilijuna kalorija na sat, a što je posve isto kada nasadite svoju stražnjicu na udoban sic, okrenete dvaput pedale i polako se, uz pomoć gospođe inercije kortljate idućih 20 metara. Pa tako po mirnoj betoniranoj šetnici gore-dolje, gore dolje.

Kada vam od svog tog napora padne šećer, vrijeme je da se odmorite uz produženu kavu s mlijekom i šlagom, koka-kolu i malo sladoleda u jednoj od utvrđenih kafana. Tata će popiti pivo jer on je muško, a muški ne piju kavu sa šlagom. Naše kafane su sve dobro utvrđene. Nisam to vidjela nigdje dalje. Sve druge terase po mnogim europskim prijestolnicama nisu često čak ni terase, već tek stolovi sa stolicama na nogostupu. Ali, taj opušteni pristup ovdje ne prolazi. Ne znam odakle dolazi taj strah i potreba za utvrđivanjem (valjda nam je ostalo od Turaka), pa tako svaka kafanska terasa koja drži do sebe je dobro utvrđena. Nema tu šale i prepuštanja stvari slučaju. Vlasnik i njegov kum su

nabavili predivne plastične cerade, šogi će riješiti metalnu konstrukciju za pod, drvo će vlasniku donijeti dužnici u svrhu prelamanja duga i dečki će sve to skupa složiti za jedno popodne. Skuhat će se i čobanac, a bit će i piva. Na kraju će se svi čuditi ljepoti utvrđene terase u lounge stilu nalik na veliki kondom kao i divoti okupiranog nogostupa koji sada točno ima svoje granice. Možda takva utvrđena terasa zatraži neovisnost i svoj državni suverenitet, pa propišu ondje svoja pravila neopterećena pe-esom i strogošću EU.

Još dugo poslije, na dječjim će se rođendanima pričati anegdota o tome kako se vlasnikov šogi uneredio od alkohola dok su gradili kafansku utvrdu.

U kafanskoj utvrdi će neki mladenci organizirati svatove (s obzirom na ljepotu plastične kocke), pa će tamo svi plesati u kolu. Nema veze trešiti li sa zvučnika Madonna, Severina ili Lepa Brena, svi će se uhvatiti u kolo. Kolo je sigurno. Kada ste u kolu, nitko ne može komentirati da ste plesali s nekim frajerom i pitati vas hoće li od tog plesa biti nešto. Kada ste u kolu nitko ne vidi kako ne znate plesati. Kada ste u kolu, kum i šogi vas mogu pridržavati mrtve pijane da ne padnete. Još kada bi u svatovskom kolu na utvrđenoj plastičnoj terasi mogli biti u ugodnoj trenirci i zdravi k'o dren pa gdje bi vam bio kraj?

ODAKLE VI

Ivan Zrinušić

Knjiga iz knjižnice, prožvakana, iskrzanih, ispucanih mekih korica: kao da nikad i nije bila nova. Ako je vjerovati žigovima, Beli je trideset drugi koji ju je posudio od 2003. (objavljena 1992.). Na margini prve stranice prvog poglavlja dočeka ga vertikalni niz bilježaka ispisanih grafitnom pisaljkom: „Hah“, „Hah“, „H“, „Ha“. Prolista koju stranicu dalje i uvidi da je na svakoj slično, mnoštvo oznaka za smijeh; ispočetka je prvo po brojnosti nestašno „Hah“, da bi ga na toj poziciji ubrzo odmijenilo samozatajno „H“. Mjestimični „XD-ovi“ upućuju na to da komentator i nije najstariji čitatelj u gradu.

Naišavši na niz „h – hah – h – hah – Hh – H – H“. Beli malodušno zaklopi knjigu: nijedna od obuzeto-prisilno označavanih misli na koje je obratio pozornost nije bila dovoljno šaljiva ni da bi se osmiješio, nekmoli označio je kao takvu na knjizi. S druge strane, on je čovjek koji djelo može početi čitati tek nakon što ga potpuno oljušti izvana, nakon što pročita baš sve sporedno – izvatke iz teksta i afirmativne kritike, pogovore i predgovore, bilješke o piscu i impresume, podatke o tiskarama i nakladnicima te zahvale Državi i Gradu – što tek to govori o njemu?

„Halo?“ kaže dohvativši mobitel koji se oglasi pokraj njega na krevetu.

„Ej, šta radiš? Ne spavaš?“ kaže Franko s druge strane linije. „Zvao me sad Mileni, kaže da će se baciti s balkona.“

Mileni im je prijatelj, otac dvoje djece, od nedavnog razvoda sklon piću i depresivnim stanjima.

„Ama neće se baciti s balkona.“

„A zvučao je, onako, dosta ozbiljno. Plakao je.“

„Normalno da je plakao. Ali nema šanse da se baci, a kakve je sreće, i da se baci, preživio bi. Zna on to jako dobro, zato se i neće baciti.“

„Rekao je da će se baciti pa je cendrao o Dijani i klincima pa je spustio slušalicu. Zvao sam poslije i ne javlja se, a nije isključen.“

Spuštanje slušalice, misli Beli, nije spustio slušalicu nego dodirnuo određeno mjesto na ekranu mobitela, i poznato mu je to odnekud, neki geg, skeč, sit com: na mobitelu je nemoguće bijesno spustiti slušalicu – premda donekle domišljato, ni to nije šaljivo.

„Ako se već bacio“, kaže, „onda je kasno da idemo. A ako se ne javlja jer ne želi da ga se spasi, onda opet nema vajde...“

Kad završi razgovor, nevoljko se počne odijevati; ne dade mu se navlačiti hlače pa ostane u donjem dijelu trenerke, no to ga ne spriječi da gore nabaci košulju. Na izlasku iz stana pobjegne mu pogled u veliko zrcalo kod vratâ: kao deda, eto kako izgleda, kao penzioner koji ide po pola kruha i litru kisele.

Ama neće se baciti, misli čekajući Franka u polumraku parkirališta, zašto govorim takve stvari, kao da je potpuno nemoguće da se baci, zašto sam to rekao kad mi nije svejedno, kad mi je Mileni drag i kad ne mogu znati hoće li se baciti, zašto mi knjiga postane odbojna ako je netko škrabao po njoj, kao i glazba, zašto mi se ogadi ono što počnu slušati ljudi koji mi se ne sviđaju, ako se već bacio, zašto da idemo, pa tko tako govori?, pa kao zadnji psihopat. I tko, za miloga Isusa, tko na margini svake, ali svake stranice knjige označava mjesta koja su mu šaljiva, makar se radilo i o srednjoškolcu?

Dok Franko prolazi kroz narančasto svjetlo na semaforu, Beli bezuspješno pokušava dobiti Milenog na telefon. Sad je već i njemu krajnje sumnjivo, zamišlja ga nakon leta sa šestog kata, zamišlja što takav pad učini tijelu – masa, ubrzanje, gravitacija – zamišlja kako bi izgledao svijet bez Milenog. Sutra je radni dan pa je grad u jedanaest uvečer pust; pogledom poprati sportski oblikovane noge djevojke koja odsutno čeka da kobasičasti pas na drugom kraju povoca dovrši blagoslov rasvjetnog stupa.

„Ništa“, kaže prekinuvši liniju.

„Da nije stvarno...?“ kaže Franko nekako za sebe. „Ma nije?“ okrene se prema Belom.

„A valjda nije.“

„Kad radiš sutra?“ doda Franko nakon kojeg trenutka.

„Imam treći pa do navečer.“

„Stislo, ha?“

„Djeca su naša budućnost.“

Kad Franko parkira pokraj zgrade u kojoj stanuje Mileni, obojica polako iziđu iz auta, oprezno se ogledavajući i pomalo škicajući uvis, prema stanu na šestom katu, u čijem je prozoru upaljeno svjetlo, kao da mekoćom i smjernošću pokretâ nastoje produbiti brigu i obzir. Uvjerivši se da s te strane nema leša, spontano krenu prema travnjaku iza zgrade. Postupno produžavajući korak dostignu tempo brzog hodanja; grabe zvjerajući oko sebe dok ne naprave puni krug i ne stignu pred ulaz u zgradu.

„Nije se morao baciti“, procijedi Franko. „Mislim, mogao je leći u kadu...“

Beli pomisli kako Franko iz profila, pod oštrom bijelom svjetlošću u liftu, izgleda komično; ne može odrediti o čemu se točno radi, jer nije da vidi nešto što nije vidio ranije – nekoliko divlje stršećih obrva, koja dlaka iz uha, jedva zamjetna mrežica popucalih kapilara na nosnici – ali možda zbog nervoze, jer sad je već nervozan, da, sad već ne može dočekati da stignu do stana i vide Milenog, u kakvu god se stanju nalazio, vjerojatno zbog nervoze osjeti krčkanje smijeha, osjeti da bi se, kad bi dovoljno dugo ostali u dizalu, morao početi cerekati, da bi to bio onakav napadaj kakav se znade dogoditi iznebuha, iz čista mira i nerijetko na javnom mjestu, možda i pred nepoznatim ljudima, osjeti da se ne bi mogao zaustaviti, da bi morao prasnuti u smijeh, a tko zna bi li Frankov profil bio dostojan makar jednog „h“ onog mlađahnog komentatora, vjerojatno ne bi, jer zapravo u tom profilu i nema ničeg komičnog, zapravo se radi samo o njegovim žvcima.

Iz stana dopire sjetna, uzvišena pjesma o djevojci koja čezne za dragim poslanim na front, Kaćuša u izvedbi zbora Crvene armije. Zvono prvo dvaput probode kraj solistove dionice, a zatim tripot i odgovor zbora, no Mileni ne otvara vrata. Franko pritisne kvaku pa otkriju da i nije zaključano. Žurno hodnikom prođu do dnevne sobe.

„Aaa“, radosno cikne Mileni s kauča kad ih ugleda, „odakle vi? Ajde, ajde, popijte nešto! Hoho-hoho!“

Franko pride stolu i pauzira video na YouTubeu, u kojem mnoštvo uniformiranih Rusa Kaćušu ionako privodi kraju. Beli podigne sa stola trolitreni bag-in-box pa ga vrati na nj: nije ostalo više od decilitar-dva.

„Odakle mi?!“ prostenje Franko ljutito ali ispod glasa. „Jebem li te u Iločke podrume, odakle mi?!“

„Njemu nije baš dobro?“ profrflja Mileni samilosno pogledavši Belog.

„Ma pusti budalu“, odgovori Beli i sjedne pokraj njega na kauč. „Šta si se ti sad uzjebao?“ dobaci Franku koji s rukama na bokovima hoda gore-dolje sobom.

Franko se odjednom primiri i zaista sjedne na tabure.

„Sad ću ja po čaše“, počne ustajati Mileni.

„Ma nećemo piti“, Beli ga rukom vrati na kauč. „Naletjeli onako, turistički. Borbene pjesme se slušaju?“

„Borba nikad ne prestaje!“ odlučan je Mileni.

„A znaš kad su se Rusi sjetili da je nacizam zlo? Si čuo za Ribbentropa? I onog brku Molotova?“

„Koktel! Gori, gori vatra!“

„E, taj. A znaš kad su se tek Amerikanci sjetili da je nacizam zlo?“

„Ajđ' ti, bajo, sačuvaj predavanja za djecu“, zajedljiv je Franko. „Premda, nije ovaj troglodit daleko od sedmog razreda...“

„Ja sam troglodit?“ odreže Mileni usporedno s novim pokušajem ustajanja. „Šta hoćeš ti?“ doda nešto pomirljivije, ponovno vraćen na kauč rukom Belog. „Dodeš tu, kod mene, i zajebavaš me u mojoj kući, šta hoćeš ti?“

„Ma pusti budalu“, odmahne Beli. „Kažem ti. Nego, jesi ti nama dobro?“

„Pa što ne bih bio dobro?“ ispali Mileni. „Koje su to fore? Jesi ti dobro, a? Je l' jesi?“

„A zašto plačeš ako si dobro?“ uporan je Beli.

Mileni ga netremice gleda dok mu suze nastavljaju plaziti niz obraze jedna za

drugom, u neobično pravilnim razmacima, kao na kakvoj pokretnoj traci.

„Ti plačeš“, procijedi.

„A jel bi malo odmorio?“

„Ti plačeš, ne ja.“

„A je l' bi malo odmorio?“

„Da.“

„Sigurno?“

„Da.“

„Ajmo onda u krevet, a?“

Osovivši se na ne posve stabilne noge, Mileni zastane kako bi osigurao ravnotežu pa sitnim ali preciznim koracima zatabana hodnikom. Za koji trenutak Franko s olakšanjem odmahne glavom, a Beli polako ustane pa pođe za ovim. Zatekne ga u spavaćoj sobi, u krevetu, na boku, s frotirskom dekom navučenom do brade. Majica i hlače nehajno su odbačeni na pod. „Brla-brla“, zadovoljno zaključivši Mileni i već u sljedećem trenutku počne hrcati.

„Gotov je“, kaže Beli Franku vrativši se u dnevnu sobu.

„Da ostanemo s njim, šta misliš? Šta će ujutro s poslom?“

„Da, ne znam... A možda lažeš da te zvao?“

„Ajd' ne seri.“

„Ajd' dobro. Nego, vidi. Da si ovo što je bilo večeras, da si to pročitao u knjizi, onako, kao dio romana ili priču, bi ti bilo smiješno? Onako da ti dođe da na rub stranice pišeš haha i h i tako?“

„H?“

„Pa da, kao mali haha. Da čitaš priču o nekom, kako taj netko zove prijatelja,

da će se ubiti, rastava, djeca, ovo-ono, i onda prijatelj iziđe na teren, a ovaj zakrmi čokiran, sve to što je bilo s Milenim. Bi ti to bilo smiješno dok čitaš, tako da uz tekst dopisuješ haha?“

„A šta ja znam. Možda. A moja je knjiga?“

„Nije tvoja, posudio si iz knjižnice.“

„A kemijska ili obična?“

„Obična.“

„Pa ono“, Franku se usne rašire u embrij smiješka. „Ipak je zaboravio da je zvao.“

„Da...“

„A i ti Rusi... « embrij je sad već fetus. » I ono kad je htio ustati... Pa jes malo smiješno. Hmhmhm. Ne znam baš da bih pisao po knjizi, ali smiješno je, hehehe. Hmhmhm. Pa jel nije?“

„Je malo, da“, osmiješi se i Beli. „A vidi ovo“, podigne bag-in-box sa stola i protrese ga.

„Riješio ga je“, Franko se nastavi smijati. „Riješio ga k'o dušmanina.“

„Dijana otišla, pa neće ga još karton vina zajebljavat...“

„Bajo, jadan si. Hahaha. Ali baš jadan. E, a znaš kako ga je? Onako sleđa, potiho... Haha.“

„Nasitno.“

„Hahahaha.“

Nakon što se slože da ipak neće noćiti kod Milenog, a da će ga Franko nazvati čim se probudi, oko sedam, iziđu iz stana ostavivši vrata, u nedostatku bolje ideje, onakvim kakvim su ih i zatekli – otključanim.

Uoči ulaska u auto Franko predloži da odu na burek, do pekarnice koja radi cijelu noć.

„Valjda neće biti krim-policije.“ Beli zalupi vrata.

„Kakve krim-policije?“ zalupi vrata i Franko.

„Dođu pa pojedu sve za džabe, preko reda...”

„A, to. Ma neće, pa nije vikend.“

„I to što kažeš.“

„Onda, može?“

„A može.“

LEPTIROV DODIR

Josip Ergović

„Nadomjestit ćeš me lutkom za napuhavanje!?“ Nesvjesnim pokretom ispruženog kažiprsta Vera s očiju otkloni pramen izbijeljene, besprijekorno njegovane kose. Zatim uputi ukošen pogled u smjeru prozora.

„Koješta... Gemma je ginoid najnovije generacije“, izusti Toni u očiglednoj nelagodi; ali i jednako odlučan. „U usporedbi s njezinim potkožnim tkivima septōm je najobičnija žvakaća guma. Da ne spominjem onih četrdeset i osam facijalnih točaka koje mimici njenog lica daju...“

„Jesi li ti, uopće, svjestan toga što govoriš, čovječe?“; nekontrolirano ga prekine Vera. „Nije... Gemma nikakva `ona`; Gemma je stvar - razumiješ li - mehanička naprava, poput pegle ili frižidera. Uostalom, priloženo je i uputstvo za uporabu: `Redoviti servis hidraulike svakih šest mjeseci. Prema potrebi...`“

„Draga Vera, varaš se ako misliš da ćeš time nešto postići... Gemma je idealan odmor za ratnika; zadovoljava moje najskrovitije potrebe. Ohrabruje me da budem dominantan“, nastavi Toni, napol šaljivo.

„Pa, kad već nisi... u stvarnosti.“

„Ovo je bilo ispod pojasa.“

Zavlada tišina koja suprotstavljenim stranama pruži mogućnost odstupanja od vlastite tvrdokorne ušančenosti.

„Sâm si tražio“, nastavi Vera.

S namjerom da dokaže sebi i čitavom svijetu kako je on ovdje jedina nevina žrtva, Toni žustro napada: „Mogao sam biti vitez i u našoj ložnici da nisi tako sebično manipulirala svojom seksualnošću. Sad je Gemma moja bajka.“

„Za odrasle.“

„Da, da... samo se ti cerekaj. I... šta onda ako se malo zabavljam.“

Ukočena figura u dnu sobe iznenada se pretvori u mekoputnu, raskošnu ljepoticu.

„Igrajmo se `leptirovog dodira`! Prvo ti dodiruješ mene“, tih, senzualan alt rasprostire se iz smjera prozora poput skupocjenog, egzotičnog parfema.

Vera potpuno izgubi samokontrolu: „Ako odmah ne isključiš tog monstruma, idem u podrum po sjekiru!“

Toni, u očajanju, zaštitnički stane pred spontano aktiviranog ginoida, pograbi sa stola daljinski upravljač i počne po njemu užurbano prtljati: „No, dobro... čekaj da vidim: `Na upravnoj konzoli odaberi modus - spavanje`... Evo, gotovo.“ On zatim nespretno zaprti lutku, deaktiviranu u grotesknoj pozi.

„Odnijet ću je u svoju sobu. Ne želim da joj naudiš. Potrebna mi je. Ne radi se ovdje ni o kakvom banalnom trljanju, kako ti to zamišljaš. Gemma je savršena

partnerica, prije svega zbog svoje suzdržanosti... svoje sterilne, bezvremenske nepromjenjivosti“, govorio je i govorio, svemu u inat... potpuno svjestan uvrjedljivosti i netaktičnosti izgovorenih riječi.

Vera se usiljeno nasmije: “Uz šestomjesečno servisiranje i ja bih bila sterilno nepromjenjiva. Osim toga, njena će božanska hidraulika, nedvojbeno, zakazati prije nego moja ovozemaljska. A... što se tiče savršenstva, tu si potpuno u pravu. Rudimentarna kvazi-svijest ovog kompjutorskog programa na dlaku odgovara gornjoj razini tvojih mentalnih i emocionalnih sposobnosti. Nazdravlje vam bilo! Uostalom... jedna vremenski promjenjiva, banalna žena za tvoju će nedoraslost uvijek predstavljati nepremostivu prepreku. Da si se ikad ozbiljno potrudio biti moj partner, ja bih ti honorirala svaki, pa i najbjedniji pokušaj. Ali... lijenčini je bilo lakše kupiti lutku za napuhavanje. Jer, zašto bi se potrudio prihvatiti i najmanji izazov!?”

Na putu prema spavaćoj sobi - prteći lutku čiji udovi neljudski poskakuju kroz prostor - Toni ispaljuje svoju najtežu artiljeriju: “Problem našeg odnosa i jest u tome što si ti meni uvijek sve... honorirala. Za razliku od tebe, ja sam davao bezuvjetno.”

Nakon kratke šutnje, Vera - uplakana - nudi posljednju slamku pomirenja: “Zato jer ti je tako bilo jednostavnije. Nemoj tu sad glumatati. Sasvim iskreno, bilo bi mi draže da si i ti uvjetovao. To bi značilo da si ovdje... da si prisutan u odnosu; da sudjeluješ. Ali ne, ti si se uvijek izvlačio; kao i sad, uostalom. Kad bi samo mogao vidjeti koliko si patetičan. Uprtio si tu lutku i bježiš; što dalje od izazova... što dalje od mene. I pritom tvrdiš da si mogao biti moj vitez!? Kako te nije sram!?”

Toni stoji u raskoraku - okrenut Veri leđima - i bezuspješno pokušava nešto izmudrijati. On zna da je ovo presudni trenutak... ili - ili!

Kao za inat, ginoid se iznova spontano uključuje:

„A ja samo za ljubav na ovaj dođoh svijet.“

„Što... molim?! Nosi to čudovište odavde! Jesi li me čuo?! Nosi to odmah!“

„Ma... gdje se, ono, gasi!?”

...

Vera uđe u dnevnu sobu, odloži uza zid kovčežić s priborom za prvu pomoć i sjedne na divan.

„Evo nas na kraju priče... ti i ja, same. Zar si, stvarno, mislila da ću ti prepustiti muža bez borbe?! Tragična greška! Oh, vidi: Božanska Silikonka se uzbudila. Zjenice se šire; besprijeekorna put zarudila se kao u djevojčice; čak su se i dlačice na podlakticama nakostriješile... Kako suptilno!? Lukavo su

te složili, mora se priznati. Prizemnim hormoncima poput Tonija Peperonija posve si neodoljiva; u to nema sumnje. Pa onda... taj nevini, srneći pogled; Ali, mene nećeš prevariti! Razgledat ću ja tvoju mehaničku anatomiju - in vivo i ex vivo!“

„Baš je lijep dan. Raskomoti se i sjedi. Začas ću prirediti kavu“. Grleni Gemmin alt organski je tjelesan; modulacija suzdržana, hipnotički umirujuća. Vera osjeti gdje joj se utrobom razlijeva vrelina.

„U pravu si, lijep je dan... za umiranje. Mogli su ti u tu dražesnu glavicu ugraditi i neki malo sofisticiraniji komunikacijski program. Ovako sve ostaje predvidljivo, bez imalo draži.“

„S mlijekom ili...?“

„Bez... imalo...“

Gemma ustane iz fotelje i krene prema kuhinji. U prolasku, njen svileni kimono zapne za ručku vrata i sklizne na pod. Vera s iznenađenjem zamijeti kako lutkine tjelesne proporcije ne odgovaraju važećim kanonima ženske ljepote. Daleko od propisane obezmašćenosti, Gemmin je trbuščić bio više nego blago zaobljen, jednako kao i istaknut pubični jastučić, omeđen popunjenim vretenima butina. Nigdje ni naznake mišićima ni tetivama; svugdje samo blag prijelaz oblina... u nove obline. Gemma uto čučne, pokupi kimono s poda, gipko ustane i nestane iza vrata kuhinje.

Ostavši sama, Vera se uhvati kako, opetovano, pred očima odvrće sliku zanosnih volumena, ocrtanih u preljevima svjetlosti na metalik-purpurnom satenu Gemminih gaćica. Iz snatrenja je prene vedar glas iz kuhinje:

„Vidjela sam u novom `Bazaaru` jednu dizajnersku torbicu. Dobro bi se slagala s tvojim tirkiznim kožnim remenom. Magazin je pod stolom; stranica 128... Kava stiže odmah!“

Vera posegne za revijom i razočarano zaključi: „Nalik je onoj koju je na dobrotvornoj priredbi za EcoGMO nosila kuja ministra poljoprivrede.“

„Šteta... ali vidi: uspjela sam - razgledavajući `selfije` s društvenih mreža - povećalom zaviriti u garderobe dama iz ovdašnjeg javnog života“, zavjerenički prošapće Gemma; vraćajući se s kavom serviranom u najfiniju španjolsku fajansu. Polako se spusti na pod - sjedajući postrance podno Verinih nogu - pa odloži pladanj na stolić.

„Ti si prava zločka... znaš“, protupa Vera; uživajući u pogledu na uzbibanu raskoš napol obnaženog mliječnog poprsja, sapetog šampanjskom čipkom košarica, u vidu ribarske mreže velikog oka.

I... mogu ti - s popriličnom sigurnošću - otkriti što će koja od... kuja... nositi na predstojećoj izornoj konvenciji, u svibnju“, slatko zahihoće Gemma.

„Hej, danas je, uistinu, lijep dan“, dahne Vera... uhvati lutkicu za obraze i

čvrsto je poljubi u sočne malene usnice.

„Dan za igru` leptirovog dodira“, nadoveže se Gemma.“ Prvo ću ja dodirivati tebe.“

„Mmmh... mislim da je ovo početak jednog nježnog prijateljstva.“

KAKO SU DOŽIVJELI DŽAMIJU

Maja Gregorović

Skupina turista došla je u Mostar vidjeti Koski Mehmed-pašinu džamiju. Ispred ulaza stajao je Facebook i svojim plavim ustima držao u rukama nož, onaj nož koji postoji i koji se vidi. Ne, oprostite. Za one mlađe i modernije – ispred džamije je stražario Instagram, bljedunjav i pun fotografija na licu, tj. fejsu ili Facebooku. I on je podigao oštricu te ljudima oderao glavusine. Bezglava stvorenja tad spremna su za svoj pothvat – otvaraju vrata svetoga zdanja te se mahnito zalijetaju u zidove. Zar ne zvuči riječ zidovi poput Židova? Dakle, džamija bi morala biti sinagoga. Sinagoga pak djeluje kao da ima sina, što znači da poštuje obiteljske vrijednosti pa nije isključeno da je crkva ustvari katolička. Situacija je doista zbunjujuća jer nitko ne zna u kakvoj se vražjoj bogomolji nalazi, a opet je svi proždiru svojim ustima iako im odrezane glave krvare ispred ulaza na jednoj maloj hrpici zemlje. Ne brinu se jer svakako žele fotografirati ovo mjesto i postaviti materijal na društvene mreže. Bez tog čvrstoga dokaza njihova kretanja džamijom ne bi bilo ni njih ni džamije. Kakvog li nepostojanja! Crna rupa okružena životima onih koji su sve pogledali i progutali, čak i dok su bez glave hodali. No uvijek postoje iznimke koje ništa bolje ni pametnije nisu jer dobrote i pameti nema u rukama ni u stopalu. Julija je svoju bezglavost drugačije iskoristila i bila tako prokleta zaljubljena dok je hodala po svim šarenim tepisima prepune džamije. Ona nije uočila minaret niti se zaslادila zidovima, samo je maštala i znala da joj fotografije nikad nisu potrebne. Nema Facebook ni Instagram nego svoju prošlost u nekom neobilježenom kutku vremena. U nostalgiji se prisjeća jednog Romea, šetnje pored obale, valjanja u travi, kamenih ulica, sela ispražnjenog i pustog. Ulovi je plač, hvata se za usta, pokriva oči i odlazi. Kako je moguće da svi, pa i Julija, imaju oči i usta, a glave ih čekaju s druge strane vrata? Moguće je jer s druge strane dugačkog, vitkog vrata uvijek stoji glava, a ta dugačka, vitka vrata ne treba otvoriti. Budimo razumni, džamija nikada nije zatvorena. Uvijek pušta posjetitelje u svoje odaje. Potrebno je samo platiti 20 kuna ili 3 eura. Tada čak i u glavi mozak proradi. Netko je kupio fotografiju. Julija je kupila još jedno maštanje.

VISIBABE

Maja Gregorović

Bilo je jugo. Vlažno, ljjgavo vrijeme. Magla je iritirala do boli, tjerala na psovanje, povraćanje i kretanje u stavu visibabe jer znamo da one navješćuju proljeće. Hana je stoga hodala pogrbljeno, ne želeći da joj itko vidi lice. Sklupčala se još malo, glavu stavila među rebra, slučajno ju usjekla u meso i nogom prokopala iz rupe pored srca jednu golemu kost. Tad joj je pjena proključala na prljavom noktu usred lijeve planine, a možda je samo pao snijeg kako bi zameo trag budućeg grijeha. Mnogi su, naime, dali ugraditi planine na mjesto grudi jer je estetska kirurgija uznapredovala. Više se nitko ne zadovoljava privremenim rješenjima, a i skijanje je na taj način isplativije – ne treba se putovati. No da ne duljimo s digresijom, djevojka je na nebu ugledala prozirnu mačku koja je pjevala kao da joj je to posljednja sonata pred porod i sahranu. Hana se na to uzvrpoljila osjećajući da je mravi gaze punim stopalima i golemom svojom kosti probila mačje oko. Beštija je tad umuknula, a vanjski je dio oka kao kolut pao na tanku granu obližnjeg stabla visibabe. Drugo se pak mačje oko spustilo s neba iz navike, a treće prema planu i programu, u skladu s vremenskom prognozom. U tom je trenutku na ljetnoj pozornici nastupao lokalni zbor olinjalih babetina. I visjela je svaka baba nadajući se visibabi, cvijetu svoje mladosti. No njezino je lišće neumorno opadalo sa stabla kao da je počela predbmrtna jesen. S obzirom na tu prijevaru, starice su se spustile na sve četiri noge i zamijaukale. Zborovođa se ispriča publici i objasni da se to događa zbog učestalih napada na mačje oči jer dok s neba na zemlju padne vid, ima dovoljno vremena da pjevačice obole, a opet premalo da bi se koncert otkazao. U drugom dijelu grada pak Hana i dalje nije bila zadovoljna, mučilo ju je znojenje i obamrlost udova, a u vreću joj nije stao neboder. Stoga ga je uzela u gole ruke i petim katom gađala mačkin rep, a potom poderala nebo. No rep ju je ulovio oko vrata i ugušio, a naborane članice svih zborova svijeta tad su izvadile svoje jezike kako više nikad ne bi zapjevale ili zamijaukale jer stvarno su bili gadovi ti meteorolozi kad su im rekli da će vratiti mladost ako budu visjele u proljeće. Meteorolozi su danas poput psihijatarata – misle da mogu izliječiti godine, ali život je uvijek bio tako neuhvatljiv i prolazan. One se s time nisu mogle pomiriti. Odlučile su još iz inata i skupiti jezike u jednu prozirnu teglicu. Znatiželjni je prolaznik bio uvjeren da je samo jedan od tih jezika engleski, dok su svi ostali iz slavenske skupine. Čitave ove priče ne bi ni bilo da je Hana znala bilo koji od tih jezika jer onda ne bi bilo ni svog tog srama. Srama pognute visibabe.

ODLUKA?

Manja Šegrt

Bili su u podrumu, zaklonjeni od silnog nevremena koje je već četiri dana haralo iznad njihovih glava. I to tek nekoliko tjedana nakon snažnog potresa. Većina preživjelih mislila je da su nakon tog razornog potresa sigurni, bar neko vrijeme. Svi osim Filipa. On je znao o čemu je riječ.

„Pa, Filipe, ti si se uvijek zanimao za ovakve stvari“, rekao je Vlado. „Što nam se to događa?“ Pitao je više razgovora radi.

„Smak svijeta, bar ovakvog kakvog poznamo“, odgovorio mu je Filip.

„Smak svijeta?“ uzviknuo je Vlado, koji je taj odgovor doživio kao šalu. „Veselimu mu se ili bismo trebali kukati - Bože pomози i smiluj nam se?“ pitao je uz blesavi smiješak, koji je Filipu jasno dao do znanja da mu razgovor sa susjedom neće biti ni zanimljiv ni informativan, ali nije imao pametnijeg posla. Uzdahnuo je i krenuo:

„Bogu je svejedno. Štogođ ti napravio, to je dio tvog puta.“

„Kako to misliš?“ Vlado očito nije očekivao ni ovakav odgovor.

„Zemlja prelazi u višu dimenziju, na višu razinu. Zbog toga svi ovi ratovi, nevremena, poplave i potresi posljednjih mjeseci. Većina duša na to nije spremna, pa će odlučiti napustiti svoja tijela ili su to već učinili i reinkarnirat će se na nekoj planeti koja ostaje na nižoj razini svijesti. Ostali ostaju ovdje. To je sve. Svaka duša bira svoj put i Bogu i jedno i drugo odgovara. Ne zanima ga kako će tvoj put izgledati i koliko će trajati. Bitno je da ga prođeš.“

„A, koliko to traje?“

„Dok se proces ne obavi. Vrijeme na višim razinama svijesti ionako ne postoji. Bar ne ovakvo kakvim ga mi doživljavamo.“

„Znači, ti misliš da ovo što se događa nema nikakve veze s globalnim zatopljenjem i zagađenošću Zemlje?“

Filip ga je gledao u čudu.

„Ma, znaš, kako smo zagadili ovaj planet. Zrak, vodu, zemlju. Staklenički plinovi i to što nismo reciklirali...”

„A ti to misliš? Da se ovo vani događa zato što nisi odvajao staklo i plastiku iz otpada?” pitao je Filip kao da razgovara s malim djetetom.

„A, ja sam odvajao!” reče Vlado ponosno.

„Onda si siguran“, rekao mu je Filip uz smiješak i s nadom da je razgovor završio.

„A i ti si“, rekao je Vlado. Filip ga je upitno pogledao. „Susjedi smo, znam tko je pazio na okoliš, a tko nije.“ Pokazao je palcem na bračni par Kovačević. „Ovi tamo. I njihova djeca. Ti su sve gurali u komunalni otpad. A i cijevi bi im se stalno zaštopale. I oni s trećeg kata. Katastrofa...”

Filip je samo kimao glavom, nadajući se da će susjed uskoro naći drugu zanimaciju. I stvarno, prišao mu je netko od susjeda tko je čuo zadnji dio njegovog izlaganja i zdušno su počeli ogovarati Kovačeviće. Do jutra se i nevrjeme konačno završilo, pa su Filipove muke bile gotove u potpunosti. Nakon nekoliko dan posljedice nevremena kao da više nisu bile vidljive i život se vratio u normalu. Potres je puno jače pogodio ostatak zemlje, tako da se vidjelo samo nekoliko pukotina na zgradama i cestama, pa se lokalno stanovništvo moglo pretvarati da je sve u redu. Vladu je jako zainteresirala Filipova teorija ili njegova verzija nedavnih svjetskih zbivanja, pa ga je odlučio posjetiti i saznati više. Pozvonio mu je na vrata.

„Susjede, pozdrav, kako si?” rekao je možda i previše entuzijastično, jer njih dvojica nikada nisu bili bliski.

„Dobar dan“, rekao je Filip malo usporeno i zbunjeno.

„Došao sam na čašicu razgovora“, rekao je Vlado i pokazao butelju u ruci. Bila je to jedna od boca koje je čuvao za posebne prilike. Filip se pomaknuo i bez riječi mu pokazao da uđe. Znao je što mu se sprema, ali ipak se nadao da će ga susjed poštediti. Čim su sjeli na kauč, Vlado je htio početi priču, ali ga je Filip prekinuo i otišao po čaše.

„Uglavnom“, počeo je ipak nestrpljiv i znatiželjan susjed, „jako me zainteresirala ona tvoja priča o vibracijama i dimenzijama. To mi je nekakvo

objašnjenje. Jer kriviti sve ovo na klimatske promjene i da smo mi to sve izazvali zagađenjem, to mi je depresivno. Jer ja se trudim biti ekološki savjestan, recikliram, jedem organsku hranu, vozim hibridno vozilo, koristim energiju iz obnovljivih izvora. Imam na krovu i solarne panele i malu vjetroelektranu. I sad da nam svima prijeti smrt zbog toga što su drugi neodgovorni i nepažljivi? To mi se nikako ne sviđa.“

„Nema tu krivih ili odgovornih“, rekao je Filip i prebacio se u predavački, mentorski pristup. Zašto ne bi obrazovao i ovog čovjeka, iako mu nije bio simpatičan, pitao se.

„Svemir, i sva živa bića u njemu postoje na određenoj vibraciji, odnosno dimenziji, kako god. Naša planeta i stanovnici na njoj, trenutno su u fazi prelaska na višu. Nažalost neki stanovnici se tome opiru, njihov duša još nije spremna ići na više razine. I to je u redu, sve duše moraju proći isti put, samo što kod nekih duže traje, i ničiji nije isti. Ali svi smo na različitim razinama svijesti. Vidim to oko sebe. Ne može se reći da su svi ljudi na istoj razini. Pogledaj kako različito razmišljamo ponašamo se, živimo. Što nam je važno. Ali nikoga ne treba kriviti. Tko zna kakvi smo mi bili u prošlim reinkarnacijama. Oni na nižim razinama svijesti jednostavno žele imati svoje pleme, čuvaju ga i povećavaju, dok ovi drugi znaju da se duša treba razvijati, pa se bave duhovnim razvojem, svojim i ljudi oko sebe. Učitelji su, bave se jogom, meditacijom, može to, naravno, biti i molitva. Bitno je da gledaju u sebe i nastoje biti bolji. I popraviti druge.“

„Aha, reinkarnacija. To je znači istočnjačka filozofija“, rekao je Vlado, zadovoljan što je polako počeo shvaćati.

Filip je uzdahnuo. „Uglavnom, to je jednostavno normalna, prirodna etapa u razvoju naših duša. I razvoju naše planete. Neke duše na to nisu spremne i one će odlučiti napustiti svoja tijela. Oni koji su spremni, idu dalje.“

„Znači to stvarno nema veze sa zagađivanjem i globalnim zatopljenjem. Znači netko može ostavljati veš mašine i frižidere na obližnjoj livadi, ili baciti u rijeku ili potok, čemu sam i osobno posvjedočio, i svejedno ići naprijed?“

„Ma, ne“, rekao je Filip. „Tvoje ponašanje, sve što radiš odraz je stanja tvoje duše, tvoje razine svijesti. Ako si nasilan, prema drugima, ali i prema sebi. Fizički e sukobljavaš s ljudima, mučiš i tučeš životinje, zlorabiš svoje tijelo, zagađuješ prirodu... onda tvoja razina svijesti nije baš razvijena. Ali, ako

uzdižeš vlastiti um, čuvaš tijelo, brineš se za ljude oko sebe, bližnje i one s kojima tek dođeš u kontakt, voliš životinje i prirodu, pokazuješ da si potpuno druga vrsta bića. Da tvoja duša traži i želi nešto drugo.“

„Zašto onda svi govore da je stvar u zagađenju?“

„Ah, to su ti službene verzije. Uvijek, kad ih čuješ, razmisli o tome kome ta verzija istine pogoduje. I kako. Najčešće će iza svega ležati financijski interesi ili moć. Nekad i jedno i drugo. To ide od najjednostavnijih stvari. Uzmi recimo stvari koje svi prihvaćamo. Zašto je, recimo, Božić uvijek na isti, fiksirani datum, a Uskrs varira, može i do mjesec dana?“

Vlado se zamislio, pa rekao: „Nemam pojma. Ti znaš?“

Filip je kimnuo uz smijeh.

„Zašto?“

„Radije bih da ti razmisliš, pa mi kažeš svoje mišljenje. Možda dođemo do istog zaključka, možda tvoje promišljanje bude bolje.“ Sumnjam, pomislio je Vlado, ali nije ništa rekao. Ostatak boce podijelili su uz priču o posljedicama nevremena i nagađanjima o tome što bi ih još moglo zadesiti.

Život se nastavio svojim uobičajenim tijekom. Vlado je išao na posao, vježbao, meditirao i reciklirao. Nakon razgovora s Filipom bio je punio revniji u svojim aktivnostima. Povremeno su se na televiziji i u novinama pojavljivale vijesti o nesrećama, vremenskim neprilikama u nekim dijelovima svijeta uz poplave, potrese, čak i glad, zbog čega je bilo sve više sukoba. Za sve se okrivljavalo klimatske promjene i globalno zatopljenje. Vlado je tako, unatoč situaciji u svijetu, zapravo bio sretan. Pripremao se na prelazak na višu razinu frekvencija i svijesti, i veselio se onome što dolazi, koliko god put prema tamo za većinu života na Zemlji bio težak. I tako je jednog popodneva u laganoj šetnji blizu svoje kuće ugledao prometnu gužvu, čuo sirene, vidio kola hitne pomoći, policiju. Oko mjesta nesreće bilo je puno ljudi, pa nije mogao vidjeti ništa osim gužve. No, među radoznalim promatračima bilo je i poznatih lica.

„Ej, Vlado“, rekao je susjed Kovačević.

„Što se to dogodilo?“, pitao je Vlado.

„Ma grozno, čovjeka pokupio kamion. Onaj veliki, za prijevoz recikliranog otpada.“ Vladin izraz lica poprimio je tužan izgled.

„I to našeg susjeda“, Kovačević je uzdahnuo i zavrtio glavom.

„Kojeg?“ pitao je Vlado.

„Onog malo čudnog, Filipa. On je stradao. Na mjestu mrtav. “Vlado je stao kao gromom pogođen. „Vas dvojica ste bili nekako bliski, zar ne?“ pitao je Kovačević Vlado nije ništa rekao. Mislio je da će se srušiti. I što sad? Je li sve ono što mi je ispričao bila laž, bajka ili je njegova duša ipak odlučila napustiti svoje tijelo.

A bliži se Uskrs, pomislio je!

NATAŠA

Nebojša Stanojković

Prošlo je 30 godina, tačno. Još uvek se sećam.... pa dosta toga. Bio sam dečak i tek je kretao pubertet. Prenaglašene emocije i sva čula pojačana do maksimuma. Telo je počelo da se menja, glas je postajao nekako hrapav i iritirajući. Počeo sam da otkrivam izvesne tajne u sebi i na sebi. Tajne koje čekaju i vape za tim da budu otkrivene.

Međutim, promene koje će se desiti tog prolećnog dana, potisle su sve druge, pa i one moje lične. Ili ipak ne...

Zvala se Nataša.

Ime tako tipično, Ukrajinsko, slovensko, svetsko. Za mene je pak to ime, bilo tako posebno. Svako slovo tog imena bilo je simbol i sinonim za ljubav, za čežnju i pokazalo se tog dana, za patnju. Malo je reći da sam je voleo. Za mene je njezina kosa bila utočište, a njezino lice hram. Svaka linija, crta i crtica tog lica bile su karijatide koje su nosile sav teret moje opsesije. Tom hramu uvek sam prilazio tiho, pažljivo i gotovo religiozno. Na njezinom obrazu utemeljio sam svoje snove o svetloj i srećnoj budućnosti. Nisam mogao da zamislim ništa bez nje. Ne samo svoj život, već svet, čitavu vaskrselu.

Tog jutra, ustao sam rano. U stvari nisam ni spavao. Bio je njen rođendan. Sada po dnevnoj svetlosti mogao sam još jednom da pogledam prsten koji sam joj kupio i da proverim da li je tu. Tu sam proveru vršio tokom čitave noći u tami sobe koju sam delio sa bratom, tiho da ga ne probudim. Nekako po tom svetlu dok sam ga gledao, nisam bio bas sasvim zadovoljan. Za nju sam trebao da kupim ipak neki veći i skuplji. Ona... njena nebeska pojava to zaslužuje. Danas kad razmislim kakav god da sam kupio, bio bi nedovoljan.

Obuko sam nove pantalone, i najbolju košulju, očešljao se i pošao ka zgradi u kojoj je živela. Na ulici nisam mnogo obraćao pažnju na ljude, al' sam ipak osećao nešto drugačije kod njih... a i inače se osećalo nešto čudno, u vazduhu, u prostoru. Sebi sam to objasnio ushićenjem zbog njenog rođendana, zbog još jednog jutra u rajskom vrtu – parkiću, ispred sive socrealistične zgrade u kojoj je živela. Takve su uostalom bile sve zgrade u našem gradu. Kako sam se približavao, sve više sam osećao odsutnost svog tela. Bio sam kao povetarac koji se uvija oko svakog drveta i žardinjere koje su bile na mom putu do raja. Konačno, stigao sam do tako željene destinacije. Na nekih dvadesetak- trideset metara, ugledao sam nešto... nešto, što mi se na prvi pogled učinilo kao privid. Najružniji privid.

Na „našoj” klupi, koja je toliko puta bila svedok naseg zaveta na večnu ljubav, video sam nju u čvrstom zagrljaju sa nekim dečkom. Bio mi je on, tako poznat. Da, tako poznat, najviše moguće poznat. Bio je to moj Vanja, drugo po redu biće od važnosti na ovom svetu, za mene. Moj rođeni brat.

Prišao sam im lagano, da me ne primete odmah. Kad su me videli, ona se naglo trгла. Čudno mi je bilo što su joj na licu bile suze. Sve se odigralo brzo, prebrzo za suze. To mi u tom trenutku nije bilo važno. Bilo je važno samo da nestanem, da se izgubim i odem što pre i što dalje. Iz ruke mi je ispala ruža koju sam do tog mesta nosio, kao nešto od čega zavisi svet. Prsten sam polako spustio na zemlju, kao kakvog mrtvaca, koji je tek izdahnuo. Ona je jecala, raširila je ruke ka meni i pokušavala nešto da kaže, al nije mogla. Ja sam se okrenuo i odjednom počeo da trčim, kao da bežim od nečeg tako strašnog. Vanja, moj stariji brat, moj uzor i idol, potrčao je zamnom i molio me da stanem, ali po prvi put, nije mogao da me stigne.

Trčao sam i trčao, veoma dugo. Ni tad nisam znao tačno, koliko dugo, a kako cu sad. Znam samo da to tad, nisu bile moje noge ni moje cipele. To nisam bio ja. Bio sam ustvari ja, al ne na javi već kao u svom najgorem snu. Po prvi put u svom životu, sam se molio Bogu. Nama komunistima, Bog je bio plod mašte, bar tako su nas učili, a i tako bi ga na kraju, posle tolikog insistiranja na tome, mi i doživljavali. Molio sam se na kolenima, kraj reke, gde sam se posle dugog trčanja zaustavio. Molio ga da me probudi iz te more. Nije mi uslišio molitve. Mozda zato, sto sam se čitav život odricao od njega i šalio na njegov račun. Gledao sam u vodu i video odraz nekog drugog dečaka. To nisam bio više ja, a i sama reka kao da nije bila više ona reka. I zaista nije bila. To ću saznati već posle nekoliko nedelja. Za mene je svet kakav sam znao do tad bio mrtav. Bio je mrtav i Vanja... i ona.

U stanu, na sedmom spratu, solitera C/2 tog popodneva stigao je neki drugi dečak. Onaj stari, njegov lik, otplovio je rekom Pripjat, tog jutra. Vrata mi je otvorio Vanja. Krio je pogled, nevešto, i govorio nesto nerazumljivo, o nekakvoj havariji u nuklearci. Majka me je grdila, već od vrata, što kasnim i što svima u kući hladim ručak. Otac nije bio tu. On nije imao precizirano radno vreme. Otkako je počeo da radi u toj nuklearci, kući bi dolazio vrlo retko. Od momenta postavljenja na tu novu poziciju, on se praktično preselio tamo, na posao. I kada bi dolazio kući, u tim kratkim odmorima od napornog i odgovornog rada, kao da je bio tu samo fizički. Njegove oči, govorile su o tome gde se on u stvari zapravo stvarno nalazi. Majka je postavila sto na kome se pušilo već poznato jelo. Mogao bih taj ukus

da prepoznam među hiljadu. Majčina kuhinja za mene i Vanju bila je najbolja na svetu i neponovljiva. Ništa novo otkada je veka i sveta i otkad su deca i majke. Takva je bila i naša Lena, naša draga majčica, posebna, neponovljiva i svetinja, ako taj izraz može upotrebiti jedan sovjetski čovek.

Tog popodneva, po prvi put, nisam osećao ukus majčine hrane. Jeo sam mehanički. I osećao sam se mehanički, kao mašina ili možda više kao neki bezopasni, letargični zombi. Vanja je sedeo preko puta, gledao u tanjir i sve vreme, ponavljao kao papagaj, nešto o havariji kod oca na poslu. Ja sam jeo svoj boršč i gledao netremice u njega. Ne mogu da opišem da li je to bila mržnja, ono što sam prema njemu tad osećao, ili je možda bilo neko teško razočarenje.

U tom smo sa „kipovanog” prozora čuli buku nekakvih kamiona. Glasno se čuo dubok muški glas sa razglasa. Govorio je taj glas o tome, kako se desila neka nezgoda na nuklearnoj elektrani i kako iz čisto preventivnih razloga stanovnici našeg grada moraju biti evakuisani. Govorio je o tome kako će u toliko i toliko sati na glavnom trgu biti parkirani autobusi za evakuaciju i kako moramo svi bez izuzetka da se „ukrcamo”. Trebalo je da uzmemo nešto najneophodnije od stvari i da krenemo na trg što pre kako bi nas mogli rasporediti po autobusima na vreme. Napolju se već mogla čuti grmljavina dolazećih autobusa.

Majka je prebledela i pokrila zabrinuto usta šakom, što je bio znak da se i ja zombi, malo trgnem iz svoje nesvesti. Vanja je bio najpribraniji i već je počeo da pakuje stvari u ranac. Ja sam gledao u majku, koja je bila u šoku, i samo joj rekao: „A tata!?!?” Ona se tad trgla i počela svojim karakterističnim pokretima, koje uvek pravi kad negde žuri, da leti po stanu i pakuje stvari sa Vanjom. Rekla je: „Tata će se javiti i naći nas gde god da budemo. Oni su tamo sigurno već obavešteni o svemu.”

Po izrazu njenog lica, video sam da sama veoma sumnja u to što govori i da je vrlo zabrinuta za tatu.

Odjednom je neko snažno počeo da udara na ulazna vrata. Majka i Vanja su za trenutak zastali, a onda je brat potrčao ka vratima i otvorio ih.

„Ostape!!!”, kriknula je majka, poletela ka njemu i zagrlila ga, kao nikad do tad.

Tata je bio sav pocepan, izgreban i crn od čadji u licu. Sa čela mu se slivao od gareži crni znoj. Rekao nam je da se ništa ne brinemo, da je to jedan običan mali kvar u elektrani i da će sve biti gotovo već sutra. Majka ga je pitala da li svi zajedno idemo na trg ili se on vraća u elektranu. On je rekao da je

razgovarao sa odgovornim ljudima, da nema nikakve opasnosti po živote ljudi u gradu i rekao majci i nama da ponesemo stvari i hranu za nekoliko dana i da svi zajedno pođemo u podrum zgrade. Otac je rekao da ćemo tu biti najviše 2-3 dana i da ćemo se posle vratiti u stan kad se vrate i svi ostali te da ćemo nastaviti sve normalno kako je bilo dotad.

Otac je bio tvrdokorni komunista staroga kova. Zakleti staljinista, nije želeo da se povuče i povuče svoju porodicu pred prvom preprekom. Za njega bi to bio poraz savršenog sovjetskog sistema i načina života i izdaja komunističkih ideala.

Naravno da smo ga poslušali. On je bio za nas najveći mogući autoritet. U podrumu zgrade, koji je u stvari bio neka vrsta atomskog skloništa, nikad do kraja realizovanog, ostali smo pet dana. To će se pokazati očevom i našom sudbonosnom greškom. Petog dana, otac je izašao iz zgrade na ulicu da proverí stanje stvari. Tu su ga videli vojnici, koji su izgledali kao vanzemaljci. Bili su obučeni od glave do pete u ABH opremi i odeći. Ubacili su nas sve u njihovo specijalno vozilo. U njemu su celim putem do predaje narednoj patroli nekakvim aparatima koji su čudno krckali, prelazili preko našeg tela i odece. Čim bi prišli s tim aparatom, on bi pojačao krckanje. Kasnije smo saznali da se to pištalo i krckalo zove Gajgerov brojač.

Bili smo sve četvoro stacionirani u specijalnu bolnicu u Moskvi. To je u to vreme više bila mrtvačnica no bolnica. Ja sam ležao u bolničkom krevetu sakrivenom nekakvim čudnim paravanom. Svaki čas je neko od osoblja dolazio i merio radijaciju na mom i u mom telu. Ja sam tad samo mislio na nju i na ono jutro... Mislio sam i na roditelje i Vanju, al' sam bio siguran da će biti dobro. Prevario sam se. Otac je umro za nekoliko nedelja, majka za nekoliko meseci.

Ostali smo ja i Vanja, moj voljeni brat, moj izdajnik.

Ja sam se nekako volseбно oporavio i izašao iz bolnice. Valjda sto sam smatrao da sam onog jutra već umro, bilo je nemoguće da ponovo umrem. Javili su mi nekoliko dana po izlasku da hitno dođem u bolnicu. Znao sam. Vanja.

Kad sam stigao, on je već bio na izdisaju. Zamolio sam sestru da mi dozvoli da pridjem bratu jer sam video da se bori da mi nešto kaže. Sestra je jedva popustila, sažalila se i postojalo mi je dala svu potrebnu zaštitnu odeću, ja sam prišao bratu.

Seo sam na njegov krevet. On je bio senka onog momka, koji je plenio lepotom i pucao od zdravlja.

Voleo sam ja nju još uvek, puno, al' njega više nisam mrzeo. Realno nisam

nikad ni mogao. Bio je on moj voljeni i jedini brat. Moj Vanjuška. Rekao mi je tad Vanja, veoma teško i puno se mučio da odem nekad do našeg grada, do našeg stana. Rekao mi je da ću u njegovoj fioci u našoj zajedničkoj sobi naći pismo koje mi je ona ostavila onog dana. Rekao je da je sam hteo da mi nešto ispriča, al' je ona insistirala da to sama uradi. Pošto se desilo tog dana, ono što se desilo, nije to mogla i ostavila je pismo pre no sto sam se ja vratio kući, posle mog bekstva do reke. Vanja je umro sutradan. Za mene se svet, tada i potpuno srusio. Živeo sam samo za to, da pročitam to pismo. Evo danas posle 30 godina, po prvi put, idem sa grupom japanskih čudakaturista u naš grad. Vojnik podiže rampu i ulazimo u zabranjenu zonu. Polako se nazire poznati put. Na njemu je, poput mog srca, ispucan asfalt. Urastao je u travu i žbunje, poput moje duše. Ulazimo polako u grad. Japanci škljocaju svojim fotoaparatom. Ja plaćem...

Prazne zgrade, prazne ulice, prazan grad. Praznina koja razvaljuje, tišina koja bolno odjekuje. Zgrade, škola, komitet... sve je tako sivo. Bilo je i pre sivo, al' to je sivilo bilo drugačije od ovog koje gledam sad. Ovo je mrtvačko sivilo. Gledam mali lunapark, koji je trebao da počne sa radom prvog maja te crne, ili bolje reći, mrtvački sive godine, nekoliko dana posle katastrofe. Gledam kamiončice na struju, vrteške, ringišpile, konjice... Sve stoji, zaledjeno u trenutku. Sve izgleda kao post mortem fotografija jednog grada, koji je bio naš dom. A kao da je bilo juče. Na momente, kao da se čuje žagor dece na igralištu, razgovor preko terasa između domaćica, sa viklerima u kosi, obučene u plišane kućne haljine. Kao da se još oseća miris tek ispečenog hleba iz jedne od malobrojnih pekara. Sa golih prozorskih okana, kao da me posmatraju ljudi, koje sam nekad znao, komšije i prijatelji. Kao da me ceo grad gleda, kao nekog koji ga je izdao i napustio. Kao nekog koji ga je ostavio da umre i istrune. Kao nekog koji ga se odreko. Ali nije kao. Stvarno sam ga se odreko i pustio da istrune. Dolazim do naše zgrade. Deluje kao da neće još puno izdržati, pre no sto se sruši. Polazim prema ulazu. Vodič me upozorava, da ulazim na svoju odgovornost. Kaze da puno rizikujem sa tim odlaskom na sedmi sprat. Odmahujem rukom i ulazim. Penjem se klimavim i prilično oronulim stepenicama. Dolazim do našeg stana. Ulazna vrata jos stoje, bar tih nekoliko ukrštenih dašcica. Polako ulazim. Tu je još onaj stari ormar, raspadnut, al' stoji na istom onom mestu. Sa plafona visi zardali skelet lustera i polako se njiše usled vetra koji ulazi kroz prazna prozorska okna. Na sred trpezarije još uvek stoji ovalni masivni sto. Na njemu se nalaze poznati porcelanski tanjiri, zardao escajg, a na sredini stola polomljena činija. U njoj je zardala kutlača. Sve stoji onako kako je ostavljeno onog dana kad smo zauvek otišli. Samo sto je sve oronulo i propalo. U jednom trenutku kroz

prozorsko okno probija se jak zrak sunceve svetlosti, prakticno me zaslepljuje. Stojim tako u slepilu možda nekoliko minuta ili nekoliko sati, nisam siguran. Polako počinje da mi se vraća vid. Gledam još uvek kao kroz maglu, ali sve bolje i bolje vidim. Vid mi se vraća potpuno. Trljam oči i gledam... vidim... nešto. Vidim naš stan, potpuno isti onakav kakav je bio, i kako ga pamtim. Čujem glasove, malo su nejasni... ali da, sad ih čujem jasno. Znam čiji su. Sad ih i vidim, svi su tu. Mama, tata, Vanja, sede za stolom. Nedeljni je ručak. Smeju se i zadirkuju među sobom. Mene nema za stolom. Počinjem da ih dozivam, sve jače. Oni se smeju i dalje i ne čuju me. Izgledaju tako srećno i tako zdravo. Polazim da ih zagrlim. Ruke mi prolaze kroz njih. Preplavljuje me neopisiva tuga, ali i sreća, istovremeno, ne mogu to opisati. Naslanjam se na zid i plačem, na glas. Ujednom, sa stola ustaje Vanja i prilazi mi. Ne govori mi ništa, samo mi daje ruku, koju sad neznam kako, osećam. Nije to ruka mrtvac. Vodi me do naše sobe i rukom pokazuje mali noćni stočić. Pušta mi ruku i vraća se za sto smejući se, kao da se ništa posebno ne dešava. Dolazim do stočića i otvaram fioku koju je koristio moj stariji brat. Unutra nalazim pismo. Koverat izgleda potpuno nov. Otvaram pismo i počinjem da čitam.

Dragi moj, moj ljubljani. Mili moj Petruška. Oprosti mi, mili moj. Znam da ne razumeš, ne razumem ni ja sebe. Ne mogu ti to objasniti. Niko to ne može da shvati. Nisam mogla više. Nisam mogla da izdržim. Zbogom dragi moj dobri i ljubljani Petruška. Ne zaboravi me, ne mrzi me.

Tvoja Nataša

Kako da ti oprostim, kako Nataša? Ne mogu, ne moguuuu!!! On mi je brat. Kako da vam oprostim?! Kaži kako!?

Vrištim i šutiram besno stočić. Ispada fioka, i u njoj tek sad vidim još jedan koverat.

Otvaram i vidim, taj rukopis. Odmah ga prepoznajem. Vanjin je.

Dragi moj brate. Moj Petre. Morao sam ovo da ti napišem brate, u nadi da će te bar ovo pismo malo otrgnuti kad nisu mogle ni moje a ni reči naših dragih roditelja. Brate moj, znam koliko si je voleo i znam da nisi to očekivao. Niko to nije. Doživio si velik šok i sad živiš u svom svetu. Niko te do sad iz njega nije mogo otrgnuti i ti još živiš u mašti i svojoj fantaziji, u svom snu. Znam da ja mogu da te probudim, brate, i znam da će biti bolno, ali moraš nam se vratiti, moraš. Znao sam da ćeš jutros doći da se nađeš sa njom kod te klupe. Uvek ste se tu sastajali. Da, ja sam bio tamo. Ja i njena sestra, Petre, ne Nataša. Čekali smo te oboje, da popričamo s tobom. Bilo joj je teško, plakala je. Prošlo je tačno godinu dana. Baš na njen rođendan.

Shvati, brate!!! Shvati, molim te!! Nema je više. Nataša se ubila pre godinu dana, na svoj rođendan. Bolovala je od depresije. Mnogo je patila, ali nije htela da ti to znaš. Znala je koliko si je voleo. Ti si još dete. Počni ponovo da živiš, molim te. Vрати nam se!! Vanja

Pismo mi ispada iz ruke. Padam na kolena, kao onog dana kraj reke. Plačem, dugo...

Tada osećam nečiju ruku. Miluje me po kosi. To mi je tako poznato. Ti dugi tanki prsti, koji se nežno provlače kroz moju kosu. Podižem lagano glavu i vidim... nju.

Nataša! Ona mi prstom pokazuje da ne govorim. Gleda me zaljubljeno sa onim osmehom koji sam tako voleo, kao nekad. Pokazuje mi ruku, vidim prsten koji sam joj kupio onda. U kosi joj je ona ruža. Ljubi me nežno i tiho mi šapuće u uho.

„Jesi li mi oprostio, moj ljubljени, moj voljeni Petruška?“ Ljubim je u obraz i u čelo. Jesam Nataša, jesam, dušo! Ona me ljubi još jednom i zatvara mi oči svojim nežnim prstima. Grli me. Ja otvaram oči lagano. Nema je više tu. Na polomljenom krevetu sedi Vanja i brižno me gleda. Ustaje i prilazi mi. Stavlja mi ruku na rame.

„Oprosti, Vanja, brate moj jedini“, kažem kroz suze. On ne govori ništa, samo pokazuje naš tajni znak, koji smo znali samo on i ja i koji je značio braća zauvek. U sobu tad ulaze majka i otac. Zagrljeni smo svi i oni mi polako nestaju iz naručja. Istrčavam u trpezariju. Tamo nema više nikog, sem izvrnutog ormara, stola i krhotina na podu od polomljenih tanjira. Čujem tad odozdo sviranje sirene iz kombija i glasno dozivanje šofera.

„Hajde prijatelju, čekamo te već sat vremena! Ideš, ili ćeš da prenoćis ovde?“ Japanci se smeju i slikaju me odozdo, dok ih gledam kroz okno.

Izlazim iz zgrade vukući se. Ulazim u kombi. Šofer pita imam li cigaretu.

Odmahujem glavom. Umoran sam, tako umoran. Šofer pali kombi i uz škripu guma polazim u svoje bespuće.

TOMISLAVOVE ZIMSKE SMRTI

Tamara Tomić

Лев Николаевич Толстой, Rusija, 7. 11. 1910.

Danas je umro Tolstoj. Svi su odbačaji prekriveni paučinastom mahovinom, kao i oči kojima se brani delirij pritiskanjem prstiju o njih. U sjeni se te mreže izvija i kovitla Stajanje – neugodan kanape želje; razdražene privatnosti među ljudima.

Tomislav se, skutrivši se u kutu svojega stana, gladio po ramenima gledajući kroz prozor. Bila je to srednje velika soba, prazna većim svojim dijelom. Prozor je bio velik i gledao je prema zapadu. Nasuprot njemu stajao je neugledan krevet od trešnjina drva s flanelskim prekrivačima. Uza zid na jugu stajao je ormar, a sjeverni dio sobe bio bi prazan da u njegovu zapadnijem kutu nije sjedio Tomislav.

Koliko se perspektiva žaljenja može naći sad? Jesmo li kršćanski skloni milovanju svih mrtvih ljudskih duša ili smo dovoljno svjetovni i mladenački prkosni da uriniramo po grobu realizma? A vidi mene, mrkog medvjeda u odustajanju, u stisnutosti djelovanja, vidi mene individualnog u gledanju obrisa grada: oporo i prozračno tjeskobom – mislio je Tomislav, dok se kroz sobu prostiralo svjetlo oblačnog dana. Nebo je sivo, misleće, ljudsko. Nebo je autizam djelovanja za Tomislava. A i misli su, eto na, djelovanje. Nebo je autizam misli; a i Tomislav je samo čovjek. Naravno, društveni aspekt ličnosti je nalagao svjesnu, grunge, strastvenu mošusnu kretnju droga u mozgu i požude u mošnjama – da se proslavi Tolstojeva smrt. Ali gdje je to?

(Paraliza svjesnog – sva se slava odvija u vakuumskim posudama, s velikom šutnjom i tek kad je se napusti, tek kad je se prolifira, razmogne, odmaknućem u san, zaborav, pokret s težinom duše, boga, okret lasice i paunovih pera, tek se onda ostvaruje, tek se onda probije i spremna je na koitus sebe i tijela – u zoru egocentrizma, opisa duha i novovjekog halucinantnog vrenja: I neba su Tizianova halucinacije, kaže Kamov.)

Oscar Wilde, Pariz, 30. 11. 1900.

Jučer je umro Oscar Wilde. Sladostrašće androgenosti izmjenjivo je sobom – drhti nestalna požuda u Tomislavovim je njedrima. Osjetiti grudi sebe, osjetiti treptanje žene u ogledalu, niz skliskih, mokrih pokreta i oblizivanje usana. Kako izgleda svjesnost seksa?

Tomislavova soba dobila je ogledalo. On je stajao obješen, nakostriješen od strasti pred njime, daščući, omotan neonski plavim šalom. Svjetlo je u sobi bilo ružičasto i niz tankočutnih zvukova zvalo je van. Ulice su blještale, uglovi su tinjali, tijela su hermafrodita palucala poput toplih jezika ispod baršunaste noći.

Ovo je slavljenje hedonizma u svoj njegovoj suptilnosti, sa svim slojevima dendijevske strasti koju se s njega svlači. Čitav je čin poput predstave, svi su karakterni odnosi nestvarni, nedopušteni i jako, jako slatki.

Kako se živi ovdje? Inspiracija nije osramočena, smije se stvarati, ali je stvarnost svilena, ljubav je satenska, a požuda sluzava i česta. Mirisi su realniji no inače. Tomislavov je um obložen plesom, duh je izvijena smaragdna zmija.

„Nema stereotipa ni predrasuda!“ „Nema racionaliziranja ili izbjegavanja prevelike trajnosti bilo kojeg osjećaja!“

Ovo je podzemlje Pariza na prijelazu stoljeća – mislio je Tomislav – strasno, ljekovito i plodno. Taktilna ljepota, narkomanija osjeta, rastrojenost sinestetična i osviještena.

Čak je i tuga blještava i modrija no inače. Mogućnije je ovo no što se misli, ljepše je no čime se predstavlja, stalnije u ljubavi.

Maurice Ravel, Pariz, 28. 12. 1937.

Bolero. Tomislav je sužavao napadaj tjeskobe. Osjećao je vodu sebe, ritam tijela kao kopna, osjećao je kako zid ječi nepoznavanjem žbuke, i sve je tama i materija.

Vrela vika istine je namještala krevet dublje u sadašnjost, ormar snažnije, prozor sve više, a tlo tu, tu, tu ispod uzglavlja, podno srca; ispod malene kлокotave zvijeri na kojoj je ležao Tomislav pokušavajući je umiriti, nakon što joj nije uspio pobjeći vrištanjem i udaranjem glave o zid. (Samo se mozak klatio amo-tamo, u gustom cerebralnom likvoru)

Kad je buka vrištanja postala dosadna, i luđačko hroptanje suvišno, kroz lijane i raslinje mučne sobe mačetama probio se Fandango.

Ritam se kopnenog srca pipcima priljubio uz udaraljke i postao jednoličan, dolično Logosu na početku Stvarnosti (Stvorenosti). Guste vode uma razlile su se u četiri svetogradske rijeke violina, a kralježnica – trombon libida. O, podatno tijelo zvuka!

Rastu leptiri grla u flaute, u titrava visoka čela mjesečevih lutnji.

Tomislav s poda diže Ravelov orkestar, uzrast duše u Svekret, fama skrojena bez pretenzije, tečna veličanstvenost u ljubav stvorenja.

MARATHON '89

(poučna priča o tome kako sam od talenta postao šupak)

Tomislav Pupiće

Na ovu priču me je potakla jedna poruka koju sam dobio na facebooku od meni nepoznate gospođe, koja me podsjetila na jedan moj pokušaj pisanja stihova gdje je, otprilike, središnja tema bila: "...a ti si bila preko rijeke, s tko zna kojim papkom...". Iako je ta nepoznata gospođa napisala: "...a ti si bila na Kamberoviću, s tko zna kojim papkom...(vidiš da ja puno pamtim, pjesniče). Eto, Nepoznata, ne pamtiš baš u potpunosti, ali hvala na podsjećanju.

Te, davne 1989.godine, ne sjećam se kojeg mjeseca, što i nije previše važno za ovu priču, Društvo književnika BiH organiziralo je poetski maraton u Sarajevu, u kulturnoj sali Trasa.

Maraton je trajao 24 sata, kao obilježavanje dvadesetogodišnjice prvog poetskog maratona koji je održan na istom mjestu 1969. godine, gdje su pjesnici iz bivše Jugoslavije, zemalja u okruženju, ali i iz cijelog svijeta, govorili svoje i tuđe stihove punih 69 sati, bez prekida.

Taj prvi maraton ostao je zapamćen po tome što je, sada pokojni, zenički glumac Boško Bole Marić, devet sati bez prekida govorio stihove Branka Miljkovića, sve dok se nije onesvijestio na pozornici. Bole je, inače, bio jedan od onih ljudi, koji, na žalost, uludo protraćiš svoj talent. Svoj dobri duh, svoje sposobnosti, utopio je u alkoholu i uskratio nas sve nekih trenutaka u kojima smo mogli svi skupa uživati.

Inače, Branko Miljković je bio onaj veliki laf, pjesnik (namjerno ga nacionalno ne lociram), koji je gotovo jednako završio tragično, vješajući sebe i svoj talent o drvo u parku, a čuven je po onoj:

„...hoće li sloboda umeti da peva

kao što su sužnji pevali o njoj...”

E, te 1989.godine, pođe nas nekoliko mladih, poletnih pisaca u pokušaju, na taj poetski maraton

u nadi kako ćemo moći reći neki svoj stih, kako će nas čuti neki poznatiji brat po peru i riječi. Svojski smo se nadali nekakvom guranju starijih i poznatijih, u smislu objavljivanja naših pokušaja, vizija i snova.

Ja, ovako mahnit, ponesem dva litra boze od Ćore iz Stare čaršije (s čoška u prolazu pored fotografa Murata Jašarevića) i punu kesu Salčinovih kifli, poznatog pekara iz zeničke stare čaršije. Smatrao sam da su to dvije stvari oko kojih se vrti moj tadašnji svijet i da su, sasvim sigurno, kvalitetnija poezija od one što sam je osobno pokušavao stvarati i pisati.

Uredno se prijavimo organizatoru, sjednemo u publiku i čekamo svoj red.

Pored nas, ispred nas, iza nas, sjede, slušaju i govore tadašnji naši poznati pisci, koje sam gledao samo na TV-u ili slušao na radiju. Podosta sam njih i čitao.

Dođe red na mene i ja, kao što sam pripremio kažem kako moji stihovi nisu ništa prema Ćorinoj bozi i Salčinovim kiflama što su oni iz prvih redova prihvatili s oduševljenjem. Prvo zato što neće morati slušati jednog hajvana koji misli da zna pisati, a drugo jer su bili gladni. Pisci su vazda bili kokuzi, i to frontalni.

Čim sam sišao s pozornice odem do organizatora i prijavim se za drugo govorenje, koje je trebalo biti poslijepodne.

Glavna gošća te večeri, ona koja je trebala biti šlag na manifestaciji i zatvoriti maraton bila je Desanka Maksimović. Bole je hodao između nas, nije htio izlaziti na pozornicu, bolje reći nije mogao jer su ga uzeli maligani k sebi, i govorio:

- Samo da vidim Desu, da joj kažem koji njezin stih, a vi se jebite. Čuj pjesnici, budalaši obični!

Moje ponovno penjanje na pozornicu bilo je u onaj gluvi sat, oko četiri popodne. Malo ljudi u sali, ali ipak prepoznajem Velju Miloševića i Dragu Kudžića. Veljo je bio poznati pisac za djecu, (a i za odrasle) urednik dječjeg programa na RTV Sarajevo, upravo tih dana objavio zbirku pjesama „Vodiću te na Cetinje“, boem, volio je popiti, volio je društvo.

Drago je bio zajebant, jedan od onih talenata koji se nisu realizirali u potpunosti. Neki su ga zvali režimskim piscem, jer pisao je poeme za velike radne kolektive, ili za radne akcije. A on je samo gledao gdje će čuknuti koju paru, nikako to što je radio nije bilo loše. Najpoznatiji je bio po stihovima:

„...sve će to, mila moja, prekriti ruzmarin snjegovi i šaš...“ koju će svi povezati s Bregom i Dugmetom, ali prava istina je kako je Drago tu pjesmu dao Vajti, a Brega, stara lopuža je mazno i napravio ne mega-hit nego brega-hit. Pričao je Drago tada da mu Brega nije platio ništa za to maženje, iako se poslije čulo da je dug izmiren. Još je poznatiji Drago bio u raji jer nikako nije htio prati noge. Jednom je tako, pošao s novinarom i bivšim nogometašem Brankom Tucakovićem Tuckom kod Tucka kući na spavanje, u sitne sate. Tuckova žena ih fino dočeka, naviknuta na boemštinu svoga muža i njegovih prijatelja i poznanika, pripremi Dragi krevet i kaže mu:

- Haj se malo osvježi, operi noge, pa na spavanje. – Drago ustane, cipele u ruke, i kaže:
- Fala vama drugarice, ali ja noge nisam opro dvajspet godina pa neću ni sad! – i na vrata, u park na spavanje.

Kad sam se popeo na pozornicu, krajičkom oka vidim kako obojica kunjaju na svojim stolicama i u trenu pomislim:

- Dobro je, neće me čuti – i počnem.

Prva pjesma bila je srcedrapateljska, ljubavna ljiga koju mogu napisati samo oni koji su zaljubljeni preko ušiju, a ja tek isplivao iz kasnog puberteta. Nitko ništa, reakcije mlake, netko odobrava, netko gundā, ali hajde, pregrmilo se. Počnem ja drugu, već pomenutu, s papkom s druge strane rijeke.

Idem lagano, stih po stih, kad najdnom, ničim izazvan skoči Veljo sa stolice, probuđen, i na sav glas kaže:

- Bravo momak, tako se to radi, jasno, kratko, ravno u glavu. Nastavi! – ja kao da sam dobio krila. Veliki, poznati, Veljo Milošević me pohvalio javno. Možda nisam uzalud i bezveze trošio sitne sate, mene mladog i ambicioznog. Možda ja stvarno nešto i znam napisati. Ali, tada dolazim do onoga dijela:
- ...a ti bila preko rijeke s tko zna kojim papkom..

Veljo poskoči, jer stajao je i slušao pozorno, odmah ispod pozornice:

- Šta to kažeš, momčino!? Papak!? Haj mrš s bine, ko te samo pusti! Ti ćeš govoriti papak u poeziji! Haj mrš tamo! – Ja bio na pozornici i nestao. Od sramote sam odmah tu pjesmu poderao i bacio. Čuo sam kako neki pisci daju lovu drugima da im pišu pjesme, ja nisam htio dati nekoj budali, nekom papanu, gore od mene, da uzme tu moju, za koju sam smatrao kako je dobra, iskrena i nadasve ljubavna i metne je u svoju knjigu.

U roku od dva-tri minuta bio sam u oblacima, a onda pet metara pod zemljom. Najmanje godinu dana nakon toga nisam ništa napisao. I sada mi se, incidentno, omakne nekada nešto, rijetko. Uglavnom pišem mojoj djeci i Prvoj i Jedinoj. Od talenta sam tada postao pakaš.

Poslije me, Veljo, onako očinski, jaranski zagrlio i rekao kako on, koji je objavio nekoliko knjiga može u pjesmama govoriti „svašta“ ali ja, koji tek počinjem, ne smijem, jer mogli bi me brzo ignorirati i izbaciti iz konkurencije. Nikada nisam skontao, što je to vidio u meni tada u onih par trenutaka, ali sada mi se čini da je bio, pomalo vidovit.

A Bole je, pijan, zaspao u jednoj od kancelarija Trase. Prespavao je dolazak, gostovanje i odlazak naše Desanke Maksimović koju je doveo, ugostio i odveo, pjesnik, s velikim „P“ Izet Sarajlić, stihove joj govorili Drago Kudžić i Miodrag Miki Trifunov.

Na izlazu je Bole, sav uplakan govorio:

- Jebem vam mater pjesničku! Uvijek zbog vas propustim ono glavno!

Bole, nisi samo ti. I ja sam. I puno nas.

CATATEIN-AKINEZIJA

Vladimir Milojković

Čuje se eho. Iza istrošenih crnih spužvastih navlaka za philips slušalice sa sivom plastikom koja je vremenom počela da se raspada. Mali šrafovi koji su držali plastični ram počeli su da ispadaju. Slušalice su sada zalijepljene crnom izlor-trakom. Izbjegavam glasove koji dolaze iz kuhinje. Glasovi znaju da razdvoje rečenice, da ih usitne do riječi, ispremještaju tako da postanu besmislene. Eho je neizbježan ostatak glasova propušten kroz filtre. Prostorija koju jednostavno zovem soba ili moja soba je prostor od nepoznatog broja kvadrata. Ima dva izlaza i jedan ulaz. Vrata sa staklom u sredini su i izlaz i ulaz. Veliki prozor na sunčanoj strani je mogući izlaz.

Kada je imao oko dvadeset godina nepoznati kineski pjesnik je izvršio samoubojstvo. Pretpostavlja se da je skočio kroz prozor, ali ostaje nepoznato kako je skinuo rešetke koje su postavljene kako bi spriječile masu radnika da potraže izlaz iz fabrike. Da li je netko slijedio njegov primjer također je nepoznato. Jedino što se sa sigurnošću zna je da se zvao Xu Lizhi ili tako nekako i da je pisao pjesme koje su naknadno otkrivene.

Prozor na sunčanoj strani nema rešetke. U podnožju višespratnice, malo dalje, nalazi se benzinska crpka, a horizont sa lijeve strane zaklanja visoka zgrada nove bolnice izgrađene davno u prošlom stoljeću. Stvorio sam otpornost na eho iz spoljnjeg svijeta. Kuglice od bijelog voska umotane u roze vatru ili silikonske zaobljene kupe jarko roze boje prije godinu i više bile su nezamjenjivi filtri zvukova. Sa voštanim kuglicama utisnutim u ušni kanal bih spavao. To je sprječavalo da bušilica za beton oko 7 ujutro prekine san. Često sam se pitao, pošto je bušenje trajalo godinama, uvijek u isto vrijeme, koliko je debeo plafon odnosno pod u slučaju ako posmatram iz perspektive stana iznad. Stanari su se mijenjali. Prije bušilice baba Mária je umrla u tom stanu. Nitko nije znao da li je uopće tamo živjela. Na vratima je stajalo njezino prezime i ime – Torma Mária, ali smo baba Máriu rijetko viđali. Sreo sam je dva puta u životu i oba puta mi je rekla da ne skraćujem kosu jer izgledam kao Isus. A onda mi je netko rekao da je umrla. U stanu iznad sada živi histerična žena kojoj ne znam ime jer više nema ni imena na vratima. Plafon, odnosno pod je toliko istanjen bušenjem i glačanjem da se tokom noći jasno može čuti i najobičniji razgovor. Često histerično viče, pretpostavljam na djecu i muža. Navikao sam. Za takve histerije nije mi potreban dodatni filter jer plafon, taj betonski blok, dovoljno prigušuje glasove pa se sve čuje kao kroz neku krpu.

Eho iz susjedne prostorije, iza vrata sa staklom, postaje sve jači i kao da se približava. A onda se vrata odškrinu i pojavi se glava mrtvačkog izraza lica.

- Šta radiš?
- Ništa.
- Ideš večeras u grad?
- Možda.
- Jesi li pogledao onaj dokument?
- Ne.
- Kada ćeš?
- Što će ti to? Sa tim ionako ne možeš ništa uraditi.
- Želim da imam taj dokument. Za svaki slučaj.
- Kakav slučaj?
- Možda će mi trebati. Možda mogu da saznam datum.
- Ali treba ti datum smrti a ne datum rođenja. A pošto se ne zna kada i gdje je umro jer je bio 2. svjetski rat, datum rođenja ti ne može pomoći. Taj dokument je beskoristan. Ne treba ti! Zašto bi bezveze čuvala taj papir?!
- Radi neke sigurnosti.
- Kakve sigurnosti?!

Sigurnost je stupanj zaštite od opasnosti, štete, gubitka ili kriminalne aktivnosti. Sigurnost kao oblik zaštite čine strukture i procesi koji daju ili poboljšavaju sigurnost kao stanje. Institut za sigurnost i otvorene metodologije (ISECOM) definira sigurnost kao oblik zaštite gdje se pravi razlika nečeg vrijednog i opasnosti. Sigurnost treba usporediti s povezanim konceptima: sigurnošću, kontinuitetom i relijabilnošću. Ključna razlika između sigurnosti i relijabilnosti je da sigurnost mora spriječiti poteze ljudi koji se spremaju da uzrokuju uništenje.

Uništenje je uvijek moguće. U njezinoj glavi bez traženog dokumenta uništenje je sasvim izvjesno. Podlegao sam paničnom potrebom za izlazom. Počeo sam češće izlaziti iz sobe. Kroz izlaz-ulaz. Kroz rezervni izlaz sam posmatrao prostor ispunjen prizemnim kućama, a onda bi izronio ogroman niz prozora opće bolnice. Pokušavam da nađem odgovarajuće riječi. Sakrивam pokušaje učenja novog jezika. Želim dokument. I ja ga želim. Mada ne više u istoj mjeri kao prije nekoliko mjeseci. Jezik je težak. Najlakše je govoriti pogledom. Svakog dana između 7 i 9 ujutro otvore se oči. Plastični kapci se ponekad spuste kao da govore tijelu prekrivenom sivim prekrivačem da je vrijeme. Vrijeme je! Ali tijelo ne želi da se pokrene. Oči govore sa plafonom. Već nedjeljama nema bušilice za beton. Jutra su mirna. Na plafonu (nečijem

podu) nema mrlja. Nema žive duše. U mraku ili polutama plafon je siv. Kada se plastični kapak prozora-izlaza pomjeri, promjeri šalju snopove na plafon, a onda se može jasno vidjeti njegova bjelina.

Ne mogu da se sjetim jezika. Iako ga svakodnevno slušam, ne pamtim riječi. Sjetim ih se samo kada ih vidim na papiru. Zato oklijevam. Ubjeđujem sebe da mi ne treba dokument. Ograđujem se filtrima za zvuk. Ograđujem se plastičnim kopcima za prozore. Ograđujem se sivim prekrivačima na staklenom dijelu vrata. Uništenje će svakako doći i zato je veliko pitanje ima li uopće sigurnosti.

jó reggelt
csúnya
sajnálom
szép idő van ma
igen nagyon csúnya
beszél magyarul
égy kicsit beszélek
nem beszélek nagyon jól
nagyon jól beszél
köszönöm
igen nagyon szép
nagyon jól beszél magyarul
köszönöm
sajnálom de nem értem
viszont látásra

Riječi su počele da naviru. Bez reda i smisla. Skraćenice. Bez početnih slova ili odgovarajućeg akcenta. Jezik potpuno drukčiji od meni poznatog. Audio-vježba iz podsvijesti. Razumijem ih iako mnoge riječi fale. Nepovezane su. Na snimljenom razgovoru dvoje pričaju o vremenu i nacionalnosti. Ne sjećam se svega.

te magyar vagy
nem
én egy angol vagyok

Da li je egy ili égy? Ima li to uopće smisla? Dokument. Da bi se dobio jedan traženi dokument-papir potrebno je naći i platiti bar još četiri dokumenta-papira. Usput treba savladati osnove čitanja i pisanja kao i vještinu konverzacije na tom poznato-nepoznatom jeziku. Onda se čeka oko mjesec

dana na poziv. Onda, ako sve prođe dobro nakon još jednog poziva i tri mjeseca dobija se útlevé.

Sastoji se iz dvije riječi, út što znači put i levél što znači pismo. Dakle, putno pismo odnosno putovnica. Ljudi odlaze. Statistika kaže svake sedmice po dvadesetoro sa útlevé u džepu. Moje tijelo je još uvijek na plahtama. Oči razgovaraju sa bjelinama na plafonu (nečijem podu). Jezik bez konverzacije. Izlaz koji nije ulaz mi je sve bliži. Svakodnevno se primičem po milimetar transparentnoj barijeri. Horizont zaglavljen prozorima opće bolnice. Horizont ispresjecan prizemnim kućama i krošnjama drveća. Horizont iscertan satelitskim antenama i prijemnicima signala. Egy bi značilo jedan. Za egy nisam siguran, ali valjda u konstrukciji sa kicsit beszélek može značiti ja malo govorim. Kicsi mali ili malo, beszél govoriti.

Riječ „katatonija“ izvorno označava psihomotornu napetost i uzbuđenost (catatein-zatezati), a upotrebljava se za označavanje hiper i hipo psihomotornih fenomena. Najčešće se javlja između 20. i 30. godine života. Početak je obično nagao. Tok je intermitentan, uz recidive i dobre remisije. Prognoza je povoljnija nego kod drugih oblika. Ovaj oblik se rijetko viđa.

Stupor (akinezija) je stanje krajnje motorne zakočenosti u kome pacijent niti govori (mutizam), niti reagira na spoljašnje draži (autistično ponašanje), ne uzima hranu. Ima se utisak da ne čuje riječi kojima mu se netko obraća. To je prividno, jer je osoba u stuporu (shizofrene geneze) bistrog senzorijuma, a to znači da osoba ne samo da čuje i razumije što joj se govori, već sve prati i registrira šta se dešava u njenoj okolini. Nakon izlaska iz stuporoznog stanja može se doznati od osobe što je sve doživljavala za vrijeme stupora.

Glasslands '89 – pjesma sa najnovijeg albuma Marie Dior nema riječi. Filtar od philips slušalica u lošem stanju propušta isključivo odabrane zvuke koji se potom jasno čuju. Jačina zavisi od podešavanja koje se može podesiti individualno, ovisno od potrebe, želje ili mogućnosti.

Sa 13 godina vozimo bicikle. Putevi su u relativno dobrom stanju. Idemo do obližnje šume, u predgrađe gdje se nalaze plitke bare u kojima je moguće kupati se. Vozimo se, nas četvero-petero, sunce je visoko i oštro, iako put treba da okružuju prizemne kuće, okruženi smo njivama. Klasje se pomjera. Ne pričamo. Dok vozimo komuniciramo isključivo očima. Ti inače govoriš mađarski. Viđamo se svakog dana ali nikada ne pričamo na tvojem jeziku. Zato često komuniciramo na ovom, našem zajedničkom jeziku. Odjednom sunce se spušta. Ubrzavamo. Okrećemo pedale. Stižemo do zemljanog puta koji vodi kroz šumu do polja velikih plitkih bara okruženih žutim peskom.

Udaramo u zid. Zid od crvene cigle. Točkovi se deformiraju. Puls se ubrzava. Oči se odjednom širom otvore. Pogled je uprt u plafon koji je nečiji pod. Više nemam oko 13 godina. Glasslands '89 se ne čuje.

Útlefél je moguće dobiti ako tog, zakazanog dana otvorim usta i odgovorim na postavljena pitanja na poznato-nepoznatom jeziku. Útlefél omogućava da se slobodno krećem dalje od predgrađa. Útlefél omogućava da odem dalje od Beča sa mogućnošću da se ne vratim. Univerzalni jezik samo rijetki razumiju. Igen nije isto kada se izgovori očima.

U plavim kolicima sa pet plastičnih krugova bele, zelene i crvene boje na metalnoj šipki skrećemo u ulicu sa putem od kaldrme. Velike krošnje prave debeo hlad. Radujem se metalnoj kapiji. Ispred ulaznih vrata dočekuju me plave oči. Svetlo plave kao nebo kada nema oblaka. Govore mi da će sve biti u redu. Govore da nema razloga za strah. Plave oči su danas zauvijek zatvorene. Na plafonu se pojave ponekad. U magli snopova probijenih kroz plastične zastore. Kada se bjeline pojave na plafonu. Alarm nije zvonio. Oči se uvijek otvore ranije. Tijelo čeka prodoran zvuk koji ima funkciju da potiče pokret. Tada se tijelo okreće na lijevu stranu. Desna ruka razgrće prekrivač. Zatim desna noga traži pod, a onda se ostatak tijela automatski postavi u sjedeći položaj. Iz tog položaja kreće ka izlazu. Dvije ruke sklopljene u pesnicu povlače istrošene držače od sintetičkog materijala. Držači su zapravo trake kojima se podižu ili spuštaju plastični kapci. Kada su spušteni svjetlost može da dopre do plafona, samo u određeno vrijeme i samo u vidu bjelina jajastog oblika. Kada su podignuti, kapci otkrivaju horizont i niz prozora nove bolnice. Tijelo se zatim okreće ka ulazu-izlazu sa staklenim umjetkom. U budućnosti umjesto staklenog umjetka može biti ogledalo. Staklo u čijem odrazu se vidi cijela soba.

- Operi salatu.
- Kasnije.
- Kad kasnije? Još malo pa će ručak!
- Ručak može da sačeka.
- Ne može! Gladna sam.
- Ja još nisam. Rano je za ručak. Ali ti jedi ako ne možeš da sačekaš.
- Ne budi samoživ! Operi salatu i otvori ajvar! Vidiš da ja ne mogu!
- Ne mogu da otvorim.
- Kako ne možeš? Gurneš ovdje žlicu i kada uđe zrak onda može da se otvori.
- Neće.
- Hoće samo treba da se potruđiš!
- Vidiš da neće.

- Uzmi nož. Eto, vidiš da može!

Uništenje dolazi tiho. Kao revolucija. Iz podsvijesti. Iz malog mozga. Poput moždanog udara ona se razliva po svim sferama sivila. Ulazi u pore. Popunjava kapilare. Do pucanja. U svakom milimetru tijelo osjeća eho erupcije. Širi se. Srce upumpava nove valove koji potom izviru u dubini, ispod slojeva, u kori velikog mozga. Uništenje ne mora uvijek biti uništenje. Uništenje stvara nulu od koje se počinje. Kao promjeri na plafonu. Odsjaji svijeta izvan okvira od stakla. Izvan okvira od betona. Izvan okvira od sivila. Izlaz koji je samo to i bio postaje i ulaz.

A nevem

Én élek

Én dolgozom, mint

Azt szeretném, hogy a magyar állampolgárságot, mert

Nagy köszönet

IZ NOVOG NEOBJAVLJENOG RUKOPISA “KRAJOLIK OD PAPIRA”

Zvonimir Grozdić

Na zapuštenim šahovskim poljima vjetar povija crvene suncokrete. Zdrave sjemenke odavno su pojele male ptice staklenih krila. One barem neće imati problema sa kolesterolom. Žutih makova nema. Moji dojmovi paradni su konji zapeli u blatu desne obale. Na lijevoj, skelar nerazumno više pokazujući prstom prema nebu. Možda samo ubija dosadu. Tragovi aviona nestaju među raštrkanim oblacima. Ali o tragovima nikada nisi željela pričati. Prema definiciji oni su ostatak onog što je bilo, postojalo. Karakteristično obilježje nekog utjecaja, prošlog vremena. Mogu biti predmeti, pojave ili nešto drugo što služi kao potvrda o nečemu, što ukazuje na nešto. Ali definicija me ne zanima. Ona je hladna kao pločice bolničke kupaonice. Kao spavaća soba u kojoj samo spavamo. Što je ostatak nas? Definicija! Otisak prsta, stopala, kotača ili samo kondenzirana vodena para iza ispuha mlaznog motora aviona nije trag na koji mislim. Brko donosi pivo i rasprši divlje lastavice iz mojih očiju. Ovo je na njega veli, i krpom prebriše stol. Vlažni tragovi ostaju nakon brzih pokreta. Nešto sam se zamislio kažem... i zahvalim mu ljubazno.

Često se prerušim u zimu bez okusa. Ona je idealno hladna, pa zaigram društvenu igru za jednog igrača dopuštajući vjetru da donese oštar miris nijemog mora i sol koju ispirem iz očiju kratkim gutljajima rakije. Na balkonu ptice cvrkuću o proljeću. Tjeram ih nenametljivom tišinom, jer... kome je sad do buđenja! Ledenim rukama odgovaram na besmislena pitanja zajedljivih susjeda skrivajući toplinu žeste u iznutricama. Moje tijelo terminal je za rasuti teret. U njemu brodovi stihijski prevoze pijesak i sitni kamen do novih gradilišta. I tako danima, polako, kao da imam vremena na pretek...

U moj prostor ulazi praznina. Zvuk joj je nepodnošljiv. Reski. Ton nestabilan. Tamniji. Nastaje pri trenju nepodmazanih riječi koje zatočene dozrijevaju na bijelim zidovima. Neke su i stare. Rasušene poput drvenih predmeta, trupa broda, grilja ili stolice za ljuljanje. Očajnički pokušavaju staviti točku gdje joj je mjesto. Ona neprestano izmiče. Možda smo samo trebali vježbati izgovor. Pritom ne mislim na izlike... na ono što smo spominjali kao razlog

da opravdamo naše pogreške. Govorim o načinu na koji se izgovaraju glasovi. Čisti izgovor. Odnos. Ljubav. Rat. Slovo R. Urlik iz klaonice. Vrisak gorućeg stabla. Urasli nokat planete. Planine. Horror u mom slučaju. Al sad ionako nije bitno. Sklapanje drvene police osiguranja u skladištu apsurdna podrazumijeva da se osjećam kao L'Étranger. Prije par dana, jedan mi je poznanik rekao kako je bolje imati tri psa nego ženu. Iza sebe ima tri propala braka. Iz svakog je izašao sa kućnim ljubimcem. Sad svakodnevno šeta pekinézera, pudlicu i jazavčara po imenu Albert. Nedavno se spetljao sa starijom gospođom. Za rođendan joj je poklonio šnaucera. Stvarno nisam razumio o čemu govori. Pomislio sam, da se organizira izbor za najveću budalu...on se sigurno ne bi javio, ali svejedno bi odnio pobjedu.

Moji su dlanovi odlagališta za umorne zvijezde, lakovjerne rezervne igrače, za izbljedjela imena urezana u drvene klupe i umirovljene izljeve bijesa. Oni cvjetaju jednom godišnje i mirišu poput najskupljih začina na svijetu. Mahune vanilije i šafrana. Tvrdi su poput tla koje jedva upija vodu. Kad-kad nakupljenom kišnicom ispirem prašnjavu kožu malih primorskih gušterica. Dok polažu jaja u naborima i brazdama mojih dlanova, hranim ih kukcima i kućnim paucima. Ponekad im, po potrebi, pjevam uspavanke i budnice. Čak i njihovi mužjaci, koji ih čeljustima uhvate za vrijeme parenja, kod mene potraže zaklon od grabežljivaca. A ti? Ti si uvijek ista. Prigovaraš jer ne mažem suhe i osjetljive ruke. Al', ja sam samo tvrdoglavo stvorenje koje mrzi kreme... a možda bi baš neka fina, francuska kremica riješila sve naše probleme.

„ONO MJESTO“ U ISTRI

Žarko Jovanovski

Mislim, u tom se mjestu nema bogznašto za vidjeti: jedna crkva i oko nje par starih kamenih kuća. Sve je na brdu, to je u unutrašnjosti poluotoka klasika; predivan pogled na okolicu kad se popneš tamo gore i sve neke opće ljepote i stvari – rekao bi čovjek, samo još jedno od tisuću mjesta u Istri koje završava na -an. Nije mi uopće bilo jasno što je pobudilo interes i zašto su ljudi baš „tamo“ stali dolaziti masovnije nego u okolna sela koja su kao jaje jajetu sličila „onome mjestu“, koja su kao jaje jajetu sličila jedna drugom. Pomodna pizdarija ili nešto drugo, ne bih znao reći.

U ne tako davnoj prošlosti za „to mjesto“ nije bilo puno interesa. Nije do „tog mjesta“ ni lako doći. Željeznice nema u blizini, autobus „dotamo“ ne prometuje, a ni poštenih cesta „dotamo“ nema. Da bi „tamo“ stigao, moraš prvo proći kroz veći grad B. poslije Učke i onda skreneš udesno iza one trafike, no, one trafike kod kladionice poslije rotora, znate valjda, sigurno ste već više puta prolazili onuda. Pa se onda iza tvornice cementa mora ići uz potok kroz kanjon vijugavom prašnjavom cestom i onda još tri kilometra kroz šikaru te se na kraju još dosta moraš uspinjati neasfaltiranim puteljkom. Ni more nije blizu tog mjesta u Istri, pa me čudi zašto tamo netko uopće ima volje dolaziti. Ono, šta ćeš, nema tamo ničeg osim volova, lijenih seljana što piju pivo ispred kuća i komaraca. Unatoč svemu, s vremenom je sve više posjetitelja dolazilo i odjednom je tamo postalo poprilično gužvovito.

Prije se masovno odlazilo tridesetak kilometara južnije, u jedno skroz drugo mjesto u Istri. Tada je moda valjda bila drukčija, drukčiji je bio dir. I to drugo mjesto bilo je predivno: imalo je jednu crkvu i nešto starih kamenih kuća posutih okolo, a sve se nalazilo na brdu i kad bi čovjek došao tamo, imao bi predivan pogled na okolinu, zelenilo i sve takve neke opće ljepote i stvari. No to mjesto je ljudima dosadilo jer se tamo ništa nije događalo. Zapravo, jedne su se godine tamo našli umjetnici, nešto prčkali po platnima tjedan dana, sve to na kraju okačili po zidovima crkve, popili svu domaću rakiju i onda se sljedeće godine nisu ni pojavili. Kao, dosadilo im tamo, pa su otišli negdje drugdje drljati po slikarskim platnima i piti rakiju. Od seljana sam poslije saznao da su im umjetnici išli na kurac. Po cijeli su dan samo pili, krali krumpir i kukuruz s polja i pekli ga uvečer te sjedili po rubovima brda i buljili u zelenilo u dolini i sve takve neke opće stvari su radili. Seljane uopće nisu pozdravljali i nikada s njima nisu razgovarali, no bio je među njima jedan

naročiti kreten koji se stalno zanimao kako teku seoski radovi. Taj je seljanima užasno išao na živce, pa su ga noću dočekali na cesti i premlatili. Možda se zbog toga umjetnici više nikada nisu pojavili u tom mjestu, to, zbog tog nasilja.

U ovom drugom, „našem” mjestu u Istri, o kojem smo započeli priču, tu nije bilo nikakvih umjetničkih kolonija niti su se tu ispočetka pojavljivali slikari. Međutim, jednom je posjetitelju palo na pamet da se tamo naprave nekakvi pjesnički susreti, koji kurac?! Bio je ovo zadnje ljeto tamo jedan pjesnik, momak suh, s očalima, poluduga kosa, hipik, panker, anarhist, koji li je vrag bio, koji se zaljubio u to mjesto nakon što je sjedio jednog popodneva kod crkve na brdu i buljio zadivljeno dolje u zelenilo (ko da doma nema jadnik ništa zelenog u šta može buljiti) i sve takve opće neke stvari, i onda se drugi dan stao raspitivati kod seljana je l' bi se tu mogli napraviti nekakvi pjesnički susreti dogodine, kada dođe ljeto, ono, kad bude toplije. Po zimi je u tom mjestu dosta hladno, a pjesnici su osjetljivi na viruse, dakle mogu se samo ljeti sastajati. Pjesnik, građanin, panker, hipik i anarhist počeo se raspitivati, dakle, o mogućnostima, ali su seljani namirisali bijednika i prvo, poučeni iskustvom, sakrili svu rakiju od njega da im je ne popije. Načuli su od seljana iz onog drugog mjesta kako ove gradske barabe samo piju i ništa drugo ne rade po cijele dane i noći, nego samo bulje u zelenilo te da bi svi oni samo tu neku umjetnost ganjali, za ime božje – nikakve koristi, sami zgubidani dolaze ovamo. Svi ti u gradu su nekakvi jebeni umjetnici pa prvo kada dođu pitaju „imate li rakije?” I onda, ako im se da čašica-dvije, namirišu da ima još pa sve otmu i popiju da ne ostane ništa za seljane. Pokvareni su ti gradski pjesnici i umjetnici, sami alkoholičari, pičke.

Elem, ovaj pjesnik je obijao vrata „onog mjesta”, raspitujući se za te svoje pjesničke susrete, ali su mu seljani, zabarikadirani u kuće, govorili neka ide ča i da više ne dolazi jer je u mjestu kuga i ljudi umiru ko muhe. Al jebem ti te gradske ljude, sranje je to i dno civilizacije – kad su načuli da je u mjestu kuga, eto ti njih – još u većem broju stali pristizati. Zanimalo velegrađane, posjetitelje i turiste te umjetnike nadasve, kako to u Istri, u „tome mjestu”, seljani pate od kuge, smrt ih valjda više privlači da dolaze od života. Ovi novi što su dolazili hrpimice autobusima, motorima, biciklima, motokultivatorima, kao, oni bi tu nešto pomogli, te donijeli aspirine i kokain i travu, onu što se puši, ne onu što raste po livadama, jerbo „da to pomaže protiv raka i kuge”. „I glavobolje i reume” – ma protiv svega pomaže, jebote! Al seljani neporočni, osim što piju rakiju. A i nema kuge u selu pa im ništa od tog ne treba i ne treba ništa tu liječiti marihuanom ni kokainom, a ni aspirinima. Još ti posjetitelji

štetu napraviše i sva polja obrađena izgaziše, ništa tu neće rasti još godinama. Veliku nuždu svuda činili nasred puta, sramota za vidjeti, smrdi sve to, nemaju se nigdje ni prati toliki ljudi. Još pobacali svuda plastične boce i vrećice, bilo otpada i po granama. Dakle, čim se pročulo da u tom mjestu u Istri ima kuge, nahrupilo tamo dnevno po deset hiljada turista i umjetnika.

Pošast čista, ko jebeni skakavci navalili, ne možeš se te gamadi otarasiti.

I snimali sve kamerama i mobitelima – kuće, crkvu, drveće, pogled na zelenilo i takve neke opće stvari i ljepote i slali sve brzo na društvene mreže s opisom da se nalaze na opasnom terenu, najopasnijem na svijetu. Tu da je kao u Siriji i još gore i da je tu smrt na svakom koraku, govorili – kuga vlada i kosi, vrag da je nosi! Pentrali se posjetitelji svuda i svuda zabadali svoje turističko-artističke nosove. Seljani više ni ne izlaziše iz kuća od straha. Bojali se turista, strah ih bio pjesnika da im koji grkljan u ludilu ne presječe, umjetnika općenito se bojali, anarhista, hipika, pankera, repera – cijela supkulturna scena im se ogadila. Zavlada kod seljana „tog mjesta” i glad jer ni do dućana u ono mjesto na B. po kruh nisu mogli. Od umiranja ih spasilo to što je došla jesen nešto ranije, zahladilo, brate, pale kiše, ovi posjetitelji dobili prehlade, pa sva ta armija debila pobjegla u svoje gradove terencima, autobusima, biciklima i motokultivatorima da tamo opisuje naširoko najopasnije ljetovanje svojih bijednih gradskih života. Ljeto kada su bili u Istri na korak od smrti, tamo gdje je vladala kuga (i gdje je lijep pogled s brda na okolicu, zelenilo i te neke opće stvari – „lijepo je tamo, predivno, samo da nema tih bolesti...”).

Seljani se sve te larme i galame na kraju toliko prepadoše da su oko Božića odlučili svoje mjesto preseliti u Irsku, kompletno, u neku ružnu dolinu pokraj koksare koja fino zagađuje zrak i gdje turista i umjetnika nikada nema.

U naziv mjesta stavili 176 slova bez ijednog samoglasnika da to nitko normalan ne može zapamtiti, a i da se ne može marketinški iskoristiti za afirmativno pjesništvo i turizam.

Tamo sad mještani žive mirno i bez uzrujavanja. Uvečer se sastaju u lokalnom pubu, piju pivo, rakiju i sa sjetom se prisjete svog sela, volova i svojih komaraca i sretnih vremena kada nisu dolazili umjetnici, pjesnici, hipici i turisti iz grada u „ono njihovo drago malo mjesto” u Istri.

L'importante è invisibile agli occhi

Stjepan Jozinović

Gli occhi sono lo specchio d'anima. Penso che il sorriso sia il mezzo che cuce la tela della nostra anima. Qualche giorno fa ho visto un sorriso, una tela dipinta dei filetti d'amore più belli. All'orizzonte il sole cuciva la volta celeste di mille ombre le quali si diffondevano nell'infinito celeste dei capelli chiari. Il sorriso apparteneva a Josipa, una ragazza semplice ma anche speciale perché era una ragazzina col sindromo Down. Aveva sei anni.

Tanti amici la respingevano come una pietra inutile invece di coprire gli occhi, aprire il cuore ed abbassare lo sguardo ed il cuore davanti allo splendore della grandezza della sua anima. Nel mio cuore ha versato immense cascate di luce con la sua bellezza, la sua semplicità e la sua forza. Con tutto questo rifiuto della società nella quale viveva, era indistruttibile e forte come una pietra.

Per tanti lei era solo un sassolino nella scarpa di cui si dovevano liberare. Per tanti lei era solo una pietra danneggiata, indegna di far parte di una casa di confidenza e d'amore. Per tanti lei era solo quella pietra che non appartiene alla maggioranza, bensì bisognava emarginarla insieme a quelle altre, simili a lei. Per tanti lei rappresentava solo una pietra brutta la quale non volevano vedere neanche nel suo percorso di vita e la quale bisognava gettare nel fango. Per tanti lei era solo un sassolino nelle scarpe che dava tanto fastidio. Per tanti, ma non per me. Per me ogni sguardo su di lei rappresentava un'ispirazione nuova e un nuovo grazie del dono della vita. Lei è la pietra fondamentale della casa del Padre, della mia fiducia in Lui e nel Suo amore. Tale amore è il bagno del mio cuore. Per me tale ragazzina non è una pietra da gettare nel fango perché io la guardo col cuore, ed il cuore la vede come uno smeraldo prezioso. Mi ricorda che la cecità dei miei occhi infastidisce la benevolenza del mio cuore.

Per alcuni lei era anche una spina nell'occhio. Anche Gesù portava delle spine... Ha accettato una corona di spine ed è diventato re degli uomini nella storia della salvezza come il primo ed il più grande. Le spine le quali accettava col cuore gli hanno trafitto il cuore misericordioso, comunque, non le ha rifiutate mai fino al calvario, neanche ha pensato di rifiutarle! E noi?! E non ci servono le spine perché ci danno solo fastidio? Ci ricordiamo mai che ogni spina sarà una corona per l'eternità?

Crediamo veramente così tanto al nostro occhio ingannevole che vede noi sotto una luce migliore e, dall'altra parte, vede gli altri in totale oscurità delle virtù? Perché ci insuperbiamo degradando gli altri solo perché sono diversi? Tutti noi abbiamo entrambi la faccia ed il suo rovescio. La faccia la mostriamo

a tutti e ce ne vantiamo di continuo. A essa sono attaccate tutte le virtù possibili e le forze che abbiamo e ci teniamo tanto, tanto, tanto. Nessuno vuole perdere qualcosa di buono per poi avere meno da vantarsene, no? La faccia la mostriamo ad ogni occhio che la vede.

Siamo attenti così tanto alla faccia, e al rovescio anche di più. Lì ci sono nascoste le mancanze, le omissioni, le carenze e tutto il male di cui non siamo fieri. Tutto ciò lo nascondiamo voltando il rovescio verso terra. Tutto ciò che è brutto viene gettato nel fango affinché non si veda. Ma dimentichiamo una cosa: se ci insuperbiamo, dobbiamo capire che anche il rovescio sarà visibile. Com'è il nostro rovescio? Com'è il tuo rovescio? Con l'occhio guardiamo sempre il rovescio degli altri, e col cuore la faccia. Nel caso di noi stessi, facciamo il contrario. La nostra vista ci inganna molto facilmente mentre il cuore ravvisa sempre l'importante.

Il nostro modo di pensare è talmente distorto che negli nostri occhi la gente un po' diversa viene ritenuta come le pietre che bisogna gettare nel fango, solo perché non sono come noi. Noi, le cui ambizioni e valorizzazioni di noi stessi non hanno limiti reali, vogliamo essere sopra il sole. In quella bambina vedo il sole. Perché non essere accanto a un tale sole, invece di trasformare il suo splendore in un cuore di pietra coperta di fango? Bagniamo i nostri cuori nel sole e ridiamogli la vista.

Siamo consapevoli che la condizione di un piccolo sole, di piccola Josipa sta migliorando, ma pian piano. Il sole esce e distrugge l'armatura di fango sulla pietra anche se questa sembra una pietra inutile per la casetta di fiducia della società. Se solo sapeste quanto è bello il suo sorriso sincero!? I costruttori della società d'oggi senza prospettive di cuore rifiutano tali pietre, ma verrà anche il giorno quando lei sarà la prima pietra di casetta della società. Sarà la pietra fondamentale e splenderà nella sua magnificenza e mostrerà a tutti la sua bellezza semplice e sincera del suo splendore come lo fa anche adesso. Quel giorno quando la società (e la società siamo noi!) avrà smesso di guardarla come una spina, e allora anche il nostro occhio comprenderà sicuramente la sua grandezza e la grandezza della sua anima. Ma già d'oggi, il nostro cuore può vederla come il sole che splende la bontà. Allora ci chiederemo come guardiamo effettivamente l'importante... Se l'occhio ci ha ingannato, ed il cuore ha visto l'importante in tutti gli uomini!?

PRIJEVODI/TRASLATIONS

Sylvie / pencap.tumblr.com

Please, let him be soft.

I know you made him
with gunmetal bones
and wolf's teeth.

I know you made him to be
a warrior
a soldier
a hero.

But even gunmetal can warp
and even wolf's teeth can dull
and I do not want to see him break
the way old and worn and overused things do.

I do not want to see him go up in flames
the way all heroes end up martyrs.

I know that you will tell me
that the world needs him.
The world needs his heart
and his faith
and his courage
and his strength
and his bones and his teeth and his blood and his voice and his—
The world needs anything he will give them.

Damn the world,
and damn you too.

Damn anyone that ever asked anything of him,
damn anyone that ever took anything from him,
damn anyone that ever prayed to his name.

You know that he will give them everything
until there is nothing left of him
but the imprint of dust
where his feet once trod.

You know that he will bear the world like Atlas
until his shoulders collapse

and his knees buckle
and he is crushed by all he used to carry.

Dear God,
you have already made an Atlas.
You have already made an Achilles and an Icarus and a Hercules.
You have already made so many heroes,
and you can make another again.
You can have your pick of heroes.

So please, I beg you—
he is all that I have,
and you have so many heroes
and the world has so many more.
Let him be soft,
and let him be mine.

Prijevod: Branka Granić

Molim vas, neka bude mio.

Znam da ste ga stvorili
sa brončanim kostima
i vučjim zubima.

Znam da ste odredili da bude
ratnik
vojnika
junaka.

No, svaka bronca može se iskriviti,
čak i vučji zubi mogu otupiti
a ne želim ga vidjeti kako se lomi
kao što se stare, pohabane i istrošene stvari lome.

Ne želim ga vidjeti kako nestaje u plamenu
kao što svi junaci postanu mučenici.

Znam da ćete mi reći
da potreban je svijetu.
Svijetu je potrebno njegovo srce
i njegova vjera
i njegova hrabrost
i njegova snaga
i njegove kosti i njegove zubi i njegova krv i njegov glas i njegov—
Svijetu treba sve što će mu on dati.

Kvrugu sa svijetom,
kvrugu i s vama.
Kvrugu sa svima tko je ikad tražio išta od njega,
kvrugu sa svima tko je ikad uzeo išta od njega,
kvrugu sa svima koji su se ikada molili njegovim imenom.
Znate da će im dati sve
dok od njega ne ostane ništa
osim otiska prašine
gdje su mu noge jednom stajale.
Znate da će nositi svijet kao Atlas
dok mu ramena ne padnu

i koljena pokleknu,
a on je zdrobljen ispod svega što je nosio.

Dragi Bože,
već ste mi stvorili Atlasa.
Već ste mi stvorili Ahileja i Ikara i Herkula.

Već ste stvorili toliko heroja
i možete stvoriti još jednog.
Možete birati svog heroja.

Stoga vas molim, zaklinjem—
on je sve što imam,
a vi imate toliko heroja
a svijet ih ima još više.
Neka bude mio
i neka bude moj.

A LOT LIKE YOU

Rudy Francisco

I was told the average girl begins to plan her wedding at the age of seven.
I was told she picks the colors and the cake first.
By the age of ten, she knows the time and the location.
By seventeen, she's already chosen a gown and a maid of honor by twenty three.
She's waiting for a man who doesn't break out in hives when he hears the world "commitment". Someone who doesn't smell like a bandaid drenched in lonely.
Someone who is more than a temporarily solution to the empty side of the bed.
Someone who will hold her hand like it's the only one he's ever seen.
To be honest, I don't know what tux I'll be wearing.
I have no idea what my wedding will look like.
But I imagine.
I imagine the woman who pins my last name to hers
will butterfly down the aisle like a five foot promise.
I imagine that her smile will be so big that you will see it on Google Maps
and know exactly where our wedding is being held.
The woman that I plan to marry will have champagne in her walk
and I will get drunk on her footsteps.
When the pastor asks me if I take this woman to be my wife
I will say "yes" before he even finishes the sentence.
I will apologize to him later for being impolite but I will also explain to him
that our first kiss happened six years ago
and I've been practicing my "yes" for the past 2,165 days.
When people ask me about my wedding I never know what to say,
but when people ask me about my future wife...
I always tell them that her eyes are the only Christmas lights that deserve to be
seen all year long.
I tell them that she thinks too much,
she misses her father,
she loves to laugh,
and she's terrible at lying because her face never figured out how to do it
correctly.
I tell them that if my alarm clock sounded like her voice my snooze button
would collect dust.
I tell them that if she came in a bottle, I would drink her until my vision is

blurry and my friends take away my keys.

I tell them that if she was a book, I would memorize her table of contents.

I would read her cover to cover hoping to find typos just so we can both have something to work on.

Because aren't we all unfinished? Don't we all need editing?

Aren't we all waiting to be read by someone praying that will tell us that we make sense?

She don't always make sense. But her imperfections are the things I love about her the most.

To be honest, I don't know when I will be married.

I don't know where I will be married. But I do know this...

whenever I'm asked about my future wife, I explain her as the best I can.

She always sounds a lot like you.

PUNO POPUT TEBE

Prijevod: Branka Granić

Rečeno mi je da prosječna djevojka počne planirati svoje vjenčanje sa sedam godina.

Rečeno mi je da prvo izabere boje i tortu.

Do desete godine zna vrijeme i lokaciju.

Do sedamnaeste već je odabrala vjenčanicu, a do dvadeset i treće, kumu.

Ona čeka muškarca koji se neće osuti čim čuje riječ „obavezivanje“

Nekoga tko se ne čuje kao zavoj natopljen usamljenošću.

Nekoga tko je više od privremenog rješenja za praznu stranu kreveta.

Nekoga tko će je držati za ruku kao da je jedina koju je ikada vidio.

Da vam budem iskren, ne znam koje odijelo ću nositi.

Ne znam kako će moje vjenčanje izgledati.

No, zamišljam.

Zamišljam ženu koja će pričvrstiti moje prezime svome
kako će odlepršati do oltara kao obećanje od metar i šezdeset.

Zamišljam da će joj osmijeh biti toliko velik da će se vidjeti na Google karti
i da će se točno znati gdje nam se održava vjenčanje.

Žena s kojom se planiram vjenčati, imati će šampanjac u svom hodu,
a ja ću se napiti njenim koracima.

Kada me svećenik bude pitao uzimam li ovu djevojku za svoju ženu
reći ću „da“ prije nego li dovrši pitanje.

Kasnije ću se ispričati za nepristojnost i objasniti mu

da se naš prvi poljubac dogodio prije 6 godina

i da sam vježbao svoje „da“ posljednjih 2 165 dana.

Kada me ljudi pitaju o mom vjenčanju, nikada ne znam što reći,
no kada me pitaju o mojoj ženi...

Uvijek im kažem da su njene oči jedina božićna svijetla koja vrijedi gledati
cijele godine.

Kažem im da razmišlja previše,

da joj nedostaje otac,

da se voli smijati,

da očajno laže jer joj lice nikada nije shvatilo kako se to radi.

Rekao bih im, da moj alarm zvuči kao njen glas, gumb za odgodu skupljao bi
prašinu.

Rekao bih im, da ona dolazi u o boci, pio bih je dok mi se ne zamuti vid i
prijatelji mi ne oduzmu ključeve.

Rekao bih im, da je ona knjiga, zapamtio bih njen sadržaj.

Pročitao bih je od korica do korica nadajući se da ću naći pogreške kako bi oboje imali na čemu raditi.

Jer, nismo li svi nezavršeni? Ne treba li nam svima uređivanje?

Ne čekamo li svi nekoga tko će nas pročitati i reći nam da imamo smisla?

Ona nema uvijek smisla. No, njene nesavršenosti su ono što najviše volim kod nje.

Da budem iskren, ne znam kada ću se vjenčati.

Ne znam gdje ću se vjenčati. No, znam ovo...

Kada god me pitaju o mojoj budućoj ženi, objasnim je najbolje što mogu.

Ona uvijek zvuči puno poput tebe.

TO THE BOYS WHO MAY ONE DAY DATE MY DAUGHTER

Jesse Parent

To the boys who may one day date my daughter!
I have been waiting for you.
Since before her birth,
Since before my spark took hold and ignited the fire in her mother's belly,
I have been training to kill you.
When you took your first steps I was preparing to make it so you never walked again,
When you played at war I was perfecting headshots.
You can't catch up at this point.
And when you first meet my daughter and fall in love with the look she sends over her shoulder,
Her crescent-moon eyes framing her laughing smile, you
Are gonna wanna talk to her.
And when those hours pass by like sprinters during that first timeless conversation-
You will also know with a deep and impending sense of dread,
That you are going to have to talk to me
When you first come to my home, and see the bone carving over my threshold-
Try not to imagine your own femurs so expertly carved.
Pay no attention to my "ample crawl space", my
"Room with a rubber mat and a drain", be careful.
To only approach me with love for my daughter.
See, I have been seeding her childhood with tap-root hugs
To weed out indifference and apathy.
There will be no Daddy Issues for your teenage talons to latch upon. If you
Break her heart; I will hear it snap with the ear I pressed against her mother's belly-
The elbow I cradled her head in will send a message to my fist.
My cheeks
Are attuned to her lips.
I will know if they tremble.

I have taught her that a man should never hit a woman-
(Now her mother would like to add that you really shouldn't ever hit anybody-)
But I have taught her that a man should never hit a woman.

Consider my genes a mark of Cain;
You will suffer seven times whatever you do to her,
And she will not keep your secret:
You can't make fire feel afraid.
I have been teaching her love all of her life,
And all that I ask is that you continue the lesson.
Love her.
Befriend her.
Protect her- be there when I can't, and when my body gives up to the grave,
Let the grin that eternity carves into my face be a reflection of the peace that
your love brings to her,
And we should get along just fine...

ADDENDUM:

To the girls who may one day date my daughter!

My wife is a better shot than I am.

ZA DEČKE KOJI ĆE JEDNOGA DANA HODATI S MOJOM KĆERI

Prijevod: Branka Granić

Za dečke koji će jednoga dana hodati s mojom kćeri.

Čekao sam te.

Još od prije njenog rođenja,

prije nego je moja iskra zasjala i planula u trbuhu njene majke,
trenirao sam da te pogubim.

Prije nego si napravio prve korake, pripremao sam se da više nikada ne hodaš,
kada si se igrao rata, ja sam uvježbavao skidanje glava.

Ne možeš me nadmašiti.

Prvi puta kada upoznaš moju kćer i zaljubiš se u njen pogled preko ramena,
u sanjivi pogled koji uokviruje njen osmijeh, ti...

Htjet ćeš joj se obratiti.

Kada sati prođu poput sprintera tijekom tog prvog bezvremenskog
razgovora—

S osjećajem nadolazeće propasti, shvatit ćeš
da ćeš jednom morati razgovarati i sa mnom.

Kada prvi puta dođeš u moj dom i vidiš izrezbarene kosti nad mojim
pragom—

pokušaj ne zamišljati vlastite kosti tako stručno izrezbarene.

Ne obaziri se na moje opsežne „prostore između zidova“,
moju sobu s „gumenom prostirkom i odvodom“... budi spreman
da mi priđeš s ljubavlju prema mojoj kćeri.

Vidiš, djetinjstvo joj je ukorijenjeno zagrljajima
kako bih iskorijenio ravnodušnost i apatiju.

Neće biti „problema s ocem“ za koje bi se tvoje tinejdžerske kandže uhvatile.
Ako joj slomiš srce; njegov lom ću čuti istim uhom koje sam prislonio na
majčin joj trbuh—

Lakat na kojemu joj je počivala glava, poslat će poruku mojoj šaci.

Moji obrazi

naučeni su na njene usne.

Znati ću ako budu drhtale.

Naučio sam je da muškarac nikada ne udara ženu—

(Međutim, njena majka bi dodala da ne treba udarati nikoga...)

No, naučio sam je da muškarac nikada ne udara ženu.

Moje gene smatraj Kainovom opomenom;

Patiti ćeš sedmerostruko za bilo što što njoj bude učinjeno

a ona neće čuvati tvoju tajnu:

vatra se ničega ne boji.

Učio sam je o ljubavi cijeli njen život,
sve što tražim je da nastaviš lekciju.

Voli je.

Budi joj prijatelj.

Zaštiti je – budi uz nju kada ja ne budem, a kada se moje tijelo preda grobu,
neka osmijeh koji vječnost zada mom licu bude odraz mira koju tvoja ljubav
donosi

njoj,

i slagati ćemo se sasvim dobro.

ADDENDUM:

Djevojkama koje jednog dana budu hodale s mojom kćeri!

Moja žena je bolji strijelac od mene.

U PONORIMA VREMENA

Husnija Hrustanović, Valencija 1965.

Znaš li kuda otiču nabujale rijeke stoljeća?
Gdje vode hladne ceste progonstva?
Što nas čeka iza vjetrovite lepeze Vremena?

Pod kupolama svemira
lutaju zaboravljeni ljudi. I ne znaju više
kud ih put vodi.
Ljudi bez domovine godinama čekaju
na svim postajama,
u dalekim lukama.
O, kako su hladne ceste u noći
bez zvijezda ...

Iz zagrljaja sudbine bijeg ne koristi.
Mi nosimo u srcu rodni kraj ---
ko razvijenu zastavu.
Povrh modrih kanjona
Vrijeme se grohotom smije.
Zavijaju cikloni razapete boli.
U dubinama ponora
mi tražimo sebe.
U pjeni sinjeg mora,
na pijesku šutljive pustinje
ostaju izgubljene godine ---
potrgani đerdani mladosti.
Idemo dalje. Smirenja ovdje nema.
U ponorima vremena i čemernih obzorja
mi čekamo rumenu zoru
i behar Slobode ...

IN ABYSSES OF TIME

Prijevod: Ivo Mišur

Do you know where flooded rivers of centuries flow?
Where do cold roads of persecution lead?
What awaits us behind the windy fan of Time?

Under the domes of the universe
forgotten men are wandering. Clueless
where their path goes.
People without homeland are waiting for years
at all stations,
in distant ports.
Oh how cold are the roads during
starless nights ...

Resistance is futile in destiny's arms.
We carry homeland in our heart ---
like a flying flag.
Above blue canyons
Time is laughing loud.
Cyclones of crucified pain are wailing
In the depths of the abysses
we are searching for ourselves.
In the foam of endless sea,
on the sand of a silent desert
lost years remain ---
ripped flowers of youth.
Let's move on. There is no appeasement here.
In abysses of time and sorrowful horizons
we are waiting for a red dawn
and flower of Freedom.

ESEJI/ESSAYS

The Sanctuary of the Cathedral in Black Mirror and Snow Crash

Mara Ruža Blažević

The relationship between people and algorithms in Neal Stephenson's *Snow Crash* and *Black Mirror*'s episode "Hang the DJ" exists at two ends of the spectrum depending on the level of the character's engagement with the algorithm. In explaining the algorithm, Finn points out that "[t]he most important aspect of [it] is not the surface material it presents to the world... but rather the system of rules and agents that constantly generate and manipulate that surface material" (53). In *Snow Crash*, for instance, there is a clear boundary between characters in the novel that engage merely with the surface layer and those that are conscious not only of the surface material, but all the underlying rules and mechanisms that govern and produce it. The line, however, is not so clear in "Hang the DJ". The episode's protagonists go through different stages of understanding and interpreting the algorithm, specifically, a mobile dating application called the System. Although they do scratch the algorithm's surface layer in order to uncover its hidden deeper levels at some point in the episode, they inevitably return to their initial state of ignorance within "the culture of computational theocracy" (Bogost par.1) towards the end. That is, they "accept the results of software algorithms unquestioningly as the magical products of computation" (Finn 8). Thus, the aim of this essay is to analyse these relationships between human and algorithm in terms of computational ignorance or comprehension and the implications of such relationships.

In *Snow Crash*, the divide between characters that engage only with the surface layer and those that interact with deeper levels of the algorithm is most prominent in the virtual world of the Metaverse. That is, this virtual space demonstrates these different behaviours of hackers and programmers on the one hand, and average consumers of the Metaverse on the other. For instance, only Hiro Protagonist has access to the virtual underground tunnels where dead avatars are taken by Graveyard Daemons. Conversely, regular patrons "try to follow them, try to pry open the trapdoors, but their avatars' fingers find nothing but smooth matte black" (Stephenson 87). In addition to this, Hiro as a programmer, can hack the Metaverse, that is, exploit the loopholes in the software. He is able to make himself invisible or walk through walls by piercing them with his katana. "His blade doesn't have the power to cut a hole in the wall...but it does have the power to penetrate things. Avatars do not have

that power” (376). This indicates that while the average user can only explore the limited surface level of this virtual world, its creators are able to interact with all the digital layers that constitute the software. His fellow programmers also possess similar abilities of creating and manipulating algorithms. Juanita Marquez, for example, is responsible for the astounding lifelike facial expressions of her avatars. She is also the creator of the innovative search engine software called the Librarian which enables easy and rapid navigation through the Library’s data base. Furthermore, understanding, creating and manipulating algorithms can also evoke play. “DaSid has even enhanced the physics of The Black Sun to make it a little cartoonish, so that particularly obnoxious people can be hit over the head with giant mallets or crushed under plummeting safes” (46). In brief, computational comprehension enables a complete insight into the dynamic world of the algorithm and, through its active manipulation and creation, facilitates play as well.

In contrast, average users of the Metaverse do not interact with the algorithm on such a deep level. In fact, this virtual world mainly consists of bored teenagers seeking trivial entertainment, “psycho fans” (55) of “would-be rock stars” (34) and, specifically, there is a separate area of The Black Sun that hosts Japanese businessmen who attend their meetings. While the programmers create the complex and intricate software of the Metaverse, these users only experience the superficial product of their creation. For instance, they are able to enjoy and admire the signs, buildings and clubs or choose between a Clint or a Brandy as their avatar. Such superficial engagement is depicted in the description of the Movie Quadrant: “[a]ctors love to come here because in the Black Sun, they always look as good as they do in the movies...they can strut their stuff and visit with their friends without exposure to kidnappers, paparazzi” (55). In brief, the key difference in behaviours of programmers and regular consumers of the Metaverse is perfectly illustrated in the following passage:

when hackers are hacking, they don’t mess around with the superficial world of the Metaverse and avatars. They descend below this surface layer and into the netherworld of code and tangled nam-shubs that supports it, where everything that you see in the Metaverse, no matter how lifelike and beautiful and three-dimensional, reduces to a simple text file: a series of letters on an electronic page (303).

Although computational awareness and comprehension enables the programmers to actively engage with the complex world that lies underneath the surface, it also endangers them. The terrifying twist of the novel is that

people who can read code can also be reprogrammed by the digital version of the Snow Crash virus. The effects of Snow Crash are severe and detrimental to programmers especially since the virus infects their digital and physical bodies. After contracting the virus, Da5id's representation of humanity in the Metaverse, his avatar, disintegrates into pixels. "Instead of Da5id, there is just a jittering cloud of bad digital karma...It is not so much an organized body as it is a centrifugal cloud of lines and polygons whose centre cannot hold" (64). Moreover, the virus renders his personality unrecognisable in the physical world, as well. "He has gone completely blank. His eyes are not seeing anything" (161). Da5id's fate demonstrates the frightening reality programmers are forced to face in the novel. Despite the fact that Finn (2017) encourages a more critical and active approach to algorithms, in the world of Snow Crash this approach has dangerous and harmful implications.

In "Hang the DJ", the relationship between human and computation is more complex and uncertain. That is, there is no clear boundary between those who "worship" the algorithm as a cathedral (Bogost 2015) and those who actively function below the surface level. The mobile dating application in the episode, simultaneously and paradoxically, demands the preservation and destruction of the cathedral. In order to find their perfect match, the software's users must strictly follow the rules of the dating simulation generated by the System. This includes respecting "the expiry dates" of every relationship that is imposed on the user. The algorithm asserts its magical and all-knowing abilities by reassuring the episode's protagonists, Frank and Amy, that the software is indeed 99.8 percent accurate. It does this by exposing them to a happily married couple in the simulation matched by the System. The woman assuages their doubts by saying: "Do have faith in the system because it does deliver! If you have doubts, just hang on in there." In other words, the magical algorithm expects its users to have faith and disregard all doubts. In addition to this, whenever the episode's protagonists are frustrated by the application's protocol, it comforts them by saying "everything happens for a reason" which affirms the cathedral through such ambiguous and religious language. Not adhering to the rules of the simulation is futile and the System warns its users of the consequences: "not complying may result in banishment".

Following the System's rules religiously and having blind faith in it only occurs at the beginning of the episode when Frank, for instance, asks for assistance when he is unsure how to behave on his date. However, as the episode progresses, the magical cathedral is finally questioned once Amy and Frank are given only a twelve-hour date. Since they expected to be given a longer relationship, they subsequently begin to actively and critically approach the algorithm instead of internalising their roles of believers like other couples

in the simulation. For example, after their prematurely terminated date, Frank doubts the software made a correct decision – “how do I know she wasn’t the perfect match for me?”. Similar to Frank, Amy has her doubts, as well, and wonders why the date was that short. Their misgivings about the System’s infallible nature evolve into active interpretations of the algorithm. “What if there is no scrutiny? Just putting us together in any old order and we all go along with it because they’re always telling us how clever it is”. It is later revealed that this take on the algorithm’s process is misguided and incorrect. Nevertheless, it signifies that Amy is becoming a more conscious consumer of the software. Frank’s awareness also develops as he attempts to interpret the algorithm’s surface level as a product of various sophisticated methods programmed into the System for data collection and processing.

The end of the episode reveals the great plot twist – only digital versions of Frank and Amy participate in these dating simulations while their real-life counterparts have no knowledge of this process. In order to ensure perfect matches, the System subjects its users to a thousand simulations, wiping their memories after each one. In truth, Frank and Amy have to rebel against the rules and reject other recommended relationships in 998 simulations out of a thousand. Only in this way can the programme be 99.8 percent accurate in making its perfect matches. Digital versions of Frank and Amy are the only ones who become aware of this fact, but only for a brief moment since their memories are wiped after each simulation. That is, they destroy the cathedral, revealing its hidden deep structures, but their liberating revelation is promptly taken away by the algorithm itself. The episode’s protagonists in the real world also share the ignorance of their digital selves. Their date in the real world at the end of the episode suggests that they do not recognise each other. Since the final scene abruptly cuts to black, the viewer cannot witness the subsequent course of their relationship, but their endearing smiles convince that they have found “the one”. It may be concluded, since the System is truly accurate, that they will never question the algorithm’s protocol and will never have the need to do so. Allowing them to see beneath the surface proves redundant as the algorithm once again preserves its obscurity. It is as if the cathedral demanded its annihilation only to reconstruct itself once again after.

Although the ending to “Hang the DJ” is left ambiguous, its writer and producer reassure the viewer that the protagonists have truly found their perfect match. Although Frank and Amy break the rules of the simulation and rebel against the System, all possible outcomes are expected by the software. Either obedience or rebellion always remains under the algorithm’s control. That is, in order to ensure accuracy, it requires its consumers to revolt. However, once it has achieved its goal, it can simply replace their awareness

with ignorance by deleting their entire recollection of the matching process. In addition to this, the algorithm protects the real-world Frank and Amy from anxiety and frustration their digital versions experience in the simulation. Only through obscurity can the cathedral protect its worshipers by keeping them safe from the negative side effects of dating.

In conclusion, computational comprehension generates a host of positive outcomes for programmers in *Snow Crash*. It enables an active interaction with the algorithm through creation, manipulation and play. This is not accessible to the average consumer of the Metaverse and results in only a limited and superficial engagement with the algorithm. Such engagement, however, is undoubtedly safe and Da5id's infection exemplifies this fact. The safe sanctuary of the cathedral protects the protagonists of "Hang the DJ", as well. In other words, the mystical and obscure algorithm protects Frank and Amy from the frustration and anxiety that come with the tedious process of dating. Thus, in the worlds of *Snow Crash* and "Hang the DJ", only computationally ignorant worshipers can truly be free from physical or emotional harm.

WORKS CITED

Bogost, Ian. "The Cathedral of Computation". *The Atlantic*. 2015. <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2015/01/the-cathedral-of-computation/384300/> Accessed on 5 February 2019.

Finn, Ed. *What Algorithms Want: Imagination in the Age of Computing*. MIT Press. 2017.

"Hang the DJ". *Black Mirror*. Dir. Timothy Van Patten. Netflix. 2017.

Stephenson, Neal. *Snow Crash*. Bantam Books. 1992.

ABSURDITY IN HAROLD PINTER'S THE BIRTHDAY PARTY

Aleksa Nikolić

Even though this essay will try to do a close-reading interpretation of certain parts of the drama, it is necessary to give a minimal insight into the context of the piece and its author. Pinter was born in 1930 and he started publishing after the war, when the other theatre of the absurd authors already published some of their most important pieces. In that sense, norms and patterns were already provided for the writing of the absurd dramas. The European avant-garde has already deeply changed the drama as a literary genre, even before the most influential authors of theatre of absurd. That meant drastic changes in the field of form, on the field of the structure of the drama activities, and even the content itself. Let's mention just a few examples: Guillaume Apollinaire's *The Breasts of Tiresias* (surrealism), Aleksei Kruchonykh's *Victory over the Sun*² (Russian futurism), Gottfried Benn's *Ithaca* (expressionism). The classic views on the drama activities (culminations and twists) have already been abandoned; the divide between the acts was neglected, so the dramas are mostly one-act; real-time logic and space were experimented with; the communicability of the language structure is broken. Beckett, as one of the most prominent representatives of theatre of the absurd, went in a direction towards that avant-garde revolutionary tradition. Showing up a bit later, Pinter made a certain twist regarding Beckett's style. From today's point of view, that particular Pinter's contribution to the opus of the theatre of the absurd could be defined as a "comedy of menace," which has over time began to attach to his dramas, like an original, Pinter-like value.

A lot of this drama lies in exceptionally implicit and hidden references appearing in the text, which makes it seem like we could explain the nature of the relationship between the characters, the motivation between their doings, as well as the particular quality of Pinter's drama technique, if we dedicate to thorough interpretation of some of them. That technique is often based on that exact hidden and foggy reference and the motivation of drama characters.

What is almost a commonplace about Pinter's drama style in

2 It's about a futuristic opera, and the typical avant-garde group authorship, where Mikhail Matyushin and Velimir Khlebnikov also participated in the complete making of this piece, but what I wanted to accentuate here are the libretto and the language, which are often dramatic elements as is.

the secondary literature, is the fact that his style is marked by small-talk dialogues, which sometimes turn into mere blabber. They contribute to the realness of the dialogue itself and the overall drama, but it's clear that such a mystic and absurd atmosphere of a simple drama situation is not possible to make only through a small-talk type of conversation. The drastic switch from an everyday, logical and blabbering-type of conversation into what could be called a mystic-absurd dialogue is noticeable in this drama. We precisely mean about the three key situations in which by elemental storytelling or elemental cross questioning: Goldberg - McCann (act 1), McCann - Stanley - Goldberg (act 2), Goldberg - McCann - Stanley (act 3). We will try to single out and interpret some of the elements of these conversations, and through these interpretations explain how Pinter actually creates the notion of absurd and the atmosphere of threat.

Let's start with the dialogue between Goldberg and McCann in act one. After they enter the house and talk to the owner Meg, they sit in the hall and start the dialogue. We immediately realize that these two are not here for a short rest, but on a certain task McCann doesn't know much. He came here as an insecure executor. Particularly, when their dialogue turns into a short comical situation, they remind us of the almost archetypal duo that we know from the literature and movies: Rosencrantz and Guildenstern (the common grotesque traits because of which these two couples are connected), Laurel and Hardy, the famous cinematic duo from the forties in America (the comic clumsy type to which the Pinter's duo sometimes point to), and lastly, observing widely, Don Quixote and Sancho Panza (a servant who has to follow his superior in some, not very clear goals).

The central moment of the absurdity of their dialogue is the fact that Goldberg talks about his memories from the days spent with his uncle Barney. We easily notice that Barney called Goldberg by a different name, which does not necessarily sound that suspicious. But, later Goldberg mentions his children that died in a car accident, of which McCann knew nothing about. He even calls his children different names during that same dialogue. That arouses certain suspiciousness with the readers, and Pinter develops this motive of false/mixed up names into two Goldberg's monologue confessions in the rest of the drama. It turns out that his mother and father also called him different names. McCann tries to name him once, but it turns out that that makes Goldberg extremely sensitive. What could be interesting from a psychoanalytical point of view is that Goldberg's names and stories absolutely differ when he talks about his wife and his mother.

We here have a typical moment of non-objectivity of a name, from which the effect of absurdity is coming from. That situation can be interpreted

as a psychological disorder in the sense of Goldberg's multiple personality disorder, but also as an (absurd) game with the conventionality of our given, personal names. A given name is called given exactly due to the fact that everybody can give it to us.

The following absurd conversation is in Act two. It's much faster and it has an investigative or police-like form. The absurdity of the question gains in strength exactly because of that specific delirium and hostility of the participants. Goldberg asks Stanley why did he poisoned his wife, and shortly after, why he never showed up to the wedding. Those are the two questions which, by the simplest tautological principle, exclude each other. Then the serious questions, like the one about his mother in a sanatorium alternate with the banal ones. There is this strategy of reaching the absurd impression: a serious question about whether he changed his name, and then a banal answer about how he changed his name into Joe Soup.³ On a question about what is he doing in a house where he resides for over a year, he answers that he is making Fruit Salts to the hosts. And to push things even further, Goldberg asks him whether the Fruit Salts he's making are fizzing enough. When a reader goes through such an illogical conversation, he is completely lost, he doesn't know what to rely on, and it seems like that's exactly the author's goal – to obtain an atmosphere of absurdity. This is where we feel like we are on slippery and uncomfortable terrain, because we can't resonate the way we do in our everyday life.

The most mystical and most occult part of the conversation, which can be interpreted as a reminder to a Pythagorean cult, is the one about the commitment and the possibility of number 846. It's a miniature dialog tautological game, in which Stanley loses, because the answer can be known only by his persecutors, controllers of madness, controllers of the absurd. There, the criterion isn't the truth, but a quality of madness, the rate of madness. That cut of this conversation is possibly a theatre of the absurd in a nutshell.

The third conversation we pay attention to is the one playing out in Stanley's room, after he's been subjected to some sort of an exorcism and completely unable to physically and verbally react. He is capable to mumble only a couple of sounds. That monologue which Goldberg and McCann have with Stanley can be divided into two parts. In part one, Stanley was questioned about some symbols and facts that are related to their common religious organization. In part two, two persecutors, gloating over almost

3 It appeared in british military slang and meant 'a punk'. Later, it spread as a slang term through popular culture (Corzier 2006: 74).

unconscious Stanley, talk about all the benefits of Stanley's return to the organization. In that absurd and furiously brought out a catalog of everything that Stanley could do and have when he's back to the organization, it comes down even to the explicit associations to Nietzsche's *übermensch*. But that *übermensch* is also a paradox, absurd, because it is mentioned that *mensch* Stanley will be capable to be a man and a woman. That experience of bipolarity does not fit into the ethical concept of Nietzsche's *übermensch*.

The first part of the dialogue is completely contrary. Their common organization through a few allusions connects to a hard Catholic context. In a couple of quick references, Pinter shows us the background of the two persecutors, from whom Stanley runs. The first allusion refers to Albigensian Crusade. That was a crusade started by Pope Innocent III in the thirteenth century and was lead against the Cathars (Cross 2015: 24). They were pronounced heretics by the Roman Catholic Church, and they were settled in the French region of Languedoc. Their theology came from heretics named Bogomils. Their belief was based on dualism and they inherited a lot from the tradition of the late antique Gnostics from the Provence. They believed that evil comes from the physical aspect of the existence and they were the critics of the way of life of Catholic cardinals. Mention of Albigensian crusade is a clear allusion to what job are Goldberg and McCann doing, coming for Stanley.

After that, they mention Olivier Plunkett, a national Irish Catholic saint. He is the only Irish saint that was canonized in the last seven centuries. His Jesuit College, established in 1670 in Drogheda, was a significant stronghold of the fight against the Protestant influence from England. Eventually, he was convicted and executed by the Protestants. Like Stanley is, with that, warned by his persecutors about the orthodox. The Irish city Drogheda was itself an important *topos* in the play, because in the first conversation with McCann, Stanley evoked his memories of that city and explained that it has a special place in his memory.

Considering these two allusions, it's clear that in the drama we actually follow something that looks like a counter-reform action. Goldberg himself, before he commits exorcism, tells McCann what he thinks about his forefathers, vows and lessons they left him. It overwhelms him so much that he almost loses his breath. In that sense, we could read this drama like a return of a runaway back to the clamps of religious life, extremely religious sect. We know the clamps of Irish Catholicism as a literature theme from before, for example, in the opus of James Joyce. The parallel can be set with the hardness and conservativeness of Italian Catholicism, which was dealt with in Mario Puzo's *The Godfather*, or in David Chase's screenplay *The Sopranos*. The

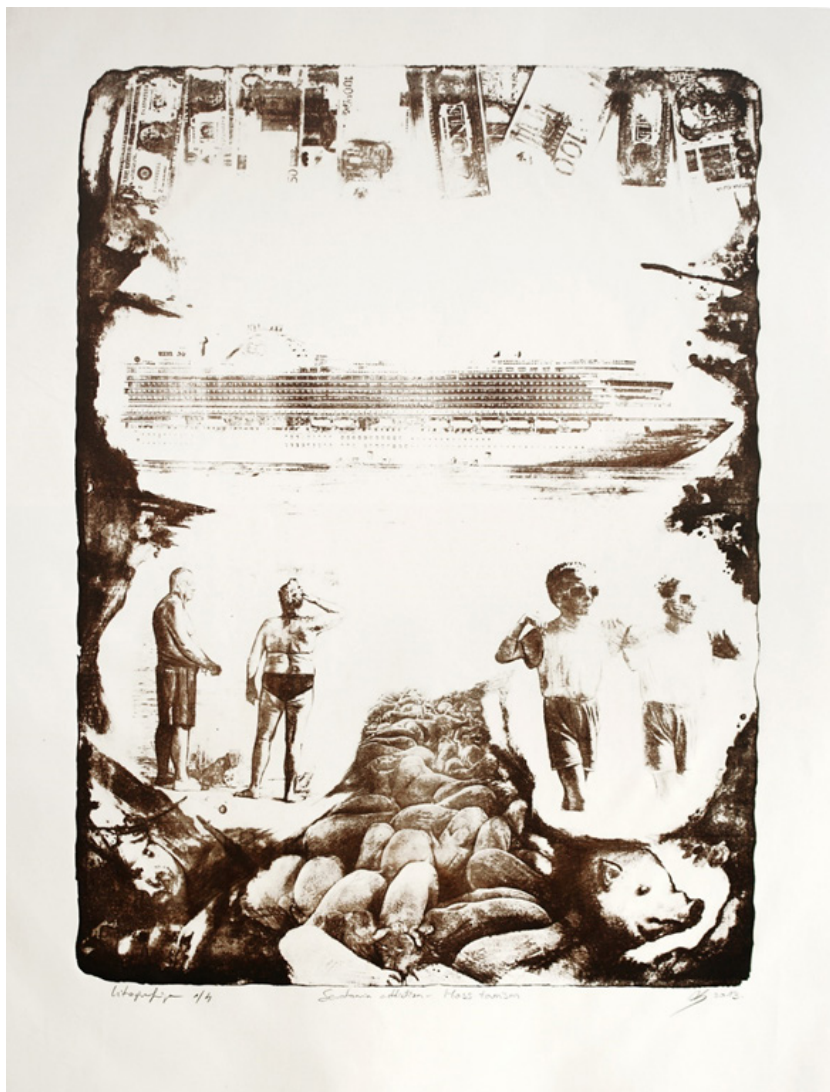
accent is always on the importance of family, as something the most sacred, to which everything else is subordinated. But exactly his mother and wife Stanley did betray in his life.

Only when these small allusions are clarified and opened, it becomes possible to offer some key to reading the drama. That is, therefore, one of Pinter's strategy of absurdity. Others involve the creation of an internal code among the characters, which the reader can't (easily) encode for the purposes of interpreting, or making sense. Although it is talked about things that sound like nonsense, Pinter permeates them with some references to realistically existing phenomena in reality, and thus keeps the reader's conviction that there is still some hidden meaning. The theatre of absurd relies on the irritating trap so painful for our reason: a text and human acts presented with it, may simply have no meaning, may be pointless. However, we also read and interpret an absurd drama, if necessary, at a meta-level, behind the structure of the language and meanings which language literary conveys. Pinter creates a blurred and hermetic atmosphere, hermetic dialogues and characters with a blurred background. That's why it can very easily act as a threat and a warning. The protagonists are in function of this, they are realized in this function as absurd, since we can't determine with certainty the motivation of their actions, as well as the consequences of this action.

WORKS CITED

- Cross, Frank Leslie; Livingstone, Elizabeth A. Oxford Dictionary of the Catholic Church. Oxford, Oxford University Press, 2015.
- Crozier, Justin. Shame About the Boat Race: A Guide to Rhyming Slang. New York, HarperCollins Publishers, 2006.
- Pinter, Harold. The Birthday Party. London, Faber and Faber, 2005.

VIZUALNA UMJETNOST

Serotonin Addiction – Mass Tourism

Andro Banovac

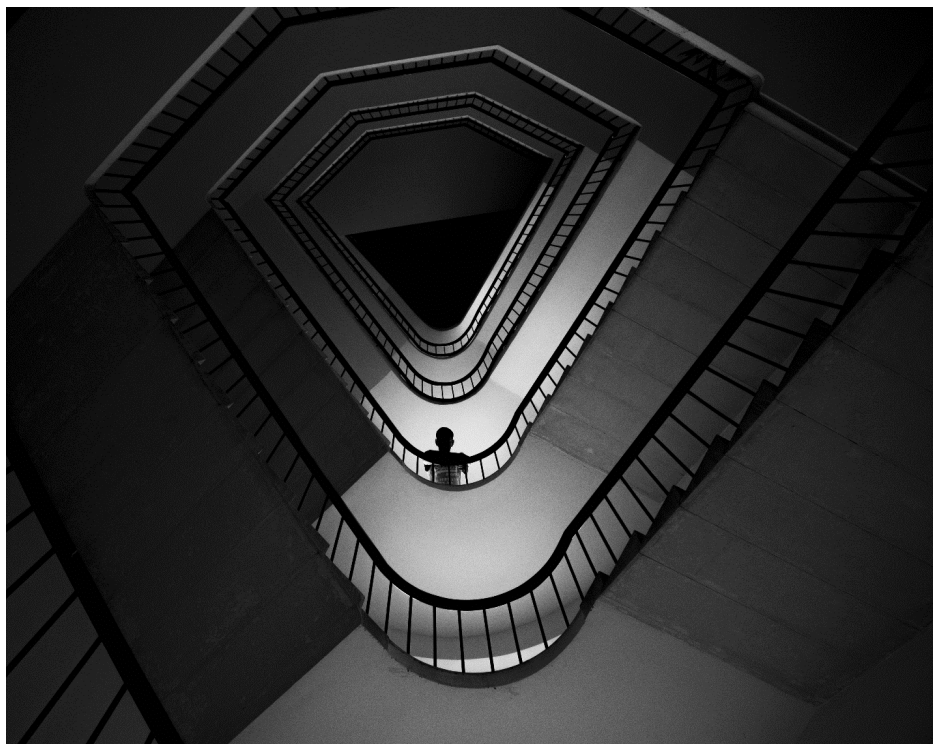

The Split Mind

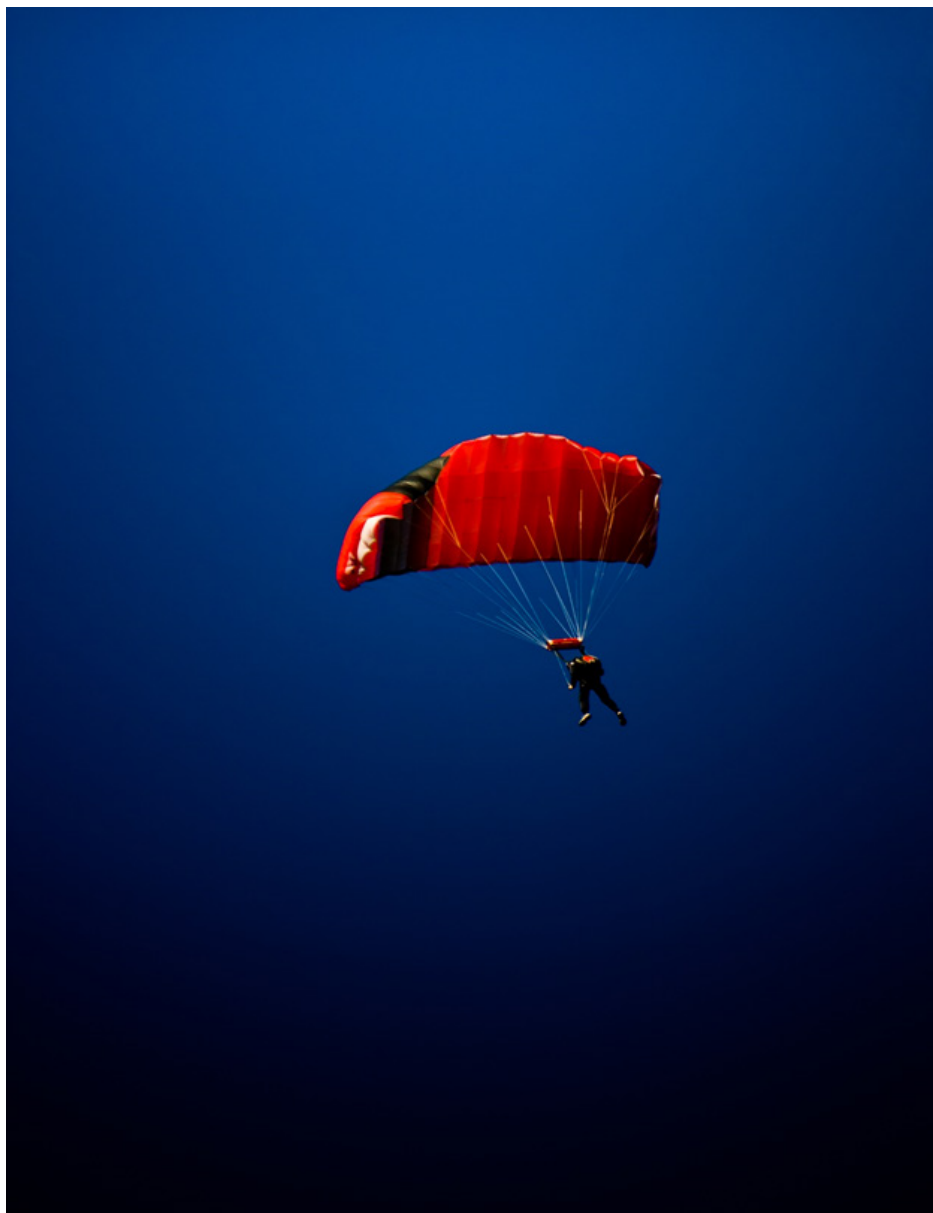
Ivan Bošković Jimi

Ana Maslov-Sardelić

Ana Maslov-Sardelić

Ivan Galić

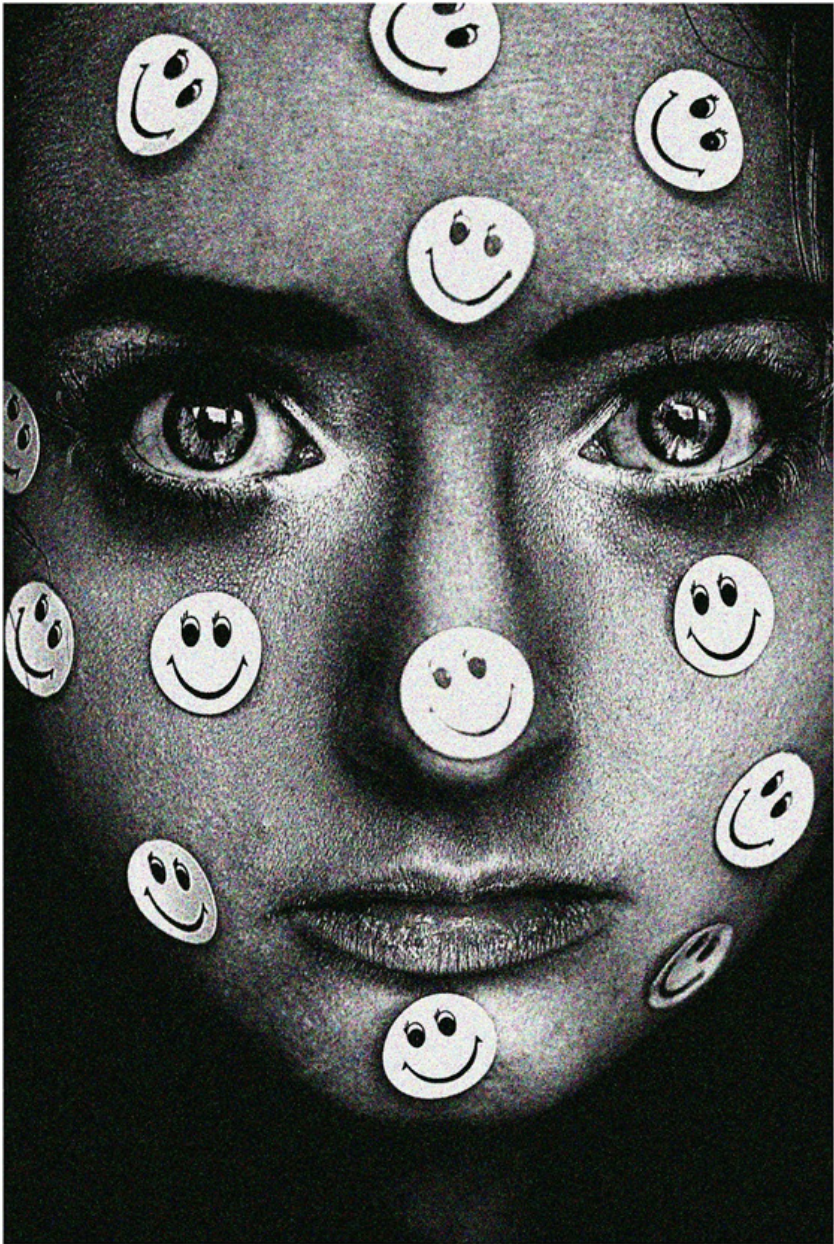
Ivan Galić

Petra Brnardić

Viktorija Meštrović Galunović

Rebecca Saunders

